

DERLEME

Emek sömürsü amaçlı insan ticaretiyle mücadelede en iyi uygulamalar

AVRUPA KONSEYİ İNSAN TİCARETİNE KARŞI EYLEM UZMANLAR GRUBU (GRETA)

GRETA (2020)08

Bu çeviri Avrupa Birliği ile
ortaklaşa finanse edilmiştir

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

© 2019 Avrupa Konseyi. Tüm hakları saklıdır. Lisans sahibi belirli koşullar altında Avrupa Birliği'dir. Bu yayının hiçbir bölümü, İletişim Müdürlüğü'nden (F-67075 Strasbourg Cedex veya publishing@coe.int) önceden yazılı izin alınmadan çevrilemez, fotokopi, kayıt ya da herhangi bir bilgi depolama ya da geri erişim sistemi dahil olmak üzere, elektronik (CD-Rom, internet, vb.) ya da mekanik olarak, herhangi bir biçimde ya da araçla çoğaltılamaz ya da iletilemez.

Bu çeviri, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi arasındaki bir programın fonları kullanılarak hazırlanmıştır. Burada ifade edilen görüşler hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

GRETA (2020)08
Avrupa Konseyi Sekreteryası İnsan Ticaretine
Karşı Eylem Sözleşmesi
(GRETA ve Taraflar Komitesi)
Avrupa Konseyi
F-67075 Strasbourg Cedex
Fransa

trafficking@coe.int
www.coe.int/trafficking

Kapak Fotoğrafı: Manuel on Unsplash
Eylül 2020

İçindekiler

Giriş.....	4
Emek sömürüsü amaçlı insan ticaretinin suç hâline getirilmesi (kriminalizasyonu)	5
Politika ve kurumsal çerçeve	7
İnsan ticaretiyle mücadelede iş müfettişliklerinin görev, kaynak ve eğitimleri	10
Emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadele eğitimi.....	15
Ekonominin tüm sektörlerinde ve kayıtsız işçiler bakımından iş hukuku standartlarının uygulanması	17
Farkındalık oluşturmak	20
Risk altındaki gruplar için hedefe yönelik önleme	22
Kamu-özel sektör ortaklıkları dâhil olmak üzere talebi azaltmaya yönelik tedbirler.....	26
Mağdurların tespiti.....	31
Emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağduru olan kişilere yardım	33
Tazminat ve diğer yollar.....	36
Ceza yargısının rolü.....	38
Kurumsal sorumluluk	41
Cezalandırmama hükmü	43
Veri toplama.....	43
Araştırma	44
Sonuç	47

Giriş

Avrupa Konseyi eski Genel Sekreteri'nin "*Ready for Future Challenges - Reinforcing the Council of Europe*" (Gelecekteki Zorluklara Hazırlık - Avrupa Konseyini Güçlendirmek) isimli raporunda, Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Uzmanlar Grubunun (GRETA) bulgularına atıfta bulunularak, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretinin Avrupa'daki en büyük sorunlardan biri olduğu belirtilmiştir. Bilahare, Helsinki'deki 129. Bakanlar Oturumunda Bakanlar Komitesi, Bakan Delegelerine insan ticaretiyle mücadelenin güçlendirilmesi yollarının araştırılması talimatını vermiştir (CM/Del/Dec(2019)129/2a). 21 Kasım 2019 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, 129. Bakanlar Oturumunda alınan kararların uygulanması amacıyla, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadelenin güçlendirilmesine ilişkin bir yol haritası açıklamıştır.

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin (bundan böyle "Sözleşme" olarak anılacaktır) ikinci değerlendirme turu için GRETA, Taraf Devletlerin emek sömürüsü amaçlı insan ticaretini önlemek ve insan ticaretiyle mücadele etmek için aldıkları tedbirleri özellikle dikkate almaya karar vermiştir.¹ GRETA, 2017 yılı sonu itibarıyla yayınlanmış ülke raporlarına istinaden, 7. Genel Raporunda bu konuya yönelik tematik bir bölüme yer vermiştir.²

GRETA'nın 7. Genel Raporunda belirtildiği üzere, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti, "modern çağ köleliği"nin en zorlu veçhelerinden biridir. Bu durum pek çok açıdan zorluk arz etmektedir, zira: çalışma standartlarının yorumlanması ve uygulanmasında, ayrıca emek sömürüsünün tanımlanmasında pratikte farklılıklar ortaya çıkmaktadır; mağdurlar çalışma ve barınma açısından çoğunlukla insan tacirlerine bağımlı oldukları için şikâyetçi olmamayı ya da tanıklık yapmamayı tercih etmektedir; en önemlisi de emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadele, Devlet, sivil toplum, sendikalar ve özel sektör arasında koordine eylem gerektirmektedir.³ Kurumların emek sömürüsü amaçlı insan ticaretine dair farkındalık düzeyi, uzun bir süreden beri, cinsel istismar amaçlı insan ticaretine dair farkındalık düzeyine göre daha sınırlı kalmıştır. Bu durum, emek sömürüsü olgularının proaktif bir şekilde tespit edilememesine yol açmaktadır.

35. toplantısında (08-12 Temmuz 2019) GRETA, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadeleyi güçlendirmek için özel bir çalışma grubu kurmaya karar vermiştir. Bu çalışma grubunun görevi, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadele alanında en iyi uygulamaların bir derlemesini hazırlamaktır. Bu derlemenin amacı, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretini önlemek ve insan ticaretiyle mücadele etmek için Sözleşmeye Taraf Devletlerin aldığı tedbirleri ortaya koymak ve gelecekte bu doğrultudaki gayretleri için fikir ve istikamet sağlamaktır.

Bu derleme, son değerlendirme esnasındaki durumu yansıtacak şekilde GRETA tarafından kaleme alınan ülke değerlendirme raporları ile Taraflar Komitesi tavsiyeleri uyarınca ve GRETA'nın 3. değerlendirme turu için anket formuna ilişkin ulusal makamlarca iletilen güncel bilgilere dayanmaktadır. Olabildiğince geniş bir ülke yelpazesi sunulmasına ve menşe ve varış ülkelerinden dengeli bir şekilde örnek temin edilmesine özen gösterilmiştir. Derleme, yaşayan bir belge olarak tasarlanmıştır ve GRETA'nın Sözleşme'nin uygulanmasını takibinde tespit ettiği yeni gelişmeler ışığında periyodik olarak güncellenecektir.

¹ GRETA'nın 2. değerlendirme turu anketinde, bu konuyla ilgili bir dizi soru yer almaktadır. Bağlantı için bkz: <https://rm.coe.int/16805ab825>

² Bağlantı için bkz: <https://rm.coe.int/greta-2018-1-7qr-en/16807af20e>

³ Bkz. GRETA'NIN faaliyetleri hakkındaki 7. Genel Rapor, para. 70.

Emek sömürüsü amaçlı insan ticaretinin suç hâline getirilmesi (kriminalizasyonu)

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin 4. maddesinde yinelenen, insan ticaretinin uluslararası alanda kabul edilen tanımı, üç unsur ihtiva etmektedir: bir "eylem" (kişileri işe alma, nakil, sevk, barındırma ya da teslim alma), bu eylemi gerçekleştirmek için başvuru bir "araç eylem" (tehdit ya da güç kullanımı ya da diğer şekillerde zorlama, adam kaçırmak, sahtecilik, kandırma, nüfuzu kötüye kullanma veya kişinin çaresizliğinden yararlanma, bir başka kişi üzerinde kontrolü bulunan bir kişinin rızasını almak maksadıyla kazanç ya da menfaat sağlamak ya da elde etmek) ve bir "amaç eylem", yani farklı sömürü türleri (en azından diğer kişileri fuhuş yoluyla istismar ya da diğer türde cinsel istismar, zorla çalıştırma ya da hizmet ettirme, kölelik ya da kölelikbenzeri uygulamalar, kulluk, kişinin organlarının alınması). Ayrıca, bir kişinin amaçlanan istismara rıza göstermesi, daha önce bahsedilen "araç eylemlerden" herhangi birinin kullanıldığı hâllerde veya insan ticaretine maruz kalan kişinin bir çocuk olduğu durumlarda önem taşımamaktadır.

İnsan ticareti bağlamında "emek sömürüsü" kavramı, uluslararası hukuk belgelerinde tanımlanmış olmamakla birlikte en azından, zorla çalıştırma ya da hizmet ettirme, kölelik ya da köleliğe benzer uygulamalar, kulluk, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) 4. Madde hükümlerine dair Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihadı dâhil olmak üzere uluslararası hukukta kabul edilmiş mefhumlar olarak anlaşılmaktadır. Özellikle, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Cebrî veya Mecburi Çalıştırmaya İlişkin Sözleşmesi'nin (29 Sayılı, 1930 tarihli) 2(1) maddesinde cebrî veya mecburi çalıştırma, "herhangi bir kişinin ceza tehdidi altında ve bu kişinin tam isteği olmadan mecbur edildiği tüm iş veya hizmetler" olarak tanımlanmıştır.

Çeşitli disiplinlerde (ekonomi, siyaset, felsefe, hukuk) "sömürünün" ne olduğu belirlenmeye çalışılmış olsa da bu kavram muğlak kalmıştır ve sömürünün hem zamansal hem de kültürel boyutları bulunmaktadır. İnsan ticareti bağlamında, eksik ifade edilmiş ve statik olmayan bir tanım olmakla beraber "sömürü" ifadesinden, süreklilik arz edecek şekilde haksız avantaj elde edilmesinin anlaşılması genel kabul görmektedir. Bir uçta, zorunlu asgari ücretin ödenmemesi gibi iş hukuku ihlalleri bulunurken, diğer uçta haksız avantajın akut hâl aldığı ve son derece vahim zararlara yol açtığı durumlar söz konusudur.⁴ Hâlihazırda, bu süreklilik hâlinde hangi noktada emek sömürüsünün bir iş hukuku sorunu olmaktan çıkarak sadece insan ticareti değil, aynı zamanda ceza hukuku kapsamına da giren bir mesele hâline geldiği açık değildir. Gerçekten de "sömürü" nün açık bir tanımının bulunmayışı, emek haklarının ihlali bakımından istismar ile zorla çalıştırmaya varan aşırı istismar arasındaki sınırın belirlenmesini zorlaştırmaktadır.⁵

Birçok devlette uygulamacılar, kötü çalışma şartlarını, insan ticareti suçu addedilebilecek ya da addedilmesi gereken durumlardan ayırt etmekte büyük zorluk yaşamaktadır. Hangi eylemin insan ticareti amaçlı emek sömürüsü oluşturduğuna ilişkin mahkemelerin dar yorumları, beraat ya da iş hukuku ihlali ya da insan ticareti ihtiva etmeyen sömürü kararları verilmesine yol açabilmektedir. Benzer şekilde, insan ticareti mağdurlarının tespit edilmesinden sorumlu makamların neyin sömürü oluşturduğuna ilişkin dar yorumları da mağdurların tespit edilmemesi ve yardım, tazmin ve korumadan mahrum bırakılmasına yol açabilmektedir.

ILO, kişinin çaresizliğinden yararlanma, kandırma, sindirme ve tehdit gibi unsurlar ile hareket kısıtlaması, tecrit, fiziksel ve cinsel şiddet, kimlik belgelerinin alıkonulması, ücretlere el koyma, borç senedi imzalatma, çalışma ve yaşam koşullarının istismarı ve aşırı fazla mesai yaptırma gibi insan ticareti tanımında yer alan unsurları da ihtiva eden, zorla çalıştırmaya dair

⁴ Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi UNODC, İnsan Kaçakçılığı Protokolünde 'sömürü' kavramı, Viyana, 2015.

⁵ Klara Skrivankova, Between decent work and forced labour: examining the continuum of exploitation (İyi koşullarda çalışma ve zorla çalışma: sömürünün sürekliliğinin incelenmesi), Joseph Rowntree Foundation, Kasım 2010. Bkz: <https://www.jrf.org.uk/report/between-decent-work-and-forced-labour-examining-continuum-exploitation>

göstergelerin bulunduğu bir liste hazırlamıştır.⁶

Aşağıdaki örneklerde, yasalarda veya *ILO*nun zorla çalıştırma tanımından ve diğer uluslararası standartlardan hareketle, insan ticareti bağlamında "emek sömürüsü"nü tanımlamayı veya açıklığa kavuşturmayı amaçlayan ulusal yaklaşımlar vurgulanmaktadır.

- ✓ **Belçika** insan ticaretinin suç tanımına (kriminalizasyonuna), "insan onuruna aykırı şartlarda çalışma veya hizmet sağlama"sömürü amacını dâhil ederek, Sözleşme'de belirtilen sömürü amaçlarına dair asgari listeye kıyasla daha geniş bir kapsam belirlemiştir. Benzer şekilde **Fransa**'da, insan ticaretini suç sayan Ceza Kanununun (CC) 225-4-1. maddesinde, "insan onuruna aykırı çalışma veya barınma koşulları" ifadesi yer almaktadır.
- ✓ **Çek Cumhuriyeti'nde** 2018 yılında, İçişleri Bakanlığı Başsavcılığın insan ticaretiyle mücadele ulusal temsilcisi ve Organize Suçlarla Mücadele Ulusal Merkezi ile istişare hâlinde "Emek sömürüsü koşullarının yorumlanmasına dair ortak tutum belgesi" yayınlamıştır.⁷ Yorumlayıcı tutum belgesinde AİHM'nin zorla çalıştırma konusunda gelişen içtihat hukuku esas alınmıştır. Ayrıca, Ceza Kanunu 168. Bölümünde emek sömürüsü ile ilgili Çek Cumhuriyeti içtihatlarının bir analizi de yer almaktadır.
- ✓ **Almanya**'da, 2016 yılında Ceza Kanununa getirilen değişikliklerle, insan ticaretine dair 232. Bölümde, "işin, acımasız kâr amacına hizmet ederek aynı ya da benzer bir işi yapan işçilerin çalışma koşullarından bariz bir farklılık içinde olması durumunda (sömürerek çalıştırma)" kişinin sömürüldüğü kabul edilir, hükmü getirilmiştir.
- ✓ 2013 yılında **İrlanda**, 2008 tarihli İnsan Ticaretine İlişkin Ceza Kanununda "zorla çalıştırma" hükmünü, "gönüllü olmayan kişiden ceza tehdidi altında bir iş ya da hizmet sağlanması" şeklinde, *ILO*nun tanımı doğrultusunda (İrlanda'nın 2019 yılında onayladığı, 29 No'lu *ILO* Sözleşmesine getirilen 2014 tarihli Protokol ile pekiştirilmiştir) değiştirmiştir. Ayrıca bu değişiklik ile "emek sömürüsü" tanımı, zorla dilencilik yaptırmayı da içerecek şekilde genişletilmiştir.
- ✓ 2016 yılında **İtalya**, Ceza Kanunu mükerrer 603. maddesini ("yasa dışı aracılık ve emek sömürüsü" veya İtalyanca "*caporalato*") değiştirerek⁸ bir aracının varlığından bağımsız olarak emek sömürüsünü suç olarak tanımlamıştır. İstismar oluşturan şekilde bir kişinin işe alımı, çalıştırılması veya istihdamını suç olarak tanımlayan mükerrer 603. madde uyarınca, şu koşullardan bir ya da daha fazlasının bulunması durumunda sömürü söz konusudur:
 - 1) ulusal düzeyde temsil kabiliyeti en yüksek sendikaların imzaladığı ulusal ya da bölgesel toplu iş sözleşmelerinde öngörülenden açıkça farklı bir şekilde tekraren ücret ödenmesi, ya da ödenen ücretlerin her durumda yapılan işin nicelik ve niteliğiyle orantısız olması;
 - 2) çalışma saatleri, dinlenme süreleri, haftalık dinlenme, zorunlu izin, tatil günleri ile ilgili mevzuatın tekraren ihlali;
 - 3) işyerinde güvenlik ve hijyen kuralları ihlallerinin varlığı;
 - 4) çalışanın aşağılayıcı çalışma koşullarına, gözetim yöntemlerine veya barınma şartlarına maruz bırakılması.
- ✓ **İsveç**'te, zorla çalıştırma, emek sömürüsü, dilencilik yaptıрма ve zorla suç işlettirme gibi sömürü fiilleri için cezai sorumluluğun kapsamını genişletmek üzere 2018 yılında

⁶ ILO, bu göstergelerden iki veya daha fazlasının mevcut olması durumunda, zorla çalıştırmaya dair güçlü bir emare bulunduğunu ifade etmektedir. Bkz. https://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/publications/WCMS_203832/lang-en/index.htm

⁷ Çekçe versiyonu için bkz.: <https://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-924305.aspx>

⁸ Mükerrer 603. madde ("intermediazione illecita e sfruttamento del lavoro") ilk olarak, göçmenlerin emek sömürüsüyle mücadele için 2011 yılında İtalyan Ceza Kanununa getirilmiştir.

yasa değişikliği yapılmıştır.⁹ Zorla çalıştırma amaçlı insan ticaretini suç addeden (kriminalizasyon) Ceza Kanunu 4. Bölüm, Kısım 1a hükümlerine eklenen Kısım 1b ile "insan sömürüsü" (*människoexploatering*), hukuka aykırı şekilde zorlayarak, kandırarak ya da bir kişinin bağımlı, savunmasız veya zor durumunu istismar etmek suretiyle zorla çalıştırmak, açık bir şekilde makul olmayan koşullarda çalıştırmak veya dilencilik yaptırmak şeklinde kişinin sömürülmesi olarak tanımlanmış ve suç hâline getirilmiştir. Bu değişiklikler, insan ticaretiyle mücadele mevzuatının uygulanmasına ilişkin bir araştırma neticesinde getirilmiş olup insan ticareti hükmü kapsamına girmeyen emek sömürüsü olgularının soruşturulması ve kovuşturulmasında iyileşme sağlamaları beklenmektedir.

- ✓ **Birleşik Krallık'ta**, İçişleri Bakanlığı tarafından son güncellenmiş hâli 2020 yılı Nisan ayında yayınlanan "2015 tarihli Modern Kölelik Yasası - İngiltere ve Galler için Mevzuat Rehberi", zorla çalıştırma fiili için *ILO* tanımından hareketle, bir kişinin zorla ya da mecburi çalıştırılma mağduru olması için iki temel unsurun mevcudiyetinin gerektiği hükmünü getirmiştir: araç (ceza tehdidi) ve hizmet (bu aracın kullanılmasıyla sağlanan hizmet; sadece el emeği değil, herhangi bir hizmet).¹⁰ Rehberde, "ceza"nın fiziksel şiddet ya da kişiyi zapt etmeye varan bir fiil olabildiği gibi, yasa dışı istihdam edilirken mağdurları polise ya da göç idaresine ihbar etmekle tehdit etmek gibi daha kurnazca psikolojik nitelikli de olabileceği açıklanmıştır. Rıza konusunda rehberde, cebrî ve mecburi çalıştırmada kişinin rızasının bir faktör olduğu, ancak mağdurun başka bir makul seçeneği olmadığını düşünerek rıza göstermiş olabileceği ve bu durumda yine cebrî ya da mecburi çalıştırılmaya maruz kalmış olabileceği vurgulanmaktadır.

Politika ve kurumsal çerçeve

Sözleşmenin 29(2) maddesi uyarınca Tarafların, spesifik koordinasyon kurumları oluşturmak dâhil olmak üzere, insan ticaretiyle mücadelede ulusal politika ve eylemlerin koordinasyonunu sağlamak üzere tedbir alması gerekmektedir. Ayrıca Sözleşme'nin 35. maddesine göre Tarafların, devlet makamları ve kamu görevlilerini, sivil toplum kuruluşları (STK'lar), diğer ilgili kurum ve sivil toplum mensuplarıyla Sözleşme'de belirtilen amaçlara ulaşmak için stratejik işbirlikleri kurmaya teşvik etmesi gerekmektedir.

Giderek büyüyen emek sömürüsü amaçlı insan ticareti tehdidiyle mücadele edebilmek için, Taraf Devletler bu sorunu ele almaya yönelik olarak sivil toplum ve diğer ilgili kurumları da dâhil ederek çok-disiplinli çalışma grupları ya da benzer yapılar kurmuşlardır. Birçok ülke, özellikle emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadeleye yönelik olarak ulusal stratejiler veya eylem planları geliştirmiştir. Politika çerçevesi, Ulusal Yönlendirme Mekanizmalarının (NRM) kurulması ve disiplinler arası yaklaşım, koordinasyon ve uluslararası iş birliğini güçlendiren anlaşmalar ile desteklenmektedir.

- ✓ **Avusturya'da**, Aralık 2012'de İnsan Ticaretiyle Mücadele Görev Gücü bünyesinde, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadele için ulusal mücadele eylemlerini koordine etmek ve yürütmekten sorumlu bir çalışma grubu kurulmuştur. Başkanlığını Federal Çalışma, Sosyal İşler ve Tüketici Koruma Bakanlığının üstlendiği çalışma grubu bünyesinde, diğer federal bakanlık temsilcileri (Mali Polis ve İş Müfettişliği de dâhil olmak üzere), ilgili sosyal partner kuruluş temsilcileri (Federal İşgücü Odası), federal eyalet idareleri temsilcileri (*Länder*) ile STK temsilcileri yer almaktadır. Çalışma grubu periyodik olarak toplanmakta ve faaliyetleri hakkında raporlar yayınlamaktadır. Çalışma grubu,

⁹ İngilizce ve İsveççe versiyonlar için bkz: <https://www.government.se/490f81/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>

¹⁰ Bkz.: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/896033/July_2020_-_Statutory_Guidance_under_the_Modern_Slavery_Act_2015_v1.01.pdf

özel sektörle iş birliğine ve inşaat, tarım, ormancılık ve ev işi sektörlerine odaklanarak tedarik zincirinde insan ticaretiyle mücadelede öncelik vermekte ve emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağduru olan kişilerin tespit edilebilmesi için çeşitli göstergeler geliştirilmesine yoğunlaşmaktadır. Ayrıca çalışma grubu, geçici görevlendirmeler, geçici acente işleri, ücretler ve sosyal damping ve sahte serbest çalışma ile ilgili konuları da dikkate almaktadır.

- ✓ **Bulgaristan**'da, insan ticaretiyle mücadele için yıllık ulusal programlarda polis, iş müfettişleri, varış ülkelerinin irtibat memurları, STK'lar ve sendikalara yönelik bilinçlendirme kampanyaları, eğitim ve ortak projeler de dâhil olmak üzere, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadele konusunda özel tedbirlere yer verilmektedir. Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İş Müfettişliği ve İstihdam Ajansı; İnsan Ticaretiyle Mücadele için Ulusal Komisyon (*NCCTHB*) ve Ulusal Yönlendirme Mekanizmaları (*NRM*) tarafından kurulan daimî uzman çalışma grubu içinde yer almaktadır. Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yayınlanan çalışma ataşeleri ağı, tedricen sekiz ülkeye (Avusturya, Kıbrıs, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İspanya, İsviçre ve Birleşik Krallık) genişletilmiş ve yurtdışında çalışan Bulgaristan vatandaşları için bilgi ve tavsiye sağlayarak yabancı ülkedeki yerel hizmetlerle bağlantı sağlamaktadır.
- ✓ **Danimarka**'da, zorla çalıştırma amaçlı insan ticaretiyle mücadele çabalarını güçlendirmek ve mağdurların kimliklerinin belirlenmesi ve yönlendirilmesini iyileştirmek için 2012 yılında bakanlıklar arası bir çalışma grubu kurulmuştur. Fırsat Eşitliği Bakanlığı bünyesinde yer alan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dairesi, çalışma grubunun başkanlığını üstlenmiştir. Grup üyeleri arasında İnsan Ticaretiyle Mücadele Merkezi (*CMM*), Çalışma Ortamı Makamı, İstihdam Bakanlığı, Çocuk ve Sosyal İşler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Başsavcılık Makamı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Uluslararası İstihdam ve Entegrasyon Ajansı (*SIRI*), Sağlık Bakanlığı, Vergi İdaresi, Vergi Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Göç ve Entegrasyon Bakanlığı ile Göç İdaresi temsilcileri bulunmaktadır. Ayrıca İnsan Ticaretiyle Mücadele Merkezi (*CMM*) ve Vergi İdaresi, polis, Çalışma Ortamı Makamı ve Uluslararası İstihdam ve Entegrasyon Ajansı (*SIRI*) ile birlikte, zorla çalıştırmanın önlenmesi konusunda bir yetkililer grubu oluşturmuşlardır.¹¹
- ✓ **Fransa**'da, Mayıs 2014'te kabul edilen İnsan Ticaretiyle Mücadele için ilk Ulusal Eylem Planı uyarınca, İş Müfettişliğinin taşra şubelerinde insan ticaretiyle mücadele için irtibat kişileri atanarak insan ticareti mağdurlarının istihdamı durumunda ortaya çıkabilecek sonuçlara dair işverenlerin bilinçlendirilmesi amaçlanmıştır. 18 Ekim 2019 tarihinde Fransa, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretine ilişkin Fransa'daki durumun değerlendirilmesine yönelik olarak İnsan Ticaretiyle Mücadele için İkinci Ulusal Eylem Planını ilan etmiştir. Süreç, kadına karşı şiddet ve insan ticaretiyle mücadele için Bakanlıklar Arası Görev Gücü (*MIPROF*) yönetiminde, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığı ile iş birliği içinde ve STK'lar, meslek örgütleri ve sendikaların katılımıyla yürütülecektir.
- ✓ **Gürcistan**'da Ağustos 2015'te, Çalışma, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı, insan ticareti vakalarının tespitini kolaylaştırmaya yönelik bir İş birliği Zaptı imzalamıştır. İş birliği Zaptıyla, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretine dair olası vakalar hakkında bilgi paylaşımı ve raporlama amaçlanmaktadır. Bu zabıt uyarınca İş Müfettişliği, insan ticareti mağdurlarının istihdam edilmesi riski yüksek kabul edilen işletmelerin bir listesini Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Şubeye iletmektedir.
- ✓ **Almanya**'da, Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı öncülüğünde 2015 yılında, emek

¹¹ Bkz. Danimarka Dışişleri Bakanlığı, İnsan Ticaretiyle Mücadele Eylem Planı 2019 - 2021. Bkz: <https://bsr-trm.com/wp-content/uploads/2019/10/Action-Plan-to-Combat-Trafficking-in-HumanBeings-2019-2021.pdf>

sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadele için federal bir çalışma grubu kurulmuştur. Bu grup bünyesinde, federal ve *Länder* (eyalet) bakanlıkları, Federal Emniyet Müdürlüğü Kriminal Daire, eyaletlerin emniyet kriminal daireleri, cumhuriyet savcıları, Yasa dışı İstihdamla Mücadele için Mali Takip Birimi (*Finanzkontrolle Schwarzarbeit*, FKS), sosyal ortaklar ve STK temsilcileri yer almaktadır. Konunun farklı yönlerini ele almak (önleme ve kamuoyunda farkındalık, mağdurlara danışmanlık ve destek, kovuşturma ve veri toplamanın iyileştirilmesi) ve emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadele için bir taslak strateji hazırlamak için üç alt grup oluşturulmuştur. Federal çalışma grubunun tavsiyeleri uyarınca, Ağustos 2017'de Berlin'de pilot proje olarak Emek Sömürüsü, Zorla Çalıştırma ve İnsan Ticaretiyle Mücadele Hizmet Merkezi kurulmuştur.¹² Merkez, Alman Sendikalar Federasyonu ve Yetişkin Eğitimi Enstitüsü (*Volkshochschule*) tarafından ortaklaşa kurulan ve Sosyal Güvenlik ve Çalışma Bakanlığı tarafından finanse edilen "*Arbeit und Leben*" (İş ve Yaşam) kuruluşu tarafından yönetilmektedir. Merkez, zorla çalıştırma ve insan ticaretiyle mücadele alanında çok çeşitli paydaşlar arasında iş birliği ve irtibatı teşvik etmekte ve kolaylaştırmakta, ayrıca eğitim, mağdurların tespit edilmesi, emek sömürüsü, zorla çalıştırma ve insan ticareti hakkında internet-bazlı bir bilgi platformu üzerinden bilgi materyalleri temin ederek bu konuda uluslararası bilgi alışverişini teşvik etmektedir.

- ✓ **İzlanda**'da, Ekim 2018'de Sosyal İşler ve Eşitlik Bakanlığı, ulusal işgücü piyasasında sosyal damping ile mücadele etmek üzere, İzlanda İşçi Konfederasyonu (ASI), Sanayi ve Yenilikçilik Bakanlığı, İzlanda Üniversite Mezunları Konfederasyonu, Kamu ve Belediye Çalışanları Federasyonu, Adalet Bakanlığı, Maliye ve Ekonomik İşler Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Gelirler Genel Müdürlüğü, İzlanda Yerel Yönetimler Birliği, İzlanda İşveren Konfederasyonu, Meslek Güvenliği ve Sağlığı İdaresi ve Çalışma Genel Müdürlüğü temsilcilerinden oluşan bir çalışma grubu tayin etmiştir. Ayrıca, Çalışma Genel Müdürlüğü bünyesinde bir insan ticaretiyle mücadele ekibi kurulmuş ve çalışma prosedürleri saptanmıştır. Bu ekip tarafından alınan önlemler arasında, Genel Müdürlük personeline (iş müfettişlerine) eğitim ve bilgi sağlanması, sosyal damping ve ortak teftişe odaklanarak emniyet, vergi idaresi ve sendikalar gibi kamu kurumlarıyla daha yakın iş birliği yapılması ve çalışma izinleri, geçici iş bulma kurumları ve geçici görevlendirme süreçlerinin gözden geçirilmesi bulunmaktadır. Sendikalar da insan ticaretiyle mücadele ekibinde yer almaktadır.
- ✓ **İtalya**'da, tarım sektöründe emek sömürüsüyle mücadelede yeni bir strateji tanımlamak için oluşturulan ve başkanlığını Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığının üstlendiği Operasyonel Çalışma Grubu, Ekim 2019'da "2020-2022 dönemi için emek sömürüsü ve tarımda emek sömürüsüyle mücadele planı"nı kabul etmiştir.¹³ Bölgelerin belirlenmesi ve tarım işçilerinin ihtiyaçlarının tespiti sonrasında çalışma grubu, dört stratejik eksenle acil müdahale ve sistemik uzun dönemli müdahale tedbirleri saptamıştır: önleme; gözetim ve karşılaştırma; koruma ve yardım; sosyal entegrasyon ve emek entegrasyonu. Tarımda emek sömürüsü mağdurlarının korunması ve ilk yardım için entegre bir referans sistemi (yönlendirme), planın öncelikli eylemleri arasında yer almaktadır.
- ✓ **Malta**'da, insan ticaretine karşı üçüncü Ulusal Eylem Planında (2015 - 2016), ilgili yetkililerin eğitimi ve çeşitli paydaşlar ve potansiyel mağdurlar nezdinde emek sömürüsü riskleri hakkında farkındalık yaratmak da dâhil olmak üzere, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadeleye yoğun bir şekilde odaklanılmıştır. Ocak 2019'da Malta Hükümeti, 29 No'lu *ILO* Sözleşmesi'nin 2014 tarihli Protokolünün onay belgesini imzalamıştır ve hâlihazırda *ILO*'nun standartlarla ilgili faaliyetlerinin her aşamasında işveren ve işçi örgütlerinin katılımını güvenceye almak suretiyle ulusal düzeyde sosyal

¹² Bkz. <https://www.servicestelle-gegen-zwangsarbeit.de/en/>

¹³ İtalyancası için bkz: <https://www.lavoro.gov.it/priorita/Documents/Piano-Triennale-contrasto-a-sfruttamento-lavorativo-in-agricoltura-e-al-caporalato-2020-2022.pdf>

diyalogu teşvik etmektedir. Hükümet, yeni onaylamış olduğu bu belge uyarınca, zorla çalıştırmayı önleme ve tespit etme, mağdurları koruma ve mağdurların yasal yollara erişimini sağlama yükümlülüklerini kabul etmiştir. Emek sömürüsü mağdurları içinde en çok Filipinler vatandaşlarının bulunduğunu tespit eden Malta Hükümeti, Filipinli işçiler için göç sürecinde emek ticareti riskini azaltabilmek için 2019 yılında merkezi Roma'da bulunan Filipinler Okyanus Ötesi Çalışma Bürosu ile görüşmelerde bulunmuştur.

- ✓ **Hollanda** 2018 yılında, "İnsan Ticaretine Karşı Hep Birlikte" isminde entegre bir program başlatmıştır; program Adalet ve Güvenlik Bakanlığı, Sağlık, Refah ve Spor Bakanlığı, Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı tarafından aralarında polis, savcılık, belediyeler, STK'lar ve sosyal hizmet uzmanları da bulunan çeşitli paydaşlarla birlikte geliştirilmiştir. Bu programın beş eylem hattından biri, emek sömürüsü ile mücadele yaklaşımını daha da geliştirmektir. Hollanda Hükümeti ayrıca, emek göçü alanında iş birliğini güçlendirmek için Bulgaristan, Polonya ve Romanya ile ikili anlaşmalar imzalamış ve 2014 yılında bu ülkelerdeki Hollanda büyükelçiliklerine üç ilave siyasi müşavir atamıştır. Bu anlaşmaların amacı, göçmen işçilerin Hollanda'da çalışma ve yaşama hakkında bilgi edinmelerini kolaylaştırmaktır. İkili anlaşmaların bir diğer amacı, İş Müfettişliği (*SZW*), Ulusal Sigorta Bankası (*SVB*, Hollanda'da ulusal sigorta poliçelerinden sorumludur) ve İşçi Sigorta Ajansı (*UWV*, işçi sigortalarından sorumludur ve işgücü piyasası ve veri hizmetleri sunar) ile bu kurumların Bulgaristan, Polonya ve Romanya'daki muadilleri arasında Hollanda elçiliklerinin irtibat işlevini pekiştirmektir.
- ✓ **İsviçre**'de, İnsan Ticaretiyle Mücadele için ikinci Ulusal Eylem Planı (2017 - 2020), iş müfettişlikleri nezdinde farkındalığı artırmak için bilgi materyalleri hazırlamak gibi, özellikle emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadeleyi amaçlayan önlemleri içermektedir. İşgücü piyasasını izleme sorumluluğu bulunan kanton yönetimlerinin büyük bölümü, insan ticaretiyle mücadelede iş birliği için kantonlar-arası yuvarlak masa toplantılarına dâhil edilmiştir. Örneğin, Bern kantonunun düzenlediği yuvarlak masa toplantısında, iş teftiş süreçlerine dair özel bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Cenevre kantonu yuvarlak masa toplantısında, emek sömürüsüyle mücadele için Meslekler arası İşçi Sendikasının (*SIT*) da dâhil olduğu bir çalışma grubu kurulmuştur. Ayrıca, St. Gallen Kantonunda, ilgili paydaşların bilinçlenmesi, eğitimi ve irtibatlarının kolaylaştırılması yoluyla emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadeleye yeni bir yaklaşım getirmeyi amaçlayan ve bir savcının başkanlığını üstlendiği bir emek sömürüsü çalışma grubu kurulmuştur. Ticino kantonunda 2016 yılında, kanton emniyet müdürlüğü bünyesinde emek sömürüsü teşkil eden durumların kovuşturulması için bir uzmanlık merkezi kurulmuştur.

İnsan ticaretiyle mücadelede iş müfettişliklerinin görev, kaynak ve eğitimleri

GRETA tarafından hazırlanan raporlarda, iş müfettişlerinin görev alanı, kaynak ve eğitimleri ile insan ticaretiyle mücadele konusunda uzman kuruluşlarla iş birliği içinde çalışmaları (ör. ortak teftişlere, ortak eğitim ve etkinliklere katılmaları) ve insan ticareti mağdurları için Ulusal Yönlendirme Mekanizmalarında (*NRM*) yer almalarına özel dikkat gösterilmektedir.

İş müfettişlerinin bazı ülkelerde soruşturma da dâhil olmak üzere geniş yetkileri varken, diğer bazı ülkelerde daha sınırlı yetkileri bulunmaktadır. Özel konutlarla ilgili olarak iş müfettişlerinin yetkileri de ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde iş müfettişleri, özel konutlar da dâhil olmak üzere, işin yapıldığı her yeri denetleyebilir ve önceden haber vermeden denetimler yapabilir. İş müfettişlerinin sadece kayıtlı şirketleri değil, aynı zamanda muhtemelen kollukla ortaklaşa olarak, kayıtsız şirketleri ("kayıt dışı ekonomi") de teftiş ettiği hatırd tutulmalıdır. Aynı zamanda, emek sömürüsü mağdurlarından bildirim alan ve mağdurlara

yardım sağlayanlar ile kolluk da dâhil olmak üzere göç idareleri arasında görev ve yetki sınırlarının net belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

- ✓ **Avusturya**'da, Mali Polis ve İş Müfettişliği tarafından gerçekleştirilen işgücü piyasası denetimlerine, özel alanla ilgili birtakım kısıtlamalar çerçevesinde genelevler ve diğer seks iş yerleri de dâhil edilmektedir. Prensip olarak, ev işçilerinin denetlenmesi de mümkündür, ancak ev işi hizmeti alan işverenlerle ilgili olarak müfettişlerin yetkilerinin genişletilmesi konusunda sosyal ortaklarla müzakereler devam etmektedir. İnşaat sektöründe tedarik zincirleri, genellikle yurtdışından gelen şirketlerle çalışan birçok taşeronu içeren sözleşme yapıları nedeniyle özellikle izlenmektedir. Oturma izni veya çalışma izni olmayan göçmen işçiler tespit edildiğinde, müfettişler insan ticareti emaresi olup olmadığını kontrol eder ve gereğinin yapılması için kolluğu bilgilendirir. 2017 yılında, Federal Çalışma, Sosyal İşler, Sağlık ve Tüketici Koruma Bakanlığı, insan ticareti şüphesi durumunda izlenecek yollar, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağdurlarının tespitinde kullanılacak göstergelerin bir listesi ile ilgili irtibat bilgilerinin yer aldığı, iş müfettişlerine yönelik yönergenin güncellenmiş hâlini yayınlamıştır. 2018 yılında, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti konusu, yeni iş müfettişlerinin temel eğitimine dâhil edilmiştir.
- ✓ **Belçika**'da, insan ticaretiyle mücadelede iş müfettişlerinin rolü ve diğer ilgili kurumlarla etkileşimi hususu, insan ticareti mağdurlarının belirlenmesi, tespiti ve yardım için yönlendirilmesi (Belçika Ulusal Yönlendirme Mekanizması - *NRM*) için bir çerçeve sağlayan, insan ticareti ve/veya bazı ağır insan kaçakçılığı türlerinin mağdurlarıyla ilgili olarak çok disiplinli iş birliği uygulanmasına dair 26 Eylül 2008 tarihli Genelgede (2016 yılında gözden geçirilmiştir) tanımlanmıştır. İş müfettişliği hizmetleri, Federal Kamu İstihdam, Çalışma ve Sosyal Diyalog Dairesi Sosyal Mevzuat Denetim Genel Müdürlüğü ile Federal Kamu Sosyal Güvenlik Dairesi Sosyal Teftiş Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Bu kurumlardan ilki toplu iş sözleşmeleri ve münferit iş ilişkilerinde politika uyumunu sağlamakla görevlidir; diğer kurumun görevi ise sosyal güvenlik yasalarının doğru bir şekilde uygulanmasını temin etmek ve denetlemek ve vergi suçları ile kayıt dışı istihdamla mücadele etmektir. Her iki iş müfettişliği kurumu da diğer denetim organları ve kollukla iş birliği içinde habersiz denetimler gerçekleştirmektedir. Sosyal damping, işçilerin usulsüz çalıştırılması ve ekonomik istismarla neticelenebilecek ya da istismara yol açabilecek diğer durumlara karşı önlemler alınmaktadır. Ayrıca, muhtemel insan ticareti ve emek sömürüsü durumlarını tespit etmek üzere, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti vakalarını soruşturmakla görevli, *ECOSOC* isminde, eğitilmiş özel bir uzman müfettiş ekibi de bulunmaktadır.

Şubat 2016'da Sosyal Suçlar Yasasında yapılan değişikliklerin ardından, yasanın 183/1. maddesi uyarınca, bilerek ve isteyerek çalışmanın bildirilmemesi idari suç teşkil etmekte ve para cezasına çarptırılmaktadır. Sosyal müfettişlere yönelik yeni kurallara göre, idari suçun tespit edildiği anda insan ticaretine dair emarelerin belirlenmemiş olduğu durumlarda, para cezasına eklenecek bir yazıyla kendisinin insan ticareti mağduru olduğunu düşünen kişilerin bir uzman kabul merkezine müracaat edebilecekleri belirtilecektir. Bu gibi durumlarda, Federal Kamu İstihdam Bakanlığı, insan ticareti olgusu hakkında bilgilendirilecek ve para cezası uygulanmayacaktır.

- ✓ **Bulgaristan**'da, İş Müfettişliği, Ulusal Yönlendirme Mekanizması (*NRM*) bünyesinde yer almaktadır ve iş müfettişlerinin emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağdurlarını tespit etmek için kullandıkları birtakım göstergeler mevcuttur. İş müfettişleri herhangi bir insan ticareti bulgusunu kolluğa ve savcılığa bildirmekte ve soruşturmayı destekleyecek ortak denetimler gerçekleştirmektedir. İş Müfettişliği, medya ve internet üzerindeki iş ilanlarını takip eder ve İstihdam Ajansı ve STK'lar ve sendikalar da dâhil olmak üzere diğer paydaşlarla yakın iş birliği içinde çalışır. Yurtdışındaki Bulgaristan vatandaşı işçilerin şikayeti durumunda İş Müfettişliği, Bulgaristan'daki geçici istihdam firmasını denetler ve

çalışma koşullarının kontrol edilmesi için yabancı ülkenin iş müfettişlerinden talepte bulunur. Ayrıca, İş Müfettişliğinin diğer ülkelerin müfettişlikleriyle (örneğin Belçika ve Fransa) anlaşmaları bulunmaktadır. Fransa İş Müfettişliği ile yapılan anlaşma uyarınca, 2019 yazında ortak denetimler başlatılmıştır.

- ✓ **Kıbrıs'ta**, İş Müfettişliğinin görevi, iş kanunlarının uygulanması sorumluluğunu da kapsayacak şekilde 2017 yılında genişletilmiştir. Müfettişler, polis ve diğer kamu kurumları ile yakın iş birliği içinde çalışmakta, risk analizi yapmakta, işyerlerini denetlemekte ve çalışma koşullarının asgari gereklilikleri karşılamaması hâlinde Çalışma, Refah ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bilgi vermektedir. Müfettişlik Dairesinin ayrıca, anonim bir yardım hattı bulunmaktadır ve insan ticaretinden şüphelenilen durumlarda müfettişlerin İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Sosyal Refah Kolluk Merkezini bilgilendirmeleri gerekmektedir. 2019 yılında, Özel İstihdam Ajansları Kanunu 126(I)/2012 uyarınca İş Müfettişliği, 150 özel istihdam ajansını denetlemiş ve istenilen bilgileri temin etmeyen veya sahte belge kullandığı tespit edilen 14 ajansın ruhsatlarını iptal etmiştir.
- ✓ **Finlandiya'da**, İş Güvenliği ve Sağlığı Dairesi (*OSH*) müfettişleri, tarım işyerleri de dâhil olmak üzere, iş yapılan veya yapıldığı varsayılabilir herhangi bir yerde denetim yapma yetkisine sahiptir. İşçi açısından hayati bir tehlikenin ya da önemli bir sağlık tehlikesinin önlenmesi bakımından gerekli olduğu hâllerde özel konutlarda da denetim yapılabilir. Yetkili makamlara göre, emek sömürsü amaçlı insan ticaretinin olası mağdurlarının tespit edilme eşiği düşüktür; mağdurların rıza göstermesi kaydıyla, *OSH* iş müfettişlerinin, insan ticareti mağdurlarını desteklemek için oluşturulan Yardım Hizmetine mağdurları yönlendirme görevi bulunmaktadır. İnsan ticareti risklerine dair farkındalık oluşturmaya yönelik olarak "Finlandiya'da Yabancı İşçi Olmak" başlığıyla hazırlanan ve iş hukuku ve çalışanların haklarına dair bilgiler ihtiva eden bir broşür, *OSH* müfettişleri tarafından, işyeri teftişleri esnasında iletilmektedir.¹⁴
- ✓ **Fransa'da**, iş müfettişlerinin yetkileri 2016 yılında, İş Kanununun değiştirilmiş L8112-2 maddesi uyarınca insan ticareti suçlarının bildirimini kapsayacak şekilde genişletilmiştir. İş Kanununun L8271-3 maddesine göre, denetimler sırasında teftiş personeline tercümanlar eşlik edebilmektedir. Fransız yasalarına göre, başka bir ülkede mukim olup çalışanlarını Fransa'da geçici olarak görevlendirmek isteyen tüm işverenlerin, işveren geçici görevlendirme beyanında bulunması gerekmektedir; bu beyanda bulunmayan işverenler 500.000 avro'ya kadar para cezasına çarptırılmaktadır. Görevli personelin işveren tarafından beyan edilmemesi durumunda iş müfettişleri konuyu, bir ay kadar bir süre boyunca iş durdurma yaptırımını uygulayabilecek olan idari makamlara intikal ettirebilmektedir.
- ✓ **Almanya'da**, Yasa dışı İstihdam Kanunu, İşçi Görevlendirme Kanunu ve Asgari Ücret Kanunu hükümlerinin uygulanmasını izleme görevi, *FKS* isimli kurum tarafından yürütülmektedir. *FKS* müfettişleri, kayıt dışı ve yasa dışı istihdamın tespiti ve bu tür istihdamla mücadele amaçlı ve çalışanların sosyal güvenlik kapsamında sigortalı olmasını sağlamaya yönelik işyeri denetimleri gerçekleştirmektedir. *FKS*'nin iç tüzüğü 2017 yılında değiştirilmiş ve müfettişlerin "büyük öncelikle" emek sömürsü ve zorla çalıştırma hususlarını dikkate almaları sağlanmıştır. Bu amaçla çeşitli kılavuzlar ve anketler de hazırlanmıştır. Muhtemel bir insan ticareti olgusunun tespit edilmesi durumunda *FKS* personeli, delilleri koruma altına alarak soruşturma dosyasını savcılık kanalıyla polise iletmek zorundadır. Haziran 2019'da Almanya'da, emek sömürsü amaçlı insan ticareti olgularının denetlenmesi ve soruşturulması hususunu *FKS*'nin görevlerine dâhil eden,

¹⁴ Bkz: https://www.tyosuojelu.fi/documents/14660/2426906/engl_ulkomaal_tyontekij_netiti.pdf/2131c409-81ec-44c5-a61e-0e3f32f4335b

"Yasa dışı İstihdam ve Menfaat Sağlama Suçu" yasası kabul edilmiştir.¹⁵

- ✓ **İtalya**'da, Ulusal İş Müfettişliği, kayıt dışı çalışmanın önlenmesi ve kayıt dışı çalışmayla mücadele de dâhil olmak üzere, iş kanunu ve sosyal güvenlik mevzuatının doğru bir şekilde uygulanmasını temin etmekten sorumludur. İş müfettişlerinin, denetlenen kuruluşların tesis, bina ve odalarına günün veya gecenin herhangi bir saatinde izin gereksizsin erişim yetkisi vardır; müfettişler, çalışanların ifadesine başvurabilir, tüm kamu kurumlarından, istihdam danışmanlarından, işverenlerden ve sosyal güvenlik kurumlarından ilgili tüm belgeleri talep edebilir ve bilgi alabilir. İş müfettişlerinin, yetkileri dâhilinde adli görev ifa eden kişiler olarak Ceza Kanunu Madde 600 ("bir kişiyi esir veya hizmetkâr durumuna koymak ya da bu durumda tutmak") ve mükerrer Madde 603 ("yasa dışı aracılık ve emek sömürüsü") uyarınca bir suç olduğuna hükmetmeleri hâlinde bu durumu yetkili yargı makamına gecikmeden bildirme yükümlülüğü vardır. İş Müfettişliği dışında, Çalışma Bakanlığı'na bağlı İşgücünün Korunmasından Sorumlu Jandarma Komutanlığının görevi, yasa dışı istihdam, ağır çalışma koşulları ve sömürüyle mücadele etmektir. Ulusal İş Müfettişliği 28 Şubat 2019 tarihinde, Ceza Kanunu mükerrer madde 603 uyarınca, ilk soruşturma faaliyetleri ve delillerin toplanması hakkında kuralların yer aldığı 5 No'lu Genelgeyi yayınlamıştır. Bu faaliyetlerin, yetkili savcılar ve İşgücünün Korunmasından Sorumlu Jandarma Komutanlığı ile yakın koordinasyon içinde yürütülmesi gerekmektedir.

Ulusal düzeyde, iki proje gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ilki, Basilicata, Calabria, Campania, Puglia ve Sicilya bölgelerinde, her tür ağır emek sömürüsü ve ciddi sosyal kırılganlık vakalarına müdahaleyi amaçlayan, Avrupa İltica, Göç ve Entegrasyon Fonu (AMIF) tarafından finanse edilen "*Supreme*" projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu proje, tarım sektöründe üçüncü ülke vatandaşlarının sömürülmesine odaklanmış ve kültürel arabulucuların devreye alınmasını öngörmüştür. İkinci proje ise, orta ve kuzey İtalya bölgelerinde inşaat, lojistik ve imalat sektörlerinde emek sömürüsüyle mücadelenin güçlendirilmesine yönelik olarak "*A. L. 7. Yasa dışı İşe Alım! - Yasal Çalışma ve Çalışma Hayatının Korunması için Eylemler*" başlıklı projedir. Projeler, çalışma prosedürlerinin paylaşılmasını sağlamak amacıyla iş müfettişlerinin, kültürel arabulucuların ve ilgili yetkililerin eğitimini içermektedir.

- ✓ **Letonya**'da, Devlet İş Müfettişliği, çalışma koşullarına, meslek güvenliği ve sağlığı standartlarına uygunluğu kontrol etmek için tüm ekonomik sektörlerin denetimlerini yürütmektedir. Denetimler önceden haber verilmeksizin gerçekleştirilebilmektedir. Ev işçilerinin kayıtlı istihdamı durumunda, iş müfettişleri zabıta ile birlikte özel konutlarda denetim yapma yetkisine sahiptir. Bir şirket veya bireysel bir işverenin iş akdi olmadan altı veya daha fazla kişi çalıştırması durumunda, müfettişler şirketin faaliyetlerini durdurma kararı verebilir. İş müfettişleri Baltık Denizi Devletleri Konseyi (CBSS) "Göçmen işçilerin işe alımda suiistimali, istihdamda sömürüsü ve insan ticaretini önlemekte izlenecek kurallar" konusunda eğitim almışlardır.¹⁶
- ✓ **Malta**'da, iş denetimlerinden iki kurum sorumludur. Bunlardan ilki, Eğitim ve İstihdam Bakanlığı'nın sorumluluğunda olan İstihdam ve Eğitim Kurumudur (ETC). ETC, iş akdi bulunup bulunmadığını ve iş akdinin ilgili mevzuata uygun olup olmadığını kontrol ederek istihdam mevzuatına uyumu denetler, ancak çalışma koşullarını denetlemez. ETC özellikle, üç tür suçla mücadeleyi amaçlamaktadır: düzensiz göçmenlerin istihdamı, 16 yaşın altındaki işçilerin istihdamı ve işsizlik ödeneğinde sahtekârlık. İşyeri denetimleri ayrıca, Sosyal Diyalog, Tüketici İşleri ve Sivil Özgürlükler Bakanlığına bağlı, Sanayi ve İstihdam İlişkileri Dairesi tarafından da yürütülmektedir. Bu müfettişler, İstihdam ve

¹⁵ Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/EN/Standardartikel/Top-ics/Priority-Issues/Articles/2019-07-03-Act-Combat-Unlawful-Employment-Benefit-Fraud.html>

¹⁶ Kılavuzun özet versiyonuna ulaşmak için: https://www.stjornarradid.is/mansal_fyrirlestrar.pdf

Sanayi İlişkileri Yasası uyarınca "*EIRA* müfettişleri" olarak adlandırılmaktadır. *ETC* müfettişlerinin aksine, *EIRA* müfettişleri iş sağlığı ve güvenliği de dâhil olmak üzere çalışma koşullarını denetlemektedir. Ev işçilerinin veya tadilat çalışmaları yapan işçilerin çalışma koşullarını incelemek için özel konutlara girebilirler. Hem *ETC* hem de *EIRA* müfettişleri, insan ticareti mağdurlarının nasıl tespit edileceği konusunda eğitim almışlardır ve bazı mağdurlar *EIRA* müfettişlerinin gerçekleştirdiği yönlendirme işlemleri sonucunda tespit edilebilmiştir.

- ✓ **Hollanda**'da, eski İş Müfettişliği, Çalışma ve Gelirler Müfettişliği ile Sosyal Güvenlik İstihbarat ve Soruşturma Dairesinin birleştirilmesiyle 2012 yılında kurulan *SZW* Teftiş Dairesi, iş mevzuatına uyumun denetlenmesinin yanı sıra savcılık makamının gözetiminde, emek sömürsü ve insan ticareti vakalarının tespit ve soruşturulmasından sorumludur. İş denetimleri önceden haber verilmeden, her an gerçekleşebilmektedir. Müfettişler, hâkim izni ya da ihlale dair somut delil bulunması durumunda özel konutlara girebilir. Hollanda Hükümeti 2017 yılında *SZW* Teftiş Dairesine, 300 yeni personel alımı ve operasyonlarını genişletmek için 50 milyon avruluk ek bütçe tahsis etmiştir. Ek bütçenin yaklaşık %75'i iş denetimleri ve ceza soruşturmaları kapsamını genişletmek için kullanılmıştır. *SZW* Teftiş Dairesi, Vergi ve Gümrük İdaresi, Çalışma Standartları Vakfı (istihdam ajansları için özel sertifikasyon programı) ve Geçici İşçiler için Toplu İş Sözleşmesine Uyum Vakfı arasındaki bilgi alışverişi, hileli istihdam ajanslarıyla mücadelede katkı sağlamıştır.
- ✓ **Polonya**'da, Ulusal İş Müfettişliği yetkilerini, doğrudan, Sanayi ve Ticarete İş Teftişine dair 81 sayılı *ILO* Sözleşmesi hükümlerinden almaktadır ve Ulusal İş Müfettişliğinin ilke olarak her an, istihdam koşullarını denetlemek üzere iş yerlerine girme yetkisi bulunmaktadır. Böylelikle, bu yetkiler dâhilinde iş müfettişleri, zorla çalıştırma koşullarına tabi tutulan muhtemel insan ticareti mağdurlarını tespit edebilmektedir. Bu doğrultuda, 2010 yılından bu yana, zorla çalıştırmadan şüphelenilmesi durumunda potansiyel mağdurların nasıl tespit edileceği, mağdurdan nasıl bilgi alınacağı, insan ticaretinden şüphelenildiğinde hangi kurumların bilgilendirileceği ve hukuki yardım dâhil olmak üzere mağdurun ne tür yardımlara hakkı olduğuna dair iş müfettişleri için bir metodoloji uygulanmaktadır. Ulusal İş Müfettişliği, insan ticareti ve zorla çalıştırma konusunda müfettişler için eğitimler düzenlemektedir.
- ✓ **İspanya**'da, İstihdam ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı İş ve Sosyal Güvenlik Müfettişliği (*ITSS*), tüm ekonomik sektörlerde işçilerin çalışma koşullarını ve yabancı işçiler için sosyal güvenlik kayıtlarını ve çalışma izinlerini denetler. İş müfettişleri ayrıca çalışma şartları (ücretler, çalışma saatleri, iş akdi), mesleki riskler ve diğer sosyal güvenlik koşullarını (katkılar, ödenekler) veya istihdamla ilgili hususları da denetleyebilmektedir. Denetimler habersiz olur ve hafta sonu ve gece saatlerinde de gerçekleştirilebilir. İş Teftiş Dairesi, yasal düzenlemelere uyumu gözetmek için istihdam ajanslarını denetler ve taşeronluk zincirinde yer alan firmaların mevzuata uyumunu takip eder. 23/2015 sayılı Kanunla, yeni bir sahtekârlıkla mücadele bürosunun kurulması ve *ITSS*'ye sağlanan kaynakların artırılması gibi *ITSS*'nin teşkilat ve işleyişine dair iyileştirmeler getirilmiştir. 2018-2020 dönemine ait Makul bir İş için Master Planda, *ITSS*'nin muhtemel insan ticareti vakalarının tespitinde önemli bir rol oynadığına işaret edilmektedir. İş müfettişleri, insan ticareti mağdurlarının belirlenmesi için Çerçeve Protokol kapsamında görev yapmakta ve insan ticaretine dair delil tespiti durumunda savcılık ve kolluğa haber vermeleri gerekmektedir. 2014 yılından bu yana, yeni göreve başlayan iş müfettişleri, insan ticareti konusunda özel bir eğitim almaktadır.

2013 yılından bu yana, yasa dışı istihdam ve sosyal güvenlik dolandırıcılığıyla mücadelede *ITSS* ve kolluk kuvvetleri arasında koordinasyon sağlanması için İçişleri Bakanlığı ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında bir iş birliği anlaşması bulunmaktadır. Kayıt dışı işyerleri veya tarımsal alanlar gibi işyerlerine ortak denetim ziyaretleri

yapılmaktadır. *ITSS* ayrıca, Avrupa *EMPACT* platformu çatısı altında ve Europol tarafından koordine edilen, emek sömürsü amaçlı insan ticaretiyle mücadelele odaklanan Ortak Eylem Günleri'ne düzenli olarak katılmaktadır.

- ✓ **Birleşik Krallık'ta**, ülkedeki işgücü tedarikçileri için bir ruhsatlandırma planı hazırlanıp devreye alınması yoluyla tarım, ormancılık, bahçecilik, kabuklu deniz ürün toplama, gıda işleme ve ambalaj sanayilerinde işçi sömürsünü önlemek için 2005 yılında, "Gangmasters Labour Authority (*GLA*)" (Aracı Yoluyla İstihdam Kurumu) kurulmuştur. Ocak 2016'da Birleşik Krallık hükümeti, *GLA*'nın yetkilerini genişletmeye karar vermiş ve daha geniş görev alanını yansıtacak şekilde kurumun ismini "Gangmasters Labour Abuse Authority (*GLAA*)" (Aracı Yoluyla Emek İstismarı ile Mücadele Kurumu) olarak değiştirmiştir. Taze ürün tedarik zinciri ve bahçecilik sektörüne işçi temin eden firmaların ruhsatlandırılmasının yanı sıra *GLAA*'nın, İngiltere ve Galler ekonomisinde işçi sömürsü ihbarlarını soruşturma yetkisi ve polis ve Ulusal Suç Soruşturma Ajansı ile birlikte Ulusal Asgari Ücret Yasası ve İstihdam Ajansları Yasası kapsamındaki suçları soruşturma yetkisi bulunmaktadır. *GLAA* aynı zamanda bir İlk Müdahale kurumu olarak, modern kölelik ve insan ticaretinin potansiyel mağdurlarını doğrudan Ulusal Yönlendirme Mekanizmasına (*NRM*) yönlendirebilmektedir.

Emek sömürsü amaçlı insan ticaretiyle mücadele eğitimi

İnsan ticaretine dair göstergeler konusunda farkındalığın artırılması ve savunmasız durumdaki kişilerin veya hâlihazırda emek sömürsüne maruz kalmış kişilerin tespitini sağlayacak araçlar temin edilmesi maksadıyla, çok sayıda meslek mensubuna eğitim verilmektedir. İş müfettişlerinin yanı sıra, bu eğitimleri alması hedeflenen meslek mensupları arasında, vergi ve gümrük yetkilileri, polis memurları, savcılar, hâkimler, sınır muhafızları, göç yetkilileri, konsolosluk çalışanları, sosyal hizmet uzmanları, yerel/bölgesel yönetimlerde çalışan görevliler, STK'lar, sendikalar, özel istihdam büroları ve şirketler de bulunmalıdır.

GRETA, farklı kurumlarda görevli meslek mensuplarının tecrübe alışverişinde bulunmaları, karşılıklı güven tesis edilmesi ve birlikte çalışarak emek sömürsü amaçlı insan ticaretiyle mücadele için irtibatla bulunmalarını sağlayacak çok-disiplinli eğitimin faydalarını vurgulamaktadır. Bu eğitimler, farklı meslek gruplarının düzenli eğitim müfredatlarına dâhil edilmeli ve eğitimin etki değerlendirmesi düzenli aralıklarla yapılmalıdır.

- ✓ **Avusturya'nın** beşinci Ulusal Eylem Planı (2018-2020), emek sömürsü amaçlı insan ticaretiyle mücadelele yönelik bir dizi eğitim ve diğer tedbirler öngörmektedir. Tedarik zincirlerinde emek sömürsünün önlenmesine özellikle dikkat edilmekte olup kamu ihale kanununun insan ticaretiyle ilgili olarak değerlendirilmesine yönelik bir eylem hazırlanmıştır. Hedef gruplar arasında polis ve göç idaresi yetkilileri, çocuk ve genç refahı kurumu yetkilileri, mali polis ve iş müfettişleri, yargı mensupları ve konsolosluk personeli bulunmaktadır. Eğitim faaliyetlerinin büyük bir bölümü, başta *LEFÖ-IBF* ve *ECPAT* olmak üzere STK'larla iş birliği içinde yürütülmekte ve mümkün mertebe çok-paydaşlı bir yaklaşım teşvik edilmektedir.
- ✓ **Bosna-Hersek'te**, ABD Büyükelçiliğinin desteğiyle 2016 yılında, iş müfettişlerine yönelik olarak, emek sömürsü amaçlı insan ticareti mağdurlarının tespit ve teşhisinde izlenecek ilke ve göstergelerin bulunduğu kapsamlı bir kılavuz hazırlanmıştır. Bu kılavuz çerçevesinde, 2016-2017 yıllarında iş müfettişleri için eğitimler düzenlenmiştir.
- ✓ **Fransa'da**, Yasa dışı Çalışmayla Mücadele Merkez Ofisi (*OCLTI*), emek sömürsü amaçlı insan ticareti konusunda yeni ve kıdemli soruşturmacılara yönelik olarak her yıl, dörder gün süren iki adet eğitim semineri düzenlemektedir. Bu eğitimler ayrıca polis ve jandarma, adli gümrük ve adli vergi memurlarının yanı sıra iş müfettişleri ve Sosyal Güvenlik ve Aile Ödeneği Katkısı Tahsilat Ofisi (*URSSAF*) müfettişlerine de açıktır. İş müfettişlerinin ilk

mesleki eğitimi, Ulusal Çalışma, İstihdam ve Mesleki Eğitim Enstitüsü (*INTEFP*) tarafından verilmektedir; bu eğitimlerde *OCLTI* eğitimcileri tarafından aktarılan, insan ticaretiyle mücadele eğitim modülü de bulunmaktadır.

- ✓ **Almanya**'da, Federal Kriminal Polis (*BKA*) eğitim merkezi, her yıl *FKS*'nin katkılarıyla emek sömürüsü amaçlı insan ticareti konusunda üç günlük bir eğitim modülü hazırlamaktadır. Ayrıca 2016 yılında *BKA*, polis memurları, savcılar, *FKS* personeli, sendika ve insan ticareti mağdurları konusunda uzmanlaşmış danışmanlık merkezleri temsilcilerinin katıldığı, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti konusunda çok-disiplinli bir irtibat toplantısı düzenlemiştir.
- ✓ **Hollanda**'da *Royal Netherlands Marechaussee (KMar)* (Hollanda Kraliyet Jandarma Teşkilatı) 2014 yılında, muhtemel insan ticareti mağdurlarıyla görüşme ve mağdurların tespit edilmesi görevi verilen memurlar için 16 haftalık zorunlu bir kurs başlatmıştır. *SZW* Teftiş Dairesi Kriminal Soruşturma Birimi iş müfettişlerinin büyük bir bölümü, insan ticareti konusunda genel eğitim almaktadır; bazı müfettişler ise insan ticareti konusunda sertifikalı soruşturmacı olmak için Polis Akademisinde eğitim almaktadır. Hâkimler ve savcılar, Yargı Mensupları Eğitim ve Etüt Merkezinde sürekli eğitim almaktadır. 2017 yılında, *KMar* ile *CoMensha* isimli bir STK, ticari havayolları personeline eğitim vermiş, daha sonra havayolları da uçuş personellerine insan ticaretinden şüphelenilen vakaların *KMar*'a ne şekilde bildirileceği konusunda eğitim vermiştir. *KMar* ayrıca, havalimanlarında yer hizmetleri firmaları gibi özel firmaların eğitimleri için insan ticareti emarelerinin tespitine yönelik bir e-eğitim modülü geliştirmiştir.
- ✓ AB-Avrupa Konseyi "Batı Balkanlar ve Türkiye'ye Yönelik Yatay Destek Programı" uygulaması kapsamında, **Kuzey Makedonya**'daki iş müfettişlerinin büyük bölümü ile **Sırbistan**'daki iş müfettişlerinin yaklaşık %83'ü, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağdurlarının tespit ve teşhisi konusunda eğitim almıştır. Projeler kapsamında, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağdurlarının tespitine yönelik cep rehberleri hazırlanmış ve çeşitli göstergeler belirlenerek yaygınlaştırılmıştır. Ayrıca Kuzey Makedonya'da, eğitimcilere yönelik olarak emek sömürüsü amaçlı insan ticaretinin çocuk mağdurlarının tespit edilmesine yönelik göstergeler belirlenmiş ve Üsküp merkez belediyesinde görevli 50 meslek mensubu bu göstergelerin kullanımı konusunda eğitim almıştır.
- ✓ 2019 yılında **Birleşik Krallık** Hükümeti, kamu kurumlarının tedarik zincirleri bünyesinde modern kölelik risklerini tespit etmelerine ve önlemelerine destek olmak üzere çeşitli kaynaklar tahsis etmiştir. Bu kaynaklar arasında, kamu kurumlarının modern kölelikle mücadelede güçlü denetimler için tedarikçileriyle yakın iş birliği yapmasını sağlamaya yönelik Modern Kölelik Değerlendirme Aracı; Kabine tarafından yayınlanan ve Birleşik Krallık kamu kurumlarının kamu tedarik zincirlerinde modern kölelik risklerini ne şekilde tespit edeceği ve önleyeceğine dair Kamu İhaleleri Politikası Belgesi ve bir rehber; ve modern kölelik konusunda temel bilgiler ve ihalelerde etik kurallara ilişkin Etik Kamu İhalesi ve Tedarik adında bir e-eğitim kursu bulunmaktadır. Kuzey İrlanda'da Adalet Bakanlığı, tedarik zincirlerinde şeffaflık konusunu vurgulamak ve en iyi uygulamaları teşvik etmek için kamu alımlarına ilişkin özel eğitimler ve bilgilendirme etkinlikleri düzenlemiştir. İngiltere ve Galler'de Emniyet Müdürlüğü Modern Kölelikle Mücadele Dairesi soruşturmacılara yönelik olarak, mali soruşturma ve suçtan doğan zararların tazminine dair bilgiler de dâhil olmak üzere modern kölelik vakalarının başarılı bir şekilde soruşturulmasına ilişkin tüm unsurları içeren bir rehber hazırlamıştır. Aynı şekilde savcılara da müsadere ve tazminat tedbirlerine rücu edilebilmesi için mali soruşturmanın erken aşamada başlatılması konusunda yön gösterilmektedir.
- ✓ **Ukrayna**'da, Sosyal Politika Bakanlığı, Uluslararası Göç Örgütü'nün (*IOM*) Ukrayna temsilciliğiyle iş birliği içinde 2019 yılı boyunca iş müfettişleri için eğitim vermiştir. İş müfettişlerinin Ulusal Sevk Mekanizmasına (*NRM*) dâhil olmasıyla, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağdurlarının tespitinde artış kaydedilmiştir.

Ekonominin tüm sektörlerinde ve kayıtsız işçiler bakımından iş hukuku standartlarının uygulanması

İş sağlığı ve güvenliği, çalışma standartlarına ve gelir mevzuatına uygunluk da dâhil olmak üzere iş mevzuatı ve işyeri denetimleri, zorla çalıştırma amaçlı insan ticaretinin caydırılmasında ve olası mağdurların tespit edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. İşçilerin sendikal haklarının korunması dâhil olmak üzere işgücü arzının ve işçi haklarının etkin bir şekilde düzenlenmesi de insan ticaretinin önlenmesinde önemlidir. Emegin korunması kapsamının ekonominin tüm sektörlerine ve kayıt dışı işçilere de genişletilmesi, savunmasız durumdaki işçilerin emek sömürsünü önlemede esastır. Ayrıca, yasa dışı yabancı işçilerin, ihtimal olarak bile, göçmenlik bürolarına ihbar edilme riskine maruz kalmadan durumlarını bildirebilmelerini sağlamak çok önemlidir. Bu bağlamda, çeşitli *ILO* sözleşmelerinde ve Avrupa Sosyal Şartında (*ESC*) ifade edilen haklar önemlidir.

İş müfettişlerinin polis, göç veya sınır idaresi, vergi idaresi ve sosyal güvenlik denetim birimleri gibi diğer kurumlarla ortak denetimler yapması, çok-disiplinli bir yaklaşım olarak bu denetimlerin etkinliğini artırarak çeşitli kaynaklardan bilgi edinilmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda, özellikle yasa dışı göçmenlerle ilgili olarak, yasa dışı göçmenler sınır dışı edilme korkusuyla bilgi temin etmekten çekinebileceği için farklı kurumların görevlerini netleştirmek de önemlidir.

İstihdam ve işe alım ajanslarının ruhsatlandırılması ve hileli uygulamalardan kaçınmak amacıyla bu ajansların faaliyetlerinin izlenmesi, emek sömürsü amaçlı insan ticaretini önlemekte kullanılabilecek bir diğer araçtır. Bazı ülkelerin tedbir aldığı bir başka alan da AB ülkelerinde kayıtlı olup başka AB ülkelerine geçici görevle¹⁷ işçi işe alan işverenlerin, bu işçilerin ekonomik olarak istismarını önleme maksadıyla takip edilmesidir.

- ✓ **Arnavutluk'ta**, İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Koordinatörlüğü, İş Teftiş Müdürlüğü ve Emniyet Genel Müdürlüğü, Ekim 2014'te, zorla çalıştırma ve emek sömürsü amaçlı insan ticareti vakalarının tespitinde iş birliğine yönelik bir anlaşma imzalamışlardır. 2018 yılının Şubat ayında Bakanlar Kurulu, "özel İstihdam büroları kuruluş ve işleyişi hakkında" 101 sayılı kararı kabul etmiştir. Bu karar uyarınca, İş Teftiş Dairesi ve Sosyal Hizmetler, bu büroların faaliyetlerinin ilgili mevzuata uyumunu belirlemek üzere periyodik denetimler gerçekleştirmekte ve ihlal tespit ettiklerinde Sağlık ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bildirmektedir.
- ✓ **Avusturya'da**, Ücretler ve Sosyal Dampingle Mücadele Yasası ile, Avusturya'da istihdam edilen herkes için eşit ücret koşulları sağlanması ve Avusturyalı ve yabancı şirketler arasında adil rekabetin gözetilmesi amaçlanmaktadır. Ücret ve maaşların (toplu sözleşmelerde öngörülen rakamlardan) düşük kalması durumunda şirketlere ceza verilmektedir. 2017 yılında Ücretler ve Sosyal Dampingle Mücadele Yasasına, inşaat sektöründe çalışan yabancı işçilere ödenecek ücretleri güvence altına almak üzere inşaat sektörü için müşteri sorumluluğu kavramı ("*Auftraggeberhaftung*") getirilmiştir. Yeni yasa, sınır-ötesi idari kovuşturmalarda da bazı açılardan iyileşme sağlamıştır.
- ✓ **Belarus'ta**, yabancı ülkelerde iş ilanı verme ve aracılık yapma ruhsatı bulunan ajansların listesi yılda dört kez yayınlanmaktadır. İşçileri Bakanlığı'nın *web* sitesinde, Belarus dışında istihdamla ilgili ruhsat alma usulüne ilişkin ayrıntılı bilgiler mevcuttur.
- ✓ **Almanya'da** geçici işler, Geçici İşçi Temini Yasası ile düzenlenmiştir. Almanya'daki tüm

¹⁷ Hizmet sağlamak için geçici işçi çalıştırma hakkındaki 96/71/EC sayılı Direktifin uygulanmasına dair ve İç Pazar Bilgi Sistemi (*IMI-Internal Market Information System*) üzerinden idarî işbirliği hakkındaki (EU) 1024/2012 sayılı Tüzüğü ("*IMI Tüzüğü*") değiştiren, Avrupa Parlamentosu 2014/67/AB ve 15 Mayıs 2014 tarihli Konsey Direktifi uyarınca.

geçici iş ajanslarının, Almanya'ya işçi temin etmeleri durumunda, Almanya'da ya da Avrupa Ekonomik Alanı içinde herhangi bir başka ülkede kurulu olmalarından bağımsız olarak Federal İstihdam Bürosundan ruhsat almaları gerekmektedir. Üçüncü ülkelerden işçi temini yasaklanmıştır. İşçi temin eden kuruluşun yabancı işçi istihdamına ilişkin mevzuat ve çalışma ve sosyal güvenlik yasası hükümlerine riayet etmemesi durumunda işçi temin etme ruhsatı verilmemektedir. Özel istihdam ajansları, genel ticaret kanunu ile Sosyal Güvenlik Yasası üçüncü kitapta (*SGB III*) yer alan, yazılı tedarik sözleşmesi şartı ve özel istihdam ajanslarına yapılan ödemeler için azami eşik gibi, çalışanların korunmasına dair özel hükümlere tabidir. Ajanslar veya ev işi için aracılık yapan kuruluşlar gibi üçüncü bir tarafın devreye girmesi hâlinde, sahte serbest meslek icrai veya asgari ücretin ödenmemesine dair emareler olması durumunda inceleme ve ön soruşturma yapılabilmektedir. Almanya'ya işçi gönderen ve yurtdışında kurulu olan, evde bakım sektöründe faaliyet gösteren işverenlerin, Geçici İşçi Çalıştırma Yasası uyarınca bildirim yükümlülükleri çerçevesinde, ayakta hasta bakımı için çalıştırdıkları işçinin işyerini gümrük idaresine bildirme zorunluluğu bulunmaktadır.

- ✓ **İrlanda**'da, İrlanda balıkçı gemilerinde göçmen işçilerin emek sömürüsüne maruz kaldığı iddiaları üzerine Hükümet, Kasım 2015'te İrlanda balıkçılık sektöründe Avrupa Ekonomik Alanı dışından işçilerle ilgili olarak bir Görev Gücü kurmuştur. Görev Gücünün raporu sonrasında Şubat 2016'da 15 metre ve üzeri teknelerde balıkçı istihdamını kolaylaştırmaya yönelik olarak Deniz Balıkçılığı Atipik Çalışma Programı (*AWS*) başlatılmıştır. *AWS* programı ile çalışanların, işverenler için getirilen yasal olarak bağlayıcı bir iş akdi yapma şartı ile desteklenen ve en azından o ülkede ulusal mevzuatta öngörülen asgari ücret karşılığında ve mevzuatta belirlenen koşullarda çalışmaları güvence altına alınmıştır. Balıkçılık sektöründe gerçekleştirilen bir dizi operasyonel müdahale ile insan ticareti mağdurları tespit edilebilmiştir. 2019 yılında, *International Transport Worker's Federation (ITF)* (Uluslararası Taşımacılık Sektörü İşçileri Federasyonu) ile Adalet ve Eşitlik Bakanlığı, Yüksek Mahkemeye bir mutabakat anlaşması takdim etmişlerdir. Anlaşmada, Avrupa Ekonomik Alanı dışından balıkçıların, herhangi bir vize iptali ya da sınır dışı edilme riskine girmeden ve bir önceki işverenlerinin onayı gerekmeksizin belirli bir süre için bir başka teknede görev yapabilmesine imkân sağlayan esnek uygulamada değişiklik yapılmıştır.

Anlaşmada ayrıca, Avrupa Ekonomik Alanı dışından balıkçıların haklarına dair bilinçlendirilmeleri ile İşyeri İlişkileri Komisyonu (*WRC*), Deniz Araştırma Ofisi ve *Gardaí* (İrlanda Ulusal Polis Teşkilatı) arasında, balıkçı gemilerinde çalışanların emek yönünden sömürülmesiyle mücadele için kurumlar-arası iş birliğinin artırılması öngörülmüştür.

- ✓ **Malta**'da, 452.116 sayılı ikincil mevzuatın Ocak 2019'da yürürlüğe girmesiyle, işverenlerin çalışanlara aylık olarak ücret bordrosu vermesi zorunluluğu getirilmiştir. Ücret bordrolarında, çalışılan saat sayısı, fazla mesai ücreti üzerinden çalışılan saat sayısı ve diğer bazı bilgilerin yanı sıra, izin bakiyeleri de belirtilmek zorundadır. Bu koşullara uyulmaması durumunda işverenler para cezasına çarptırılacaktır. Yeni yasa, olası emek ticareti vakalarının soruşturulmasında başta Malta Emniyet Teşkilatı ve Sınai ve İstihdam İlişkileri Dairesi (*DIER*) olmak üzere ulusal makamlar tarafından veri toplanmasının kolaylaştırılmasını amaçlamaktadır.

- ✓ **Polonya**'da, 1 Ocak 2018 tarihinde yürürlüğe giren İstihdam ve İşgücü Piyasası Kurumlarını Teşvik Yasası ile diğer bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair 20 Temmuz 2017 tarihli Yasa uyarınca, yabancı işçi çalıştırılmasına ilişkin basit usule daha sıkı şartlar getirilmiştir. Yasa değişikliğiyle, yabancı işçi istihdam eden kuruluşlara en geç işe başlama gününde yetkili ilçe istihdam bürosuna yazılı olarak yabancı istihdamını bildirme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu yasa ayrıca, çalışma izinleri, mevsimlik çalışma izinleri ve yabancıların çalıştırılmasına dair beyanların bulunduğu merkez sicil kaydına Ulusal İş Müfettişliği Dairesinin erişimi için yasal dayanak teşkil etmektedir. Yukarıda belirtilen yükümlülüklerle uyumun denetimi, Ulusal İş Müfettişliği Dairesinin yetkisi dâhilinde olup iş müfettişleri tarafından gerçekleştirilen rutin denetimlerin bir parçası olarak yürütülmektedir. Ağır ihlal durumunda (örneğin, önemli sayıda kişiyle belirli bir iş için yetkisiz iş akdi yapılması), iş müfettişi, Ceza Kanununun 219. maddesi uyarınca suç ihbarında bulunabilmektedir. Denetim sırasında iş müfettişinin insan ticareti suçunun işlendiğinden şüphelenmesi durumunda müfettiş, savcılığa ihbarda bulunur.

ODAK: Sendikalarla işbirliği

Avusturya'da, mevsimlik tarım işçilerini haklarına dair bilgilendirmek için *PRO-GE* sendikası tarafından girişimde bulunulmuştur. Bu amaçla sendika, kayıt dışı işçiler için danışmanlık hizmeti veren *UNDOK*, Avusturya Sendika Federasyonu (*ÖGB*) ve *LEFÖ-IBF*, *MEN VIA*, *Nyeléni Austria*, *Migrare*, *Südwind Oberösterreich* ve *Working Globally* isimli STK'lar ile müştereken yürüttüğü, tarım işçilerinin haklarına dair bilgilendirme kampanyası kapsamında tarım alanlarına sendika temsilcileri göndermiştir. Romanyalı mevsimlik işçilerin sendika temsilcileriyle temas kurması sonucunda polis bir inceleme gerçekleştirmiş ve isnat edilen suçlardan biri de insan ticareti olmak üzere bir ceza soruşturması açılmıştır.

Bulgaristan'da, Bağımsız Sendikalar Konfederasyonu (*KNSB*), bilinçlendirme, doğrudan saha çalışması ve uluslararası işbirliği yoluyla emek sömürsüyle mücadele konusunda aktif olarak çalışmaktadır. 2018-2019 yıllarında iki proje uygulanmıştır. Bu projelerden ilki, Alman sendika *Deutscher Gewerkschaftsbund* ile birlikte gerçekleştirilmiş ("adil görevlendirme" ve "adil hareketlilik") ve Almanya'daki Bulgaristanlı işçilerin emek sömürsünün önlenmesi hedeflenmiştir. İkinci proje ise "*Raise Up*" (Ayağa Kalk), aralarında Bulgaristan Tarım Sendikaları Federasyonu (*FNSZ*), Bulgaristan İş Müfettişliği ve tarım alanındaki en büyük İtalyan Sendikası *FLAICGIL* de bulunan 11 kuruluşun yer aldığı bir konsorsiyum tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu proje kapsamında, Bulgaristan'da tarım sektöründe kayıt dışı istihdamla ilgili bir rapor ve tarım sektöründe yasa dışı istihdamla mücadele için en iyi uygulamaların yer aldığı bir kitapçık yayınlanmış ve bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmiştir. Ayrıca, İtalya'da gerçekleştirilen saha çalışması neticesinde Puglia bölgesinde emek sömürsü vakaları tespit edilmiştir.

İzlanda'da, İzlanda İşçi Konfederasyonu (*ASÍ*), "Eşit Haklar - İstisnasız!" isimli projeyi polis, vergi idaresi ve diğer paydaşlarla işbirliği içinde gerçekleştirmiştir. Proje kapsamında, İzlanda'daki yabancı işçilerin hakları, toplu iş sözleşmeleri ve diğer istihdam koşulları hakkında çeşitli dillerde bilgi broşürleri hazırlanmıştır. Ayrıca, sendika temsilcilerine insan ticareti emarelerini tespiti yönelik eğitim verilmiştir. Sendika temsilcilerinin, iş yerlerine girme, işle ilgili belgeleri inceleme ve toplu iş sözleşmesi ihlallerini iş mahkemesine götürme yetkileri bulunmaktadır. Çalışma Bakanlığı, polis, vergi makamları, gelirler genel müdürlüğü ve sendikalar tarafından iş yerlerinin ortak denetimleri yapılabilmektedir.

İtalya'da, İtalyan Genel İşçi Konfederasyonu (*CGIL*), İtalyan Tarım Sanayii İşçileri Federasyonu (*FLAI*), İtalyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (*CISL*), İtalyan İşçi Sendikası (*UIL*) ve Temel Sendika (*USB*) gibi sendikalar, tarım sektöründe göçmenlerin emek yönünden sömürülmesinin önlenmesi ve sömürüyle mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Sendikalar sadece toplu iş sözleşmeleri yoluyla çalışma koşullarını müzakere etmek ve tarım işçilerinin sömürülmesine son verilmesi için ulusal düzeyde yürütülen müzakerelere iştirak etmekle kalmamakta, aynı zamanda yasal yardım ve diğer tür destekler de sağlamaktadır. Emek sömürüsü söz konusu olduğunda *FLAI-CGIL* bir yandan mağdurların adalete erişimini kolaylaştırırken diğer yandan da emek sömürüsü durumlarını polis ve yargıya intikal ettirerek sömürüye maruz kalan işçilere yargılama sürecinde destek olmaktadır.

Farkındalık oluşturmak

Emek sömürüsü amaçlı insan ticareti konusunda farkındalık yaratmak, bunun nasıl önleneceği ve yardım için nereye başvurulacağı hususları önemlidir, zira birçok kişi hâlâ bu olgu hakkında bilgi sahibi değildir. GRETA'nın ülke değerlendirme raporlarında, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretini önlemek için ulusal makamların sivil toplum ve uluslararası kuruluşlarla müştereken farkındalık yaratmaya ilişkin aldığı çeşitli tedbirlere örnekler verilmektedir. Bilinçlendirme faaliyetleri, genel kamuoyunun yanı sıra iş arayan gençler, göçmen işçiler ve sığınmacılar gibi belirli hedef gruplara yöneliktir.

GRETA, gelecekteki kampanyaları ve diğer faaliyetleri somut kanıt ve verilere dayanarak planlamak için, bilgi düzeyinin artmış olup olmadığı ve davranışların değişip değişmediğini değerlendirmek üzere farkındalık yaratmaya yönelik kampanyalar sonrasında etki değerlendirmesi yapılmasının önemini vurgulamaktadır.

- ✓ **Belarus**'ta 2019 yılında, Cinsiyet Perspektifleri / La Strada Programı isimli STK, emek sömürüsü ve Polonya'daki Belaruslu göçmen işçilerin hak ihlallerini önlemeye yönelik olarak "Buradayken sor" isimli bir kampanya gerçekleştirmiştir. Kampanya boyunca medyada ve Cinsiyet Perspektifleri/La Strada'nın web sitesinde tematik makaleler yayınlanmış ve güvenli istihdam, emek sömürüsünün önlenmesi ve göçmen işçilerin haklarının korunması konulu videolar yayınlanan güvenli göç konulu bir YouTube kanalı hazırlanmıştır.
- ✓ **Estonya**'da, insan ticareti hakkında farkındalık yaratmak üzere 2017 yılında, ülkenin en büyük şehirlerini kapsayan, "1 Hayat" isimli bir kampanya yürütülmüştür. İşçileri Bakanlığı ve Avrupa Komisyonu İç Güvenlik Fonu tarafından ortaklaşa finanse edilen kampanya Adalet Bakanlığı, Sosyal İşler Bakanlığı ve Yarın için Yaşamak isimli STK ile Estonya İnsan Hakları Merkezi tarafından ortaklaşa gerçekleştirilmiştir. Kampanya boyunca, YouTube ve Facebook, ayrıca alışveriş merkezleri, sinemalar, otobüs durakları, Tallinn Havalimanı ve Tallinn Limanı ve feribotlarda gösterilen reklam filmleri yoluyla bilgilendirme yapılmıştır. Kampanya sırasında, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti konusunda bilgi aktarılmıştır. 15-55 yaş grubundaki 300 katılımcının yer aldığı web tabanlı bir anket yoluyla kampanyanın etki değerlendirmesi yapılmıştır. 2015 yılında, yurtdışında bir iş teklifini kabul etmeden önce teyit edilmesi gereken hususlardan oluşan bir liste de dâhil olmak üzere, yurtdışında güvenli istihdam hakkında bilgi sağlamak için çevrimiçi bir bilinçlendirme kampanyası gerçekleştirilmiştir. Bu kampanyanın etki değerlendirmesi, işçi hakları ve işe alım politikaları hakkındaki genel farkındalığın yaklaşık %3, özel hedef gruplar arasında ise farkındalığın yaklaşık %7 nispetinde arttığını göstermiştir.
- ✓ **Malta**'da, üçüncü Ulusal Eylem Planı (2015-2016) kapsamında, ülkedeki çalışma koşulları ve ücretler hakkında bilgi içeren bir broşür İngilizce, Çince, Arapça, Rusça ve Filipin dilinde

yayınlanmıştır. Broşürde, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretinin riskleri açıklanmış ve sömürü durumunda yardım için başvurulabilecek kurumların telefon numaraları temin edilmiştir. Broşür, Malta dış temsilcilikleri tarafından Malta'da çalışmayı planlayan yabancılara dağıtılmaktadır.

- ✓ **Polonya**'da 2017 yılında, üniversite öğrencileri ve lise mezunları arasında yurtdışında mevsimlik çalışmanın riskleri hakkında farkındalık yaratmak amacıyla, Świętokrzyskie Voyvodalığı'ndaki kasabalarda bir dizi konferans düzenlenmiştir. Konferanslara yaklaşık 1.300 kişi katılmış ve katılımcılar arasında yapılan anketlere dayanarak, gençlerin insan ticareti ve zorla çalıştırma riskleri konusunda farkındalığı hakkında bir rapor hazırlanmıştır.
- ✓ **Romanya**'da 2018 yılında, İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Ajansı (*ANITP*), Çocukları Kurtar Romanya isimli bir STK ile "yurtdışında güvenli çalışın!" kampanyasını gerçekleştirmiştir. Kampanyada özellikle, ebeveynlerin yurtdışında çalıştığı ve çocuklarını Romanya'da başka yetişkinlerin bakması için bıraktığı zaman ortaya çıkabilecek çocuk ticareti riskleriyle ilgili önleyici eylemler hakkında bilgi temin edilmiştir. Ayrıca, 2018 yılının başında *ANITP* tarafından, AB İç Güvenlik Fonu tarafından finanse edilen, "yurttaşları daha iyi bilgilendirerek insan ticaretini azaltmak" projesi kapsamında "Haklarınızı bilin! Görevlerinize saygı duyun!" adında bir kampanya gerçekleştirilmiştir. Kampanyada, insan ticareti mağduriyeti yaratarak sağlanan hizmetlere olan talebin azaltılması amaçlanmıştır. Kampanyanın mesajı: "hem işveren hem de çalışan, yapılan işten para kazanmalıdır. İnsan ticareti mağduruğun sağladığı hizmetleri kullanmak yasalara göre suçtur ve cezalandırılır" olmuştur.
- ✓ **Slovenya**'da, Slovenya Hayırseverler - Gönüllü Çalışmayı Teşvik Derneği 2018 yılında, "insan ticaretine karşı mücadele – bilgi sömürüye karşı bir silahtır" projesini hayata geçirmiştir. Proje süresince, mülteci ve göçmenler için yedi adet, profesyoneller (göç yetkilileri, iltica yetkilileri, çocuklarla ilgili kurumlarda çalışan personel, STK'lar ve diğer kurum temsilcileri) ve gönüllülere yönelik olarak da beş adet bilgilendirme semineri düzenlenmiştir. 2018 yılında, İşçi Danışma Merkezi tarafından gerçekleştirilen "*Za-govor*" projesi kapsamında, bilinçlendirme ve olası zorla çalıştırma mağdurlarının tespitine yönelik faaliyetler yürütülmüştür. Bu kapsamda, bilgilendirme ve danışmanlık oturumları düzenlenmiş, emekle ilgili haklara dair broşürler dağıtılmış ve aylık raporlar yayınlanmıştır.
- ✓ **Birleşik Krallık**'ta, İşçileri Bakanlığı 2014 yılında, modern kölelik ve modern köleliğin çeşitli biçimleri hakkında kamuoyunda farkındalığı artırmak için "modern kölelik düşündüğünüzden daha yakın" başlıklı bir kampanya yürütmüştür.¹⁸ Ayrıca, 2014 yılında Gangmasters Licensing Authority (*GLA*) (İstihdamda Aracı Ruhsatlandırma Dairesi), İşçi Temin Edenler Derneği ve Göçmen Yardımı isimli STK tarafından, "Birlikten Kuvvet Doğar" isimli çok-paydaşlı bir kampanya yürütülmüş ve bu kampanyayla tedarik zincirlerinde bireyleri zorla çalıştırma amaçlı insan ticareti, gizli emek sömürüsünün tespiti ve sömürüyle mücadele konusunda farkındalık yaratmak hedeflenmiştir. Ayrıca, çevrimiçi reklam, doğrudan e-posta ve basın bildirileri yoluyla küçük ve orta ölçekli işletmeler nezdinde de riskli sektörlerde (tarım, balıkçılık, gıda işleme, inşaat ve ikram) zorla çalıştırma ve emek sömürüsü konusunda farkındalık yaratmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, ilgili sektör temsilcilerinin çalışanlarını modern kölelik hakkında bilgilendirmesi ve tedarik zincirlerinin emek sömürüsünden ari olması için tedbir almaları telkin edilmiştir. 2017 yılında İşçileri Bakanlığı, insan ticareti ve emek sömürüsünden şüphelenilen vakaların ne şekilde ihbar edileceğine dair kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik bir *YouTube* videosu ile "Ev Köleliği" hakkında bir broşür hazırlamıştır.

¹⁸ Bkz. <https://www.gov.uk/government/publications/modern-slavery-closer-than-you-think>

Risk altındaki gruplar için hedefe yönelik önleme

Sözleşmeye göre Tarafların, özellikle insan ticareti riski altındaki kişiler bakımından, insan ticaretini önlemek için etkili politika ve programlar geliştirmeleri ve/veya güçlendirmeleri gerekmektedir. İstismar ve insan ticaretine maruz kalma riski, çoğu yapısal olan ve sosyal, ekonomik, iş ve göç politikalarına bağlı bir dizi faktörün mevcudiyetine göre belirlenmektedir.

Göçmen işçiler, özellikle mevsimlik ve düzensiz göçmen işçiler ile işgücü piyasasına erişimi sınırlı veya hiç olmayan sığınmacılar, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretine karşı özellikle savunmasız durumdadır. İnsan ticaretini önlemeye yönelik tedbirler arasında, göçmen işçilere göç konusunda bilinçli kararlar verebilmeleri için hem yola çıkmadan önce hem de yola çıktıktan sonra bilgi sağlanması ve hedef ülkelerde düzensiz göçmen işçiler için göçmen danışma merkezlerinin kurulması yer almaktadır.

- ✓ **Avusturya**'da, Haziran 2014'te, kayıt dışı işçiler için bu tür bir göçmen danışma ve bilgi merkezi olan *UNDOK* kurulmuştur. Bu merkez, Sendikalar Birliği, Ticaret Odası, Ulusal Öğrenci Birliği ve sivil toplum örgütleri tarafından yönetilmektedir. *UNDOK*, Çalışma, Sosyal İşler ve Tüketici Koruma Bakanlığı, Viyana İstihdam Teşvik Fonu, Ticaret Odası ve sendikalar tarafından finanse edilmektedir. Merkez, broşürler de dâhil olmak üzere kayıt dışı göçmenlere haklarına dair bilgi sağlamaktadır. Avusturya'da oturma ve/veya çalışma izni olmadan çalışan, anlaştıkları ücretin ödenmediği veya işverenleri tarafından herhangi bir şekilde zarara uğratılan kişilere iş hukuku, sosyal güvenlik ve idari prosedürlerle ilgili yardım konularında temel danışmanlık hizmeti sağlanmaktadır. *UNDOK*, insan ticareti mağdurlarını destekleyen kuruluşlarla aktif olarak iş birliği yapmaktadır.
- ✓ **Belarus**'ta, Cinsiyet Perspektifleri / *La Strada* Programı ve İşkadınları Kulübü isimli STK'lar tarafından yönetilen, güvenli göç ve insan ticaretiyle mücadele yardım hatları bulunmaktadır. 2017 ve 2019 yılları arasında, bu yardım hatları üzerinden 21.740'tan fazla çağrıya cevap verilmiştir.
- ✓ **Bulgaristan**'da her yıl, AB içinde mevsimlik iş arayan Bulgaristan vatandaşlarına ve yaz aylarında çalışmak isteyen öğrencilere yönelik olarak ulusal ve yerel düzeyde, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadele için bir kampanya yürütülmektedir. Örneğin, İsveç'teki Bulgaristan vatandaşı meyve toplayıcılarına yönelik kampanyalar, STK'lar ve Roman kuruluşlarıyla iş birliği içinde 2013 ve 2014 yıllarında gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında, İsviçre-Bulgaristan İş birliği Programı çerçevesinde, yurtdışında iş arayan kişilere (genellikle internet üzerinden buldukları düşük vasıflı işlerde çalışan gençler) yönelik olarak emek sömürüsü amaçlı insan ticareti konusunda bir farkındalık kampanyası düzenlenmiştir. Bulgaristan vatandaşlarının emek sömürüsü mağduru oldukları en önemli destinasyonlardan biri olan Çek Cumhuriyeti'nde emek sömürüsüne maruz kalma riski konusunda da ayrı bir kampanya yürütülmüştür.
- ✓ **Gürcistan**, biri Almanya, diğeri Polonya ve Estonya ile müştereken, yasal ve güvenli işgücü göç kanalları oluşturmayı amaçlayan iki pilot proje hayata geçirmiştir. Çeşitli dillerde hazırlanan bilgi broşürleri, sınır kontrol noktalarında, havalimanlarında, iltica merkezinde ve göçmen alıkoyma merkezlerinde dağıtılmaktadır.
- ✓ **Almanya**'da, çoğunlukla sendika kuruluşları tarafından işletilen ve federal eyalet ve belediye kurumları tarafından finanse edilen, göçmen işçilere sosyal haklar ve iş hukukuna dair bilgi temin edilen danışmanlık merkezleri bulunmaktadır. Danışmanlık merkezleri hem AB içinden hem de dışından göçmen işçilere danışmanlık hizmeti vermekte ve bu şekilde insan ticareti ve sömürü riskinin azaltılmasına katkı sağlamaktadır. Danışmanlık hizmeti, ücretsiz ve anonim olarak ve göçmen işçinin oturma izni ya da yazılı bir iş akdi olup olmadığından bağımsız olarak temin edilmektedir. "*Arbeit und Leben*" (İş ve Yaşam) ile "*Faire Mobilität*" (Adil Hareketlilik) isimli kuruluşlar, bir dizi federal eyalette bu tür

danışmanlık merkezleri işletmektedir. 2013-2018 döneminde toplam 5.322 işçiye bilgi ve tavsiye temin edilmiş ve bu işçilerin %37'si et işleme ve tavukçuluk sektörlerinde istihdam edilmiştir. İşçilerin tavsiye için müracaat ettiği diğer sektörler tarım, gemi inşaat, ev işleri, inşaat ve yiyecek-içecek sektörleridir.

- ✓ **İtalya**'da, Siracusa Valiliği, İl Çalışma Bürosu, Bölge İş Müfettişliği, çeşitli STK'lar ve sendikalar arasında 2019 yılında tarım sektöründe *caporalato* (elçi/aracı) ve kayıt dışı çalışmayla mücadele için bir iş birliği anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmada, diğer hususların yanı sıra, tüm göçmenlere ve mevsimlik işçilere tıbbi, yasal ve psikolojik yardım sağlamak için bir mobil göçmen danışmanlık merkezinin kurulması öngörülmüştür. Bu anlaşma üzerine Siracusa ve Ragusa valilikleri, *AMIF* aracılığıyla finanse edilen proje çerçevesinde emek sömürüsü ve *caporalato* (elçi/aracı) olgusuyla mücadele planı hazırlamıştır. CGIL sendikası tarafından Uluslararası Göç Örgütü ve STK'lar (*Caritas, We Care ve Cooperativa Proxima*) ile birlikte uygulanan proje, kabul merkezlerindeki göçmen işçileri sömürüye açık koşullarda işe alım riskleri konusunda bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır.
- ✓ **Letonya**'da, Dışişleri Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı tarafından, Haziran 2018'de, güvenli seyahat ve yurtdışında emek sömürüsü riskleri hakkında bir kampanya başlatılmıştır. Bu kapsamda iki animasyon filmi hazırlanarak yayınlanmış ve basılı materyaller ana toplu taşıma merkezlerinde ve belediye otobüslerinde dağıtılmıştır.
- ✓ **Hollanda**'da, Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı, Hollanda'da çalışmak konusunda çeşitli dillerde broşürler hazırlayarak ve menşe ülkelerde bilgi kampanyaları yürüterek farkındalığı artırıcı önleme faaliyetleri yürütmektedir. *FairWork* isimli STK, Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı tarafından finanse edilen ve kültürel arabulucularla birlikte, göçmen işçileri sahip oldukları haklara dair bilgilendirmeye yönelik çevrimiçi araçlar hazırlamış, ayrıca sendikalar ve firmalarla birlikte Bulgaristan, Polonya ve Romanya asıllı göçmen işçilerin emek yönünden sömürülmelerinin önlenmesi için çalışmıştır.
- ✓ **Ukrayna** İş Müfettişliği, Kamu İstihdam Hizmetleri Dairesi ile iş birliği içinde, yurtdışında güvenli istihdam, düzensiz işgücü göçünün riskleri ve yasal istihdamın önemi hakkında bilgi ve eğitim faaliyetleri yürütmektedir. Örneğin, 2016 yılının ilk yarısında, İş Müfettişliği ve bölgesel istihdam merkezleri şirket yöneticileri, münferit girişimciler ve işsizlere yönelik 434 ortak seminer düzenlemiştir. İnsan ticaretiyle mücadele için ücretsiz ulusal çağrı merkezi üzerinden, yurtdışına gitmeyi ya da Ukrayna'ya dönmeyi düşünen Ukrayna vatandaşlarına ve ayrıca Ukrayna'da yaşayan yabancılara tavsiyelerde bulunmaktadır. İstihdamla ilgili genel hususlar hakkındaki bilgilendirme seminerleri sırasında, istihdam merkezleri uzmanları tarafından işgücü göçü sonrasında ortaya çıkabilecek risklere dair bilgi verilmektedir.

Çocuk bakıcılığı (*au pair*) da dâhil olmak üzere ev işlerinde ve evde bakım hizmetlerinde çalışan kişiler, pek çok ülkede özel ev işi ve evde bakım pazarının çoğunlukla denetimsiz oluşu, iş mevzuatında boşluklar bulunması ve arama emri olmaksızın özel konutlarda genellikle denetim yapılamayışı sebebiyle, özellikle sömürüye açık durumdadır.

- ✓ **İrlanda**'da, İrlanda Göçmen Hakları Merkezi tarafından *au pair* olarak çalışan kişilerin giderek daha fazla sayıda standart-altı bir şekilde ev işlerinde çalıştırılmasının tespit edilmesinden sonra, 2016-2017 yıllarında bir dizi denetim gerçekleştirilmiş ve 16 *au pair* ajansı kayıt altına alınmıştır. *WRC*, "İrlanda'da Ev İşlerinde Çalışanların İstihdam Hakları" başlıklı bir broşür yayınlamış ve İrlanda Sendikalar Kongresi (*ICTU*), ev işçileri için daha iyi haklar konulu bir kampanya yürütmüştür.
- ✓ **Almanya**'da, ev işleri için eleman bulan ajanslar veya aracılar gibi üçüncü bir tarafın devreye girdiği hâllerde, sahte serbest çalışma veya asgari ücretin ödenmemesine dair emareler bulunması durumunda inceleme ve ön soruşturma yapılabilmektedir. Yurtdışında mukim ve çalışanlarını Almanya'ya gönderen evde bakım sektöründe faaliyette bulunan işverenler, ayakta hasta bakım hizmeti verdiklerinde, Geçici İşçi Çalıştırma Yasası uyarınca

gümrük idaresine işyerlerini bildirmek zorundadır. *BKA*'nın yıllık durum raporuna göre, 2014-2017 döneminde, ev işlerinde çalıştırılan işçilere yönelik olarak emek sömürüsü amaçlı insan ticaretine dair 12 soruşturma gerçekleştirilmiştir.

- ✓ **Norveç**'te, 2013 yılında, *au pair* olarak çalışacak kişilere ve ev sahiplerine bilgi ve tavsiye temin etmek üzere, "*Norwegian People's Aid*" isimli STK tarafından işletilen "*Au Pair Centre20*" açılmıştır. *Caritas Norway* de ayrıca Göç İdaresinin (*UDI*) desteğiyle bir "*Au Pair*" Merkezi kurmuştur. 2019 yılında değiştirilen "Ev sahibi aile ile ilgili idari önlemler (karantina)" Genelgesi uyarınca¹⁹ *UDI*, izni ihlal eden bir ev sahibi ailede çalışmak üzere *au pair* olacak kişiye oturma izni verilmemesine karar verebilmektedir. Bu idari tedbir, *au pair* olarak çalışan kişilerin ucuz işgücü olarak kullanılmasını ve zorla çalıştırılmalarını, insan ticaretini ve diğer sömürü türlerini önlemeye yöneliktir. Yasaklı olunan süre bir, iki veya beş yıl olabilmektedir. Çok ağır suçlarda yasaklılık süresi 10 yıla kadar çıkabilmektedir. *UDI*, bir ev sahibi ailenin yasaklı olmasına karar verirse ve hâlihazırda o ailenin yanında bir *au pair* çalışıyorsa veya yeni bir *au pair* ailenin yanında çalışmaya başlayacaksa, *au pair* olarak çalışan kişiye, *UDI* izni iptal etmeden önce yeni bir ev sahibi bir süre verilmesi gerekmektedir.

ODAK: Diplomatik konutlarda ev işlerinde çalıştırmak üzere insan ticaretinin önlenmesi

Büyük bir diplomatik camiaya ev sahipliği yapan **Avusturya**, diplomatik konutlarda çalıştırılan özel ev personeli için insan ticaretinin önlenmesine özel önem vermiştir. Avrupa, Entegrasyon ve Dışişleri Federal Bakanlığı, diplomatik konutlarda çalışan personelin yasal izin kartlarının yıllık süre uzatımları için yapılan zorunlu personel mülakatlarında, yazılı bir iş akdi ile ücretlerin çalışan adına açılmış bir banka hesabına ödendiğini gösteren kanıtların ibra edilmesi şeklinde kapsamlı bir politika belirlemiştir. Bakanlık, diplomatik konutlarda çalışan ev işçilerine temel haklarına dair bilgi vermek üzere periyodik etkinlikler düzenlemektedir. Temmuz 2016'da Bakanlık, ev işlerinde çalışan personel için Avusturya'da bulundukları sürece hak ve yükümlülüklerine dair bilgiler ile acil durumlarda temasa geçebilecekleri irtibat bilgileri bulunan bir broşür yayınlamıştır.

Belçika'da, Dışişleri Bakanlığı tarafından önleyici bir sistem kurulmuştur. Belçika'ya varış öncesinde, ev işçisinin iş akdi Bakanlık tarafından incelenmekte ve işçiye hak ve yükümlülükleri hakkında bilgi verilmektedir. Belçika topraklarına ulaştıktan sonra ev işçileri, çalışma koşullarının denetlenmesi açısından bir fırsat teşkil edecek şekilde her yıl, özel kimlik kartlarını yenilemek için Protokol Müdürlüğü tarafından mülakata alınmaktadır. Mayıs 2013'te, elçilik personeli ve çalışanları arasındaki anlaşmazlıkları çözmek için Federal Kamu İstihdamı Bürosu (*SPF Emploi*) bünyesinde bir Arabuluculuk Komisyonu kurulmuştur. Belçika'da uyulması gereken çalışma standartları ve sömürü durumunda temasa geçilmesi gereken birimler hakkında bilgiler bulunan ve çalışma vizesi başvuru sahiplerini bilgilendirmeyi amaçlayan bir broşür yayınlanmıştır.

¹⁹ Bkz. UDI 2014-008 Administrative measures relating to a host family (quarantine): <https://www.udiregelverk.no/en/documents/udi-guidelines/udi-2014-008/>

Fransa'da, diplomatik personel tarafından istihdam edilen üçüncü ülke ev işçilerinin, Fransa'ya varmadan önce uzun süreli vize almış olması ve bu kişilere Dışişleri Bakanlığı Protokol Dairesi tarafından dosya incelemesi neticesinde "özel personel" kategorisinde özel oturma izni verilmesi gerekmektedir. Bilahare çalışan, bir yıla kadar geçerli olan ve aynı prosedüre göre yenilenebilir özel oturma iznini almak için bireysel mülakata çağrılmaktadır. Protokol Dairesi, çalışanın pasaportu ve özel oturma izninin kendisi tarafından muhafaza edilmesine dair mutlak yükümlüğü vurgulamaktadır. İş akdinin feshi durumunda bu durum Protokol Dairesine bildirilmeli, oturma izni iptal edilmeli ve çalışanın geri dönüş masrafları işveren tarafından karşılanmalıdır. İstisnai olarak, aynı çalışan için muhtemelen başka bir temsilcilikte yeni bir işe alım talebinde bulunulabilmektedir; ancak bunun için bir önceki istihdamın sona ermesinden sonraki bir ay içinde Protokol Dairesine bu talebin bildirilmiş olması şartı bulunmaktadır.

Almanya'da, diplomatik konutlarda çalışan tüm ev işleri personeli, düzenli olarak diplomatik temsilciliklere yönelik pek çok dilde broşürler hazırlayan danışmanlık merkezi *Ban Ying* ile birlikte Federal Dışişleri Bakanlığı tarafından tertip edilen bilgilendirme etkinliklerine davet edilmektedir. Sorun olması durumunda, Federal Dışişleri Bakanlığı nezdinde arabuluculuk usulü başlatılabilmektedir. Federal Dışişleri Bakanlığı, diplomatik konutlarda çalışan ev işi personelinin temel çalışma standartlarının ihlal edildiğine dair ihbarlarla ilgili soruşturma yürütür.

İrlanda'da, Adalet ve Eşitlik Bakanlığı İnsan Ticaretiyle Mücadele Dairesi (*AHTU*) ve *An Garda Síochána* İnsan Ticareti Soruşturma & Koordinasyon Birimi (*HTICU*) görevlileri, Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı yetkilileri ile İrlandalı diplomatlara yurtdışında İrlanda büyükelçilik ve konsolosluklarında görevlendirilmeleri öncesinde insan ticaretiyle mücadeleye dair eğitimler vermektedir. Bu eğitimde ayrıca, 2014 yılında hazırlanan ve daha sonra 2018 yılında güncellenen ve ücretler, istihdam kayıtları, sağlık sigortası ve sosyal güvenlik konularına dair net standartların belirlendiği Rehber'de²⁰ yer alan, özel ev işlerinde çalışanların istihdamı ile ilgili olarak diplomatlardan beklentilere dair bir bölüm de bulunmaktadır.

İsviçre'de, ev işçilerinin iş akitlerinin, İsviçre'ye gelişlerinden önce imzalanması şartı getirilmiştir. İş akdi, İsviçre vizesi başvurusu kapsamındaki mülakat esnasında incelenmekte ve ev işçilerine hakları, yükümlülükleri ve çalışma koşullarına dair bilgi verilmektedir. Bu kişiler İsviçre'ye vardıklarında, Federal Dışişleri Bakanlığı yetkilileriyle görüşürler ve diplomatik ayrıcalık ve dokunulmazlığı olan kişilerle uyumsuzluk yaşamaları durumunda Cenevre'de bulunan Arabuluculuk makamı ile irtibata geçebilirler.

Roman vatandaşlar genellikle yoksulluk, işsizlik ve hizmetlere yetersiz erişimden mustarip olarak insan ticaretine karşı özellikle savunmasız durumdadırlar. Sözleşmeye Taraf Devletlerde Roman vatandaşlar için hedefe yönelik çeşitli faaliyetler yürütülmüştür.

- ✓ **Arnavutluk**'ta, Roman ve Çingene toplumlar, genellikle kayıt dışı istihdam edildikleri için emek sömürsü amaçlı insan ticaretine karşı özellikle savunmasız gruplar arasındadır. Haziran 2017'de İçişleri Bakanlığı, "ARSIS" Örgütü ve Tiran Belediyesi'nin Çocuk Koruma Birimi ile iş birliği içinde, Tiran şehrinde Selita ve Yzberisht bölgelerindeki Roman ve Çingene topluluklarının temsilcileriyle iki bilgilendirici toplantı düzenlemiştir. Toplantılar, insan ticareti olgusu, türleri, olası insan ticareti mağdurlarını tespit yolları ve göstergeleri, ulusal yardım hattı 116006 ve ücretsiz akıllı telefon uygulaması *Raporto! Shpëto!* ("İhbar Et! Kurtar!") gibi yardım ve ihbar kanalları hakkında farkındalık yaratmak amacıyla düzenlenmiştir. Ayrıca, 2015 ila 2019 yılları arasında

²⁰ Bkz :<https://www.dfa.ie/media/dfa/alldfawebsitemedia/embassies/20171221updated-Guide-lines.pdf>

Hükümet, başta Roman ve Çingene toplulukları olmak üzere ve özellikle kırsal alanlarda gençlere yönelik olarak 13 bilinçlendirme toplantısı düzenlemiştir.

- ✓ **Bulgaristan**'da, Hollanda Büyükelçiliği ve Roman STK *Amalipe* tarafından yürütülen bir proje ile, Roman topluluklarının yasal göç imkânları ve Hollanda'ya düzensiz göçün getirdiği riskler hakkında bilgilendirilmesi amaçlanmıştır. 2018 yılında İngiliz Büyükelçiliğinin desteğiyle Roman çocuklara yönelik bir kampanya daha düzenlenmiştir. *NCCTHB*, Sağlık Sektörü Aracıları Ağı ve Dışişleri Bakanlığı ile birlikte, Bulgaristan'daki Roman topluluklarını İsveç'te meyve toplayıcılığı sektöründe emek sömürüsü riskine dair bilgilendirmek için bir kampanya yürütmüştür. Ulusal Sağlık Sektörü Aracıları Ağı bünyesinde, savunmasız konumdaki azınlık mensupları ile sağlık ve sosyal hizmetler arasında bir köprü görevi gören, yaklaşık 70 belediyede 140 kadar Roman aracılık görevlisi çalışmaktadır. Büyük Roman topluluklarının bulunduğu bölgelerde bulunan insan ticaretiyle mücadele komisyonları (özellikle Burgaz, Filibe, Pazarcık, Montana, Sliven ve Varna), Roman halka yönelik önleyici faaliyetler yürütmektedir.
- ✓ **Moldova Cumhuriyeti**'nde, Sağlık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Uluslararası Göç Örgütü *IOM* ile ortaklaşa, Aralık 2017 ve Temmuz 2018'de "Roman veya karma nüfusun yaşadığı yerleşim yerlerinde insan ticareti ve aile-içi şiddetle mücadelede toplum arabulucularının rolü" konulu eğitim oturumları düzenlemiştir. Bu seminerlerin amacı, topluluk arabulucularını, sosyal hizmet uzmanlarını ve farklı disiplinlerden gelen ekip koordinatörlerini yasal değişiklikler, vaka tespit ve yardım metodolojisi konusunda bilgilendirmek ve merkezi, yerel ve bölgeler-arası düzeyde sağlanan yardımlar için bir iletişim ve koordinasyon platformu oluşturmaktır.
- ✓ **Slovak Cumhuriyeti**'nde, marjinalleşmiş Roman topluluklarına yönelik olarak sosyal hizmetler, toplum merkezleri ve okul öncesi eğitimin geliştirilmesini destekleyen bir dizi proje uygulanmıştır. Örneğin, "Roman vatandaşların zorla çalıştırılmasının önlenmesinde ortak tedbirlerin güçlendirilmesi ve referans mekanizmasının geliştirilmesi" projesi kapsamında, işverenlerin zorla çalıştırma konusunda bilinçlendirilmesine yönelik olarak bir film, bilgi materyalleri ve bir kitapçık hazırlanmıştır.
- ✓ **Slovenya**'da, 2018 yılında, zorla ve görücü usulü evliliğin tehlikeleri hakkında öğrenciler arasında farkındalık oluşturmak için üçte biri Roman halkın yaşadığı mahallelerde olmak üzere çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir.

Kamu-özel sektör ortaklıkları dâhil olmak üzere talebi azaltmaya yönelik tedbirler

Sözleşmenin 6. maddesi uyarınca Tarafların, insan ticareti mağdurlarının hizmetlerine olan talebi azaltmak için yasal, idari, eğitimsel, sosyal, kültürel veya diğer tür tedbirleri almak şeklinde müspet bir yükümlülüğü bulunmaktadır. Ayrıca Sözleşmenin 19. maddesi hükümleri Tarafları, insan ticaretine yol açan talebi bastırabilmek açısından, bilerek insan ticareti mağdurlarının hizmetinin kullanılmasının yasada suç olarak tanımlanması için teşvik etmektedir. Bu hüküm ister cinsel istismar için ister zorla çalıştırma ya da hizmet ettirme, kölelik veya kölelik benzeri uygulamalar, kulluk veya organ çalma amaçlı insan ticareti mağduru olan herkesi kapsamaktadır.²¹

GRETA'nın 3. Genel Raporunda (2013), insan ticareti mağdurlarının sağladığı hizmetlerin kullanımını teşvik edebilecek veya kolaylaştırabilecek faktörlerin ele alındığı bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölümde, özel sektörün rolü ve dahline özellikle işaret edilerek talebi

²¹ Sözleşme ile ilgili Açıklayıcı Rapor, para 231.

azaltmak için kullanılabilecek politikalar dikkate alınmaktadır.²² O tarihten bu yana GRETA'nın hazırladığı ülke değerlendirme raporlarında, şirketlerin tedarik zincirlerinde insan haklarını gözetme konusunda daha büyük bir farkındalık yaratmak ve insan hakları ihlallerinde şirketleri sorumlu tutmak da dâhil olmak üzere, Taraf Devletler tarafından emek sömürüsü amaçlı insan ticaretine yönelik talebi azaltmak için alınan önlemlere yer verilmektedir.

Şirketler ve İnsan Haklarına dair 2011 tarihli BM İlkelerinden hareketle Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, çocuk işçiliği ve zorla çalıştırma da dâhil olmak üzere ticari işletmelerin yol açtığı insan hakları ihlalleri ile ilgili olarak Üye Devletlere rehberlik sağlayan CM/Rec/(2016)3 sayılı Tavsiye Kararını kabul etmiştir.²³ Bazı Taraf Devletler, Şirketler ve İnsan Haklarına dair BM İlkelerini uygulamak için insan ticaretiyle mücadele tedbirleri de dâhil olmak üzere ulusal eylem planları kabul etmiştir. Bazı ülkeler, insan ticaretinin önlenmesi konusunu kamu ihale politikalarına entegre eden ve tedarik zincirlerinde şeffaflığı teşvik ederek şirketlerin insan ticareti ve emek sömürüsünü önlemek için performanslarının incelenmesini sağlayan yasal düzenlemeler getirmişlerdir.

- ✓ **Avusturya**'da, "Tedarik zincirinde insan ticareti - emek sömürüsüyle başarılı mücadele" projesi, Federal Çalışma, Sosyal İşler, Sağlık ve Tüketici Koruma Bakanlığı tarafından finanse edilmekte ve kurumsal sosyal sorumluluk, işletmeler ve insan hakları alanında faaliyet gösteren Avusturya STK ağı "*Network Social Responsibility*" (Sosyal Sorumluluk Ağı) ve sendikalar tarafından yürütülmektedir. Süresi 2020 yılı sonuna kadar uzatılan projenin amacı, uluslararası tedarik zincirlerinde insan ticareti ve emek sömürüsü ile mücadele etmek ve önlemek için mevcut kalite tedbirleri ile çok-paydaşlı inisiyatiflerin ne şekilde kullanılabileceğini analiz etmektir. Avusturya makamları, özellikle emek sömürüsü ve insan ticaretiyle ilgili olarak hâlihazırda 14 kalite tedbiri ve çok paydaşlı inisiyatifin belirlenmiş olduğunu bildirmiştir.

Federal Kamu İhale Yasası (*BVergG 2018*) ve Federal Kamu İhaleleri İmtiyaz Yasası (*BVergGKonz 2018*) Ağustos 2018'de yürürlüğe girmiştir. Bu yasalar uyarınca, bir işletme (veya bu işletmenin idaresinde, yönetiminde ya da icra makamında görevli bir kişi ya da bu işletmeyi temsil etme, kontrol etme ya da işletmede karar alma yetkisini haiz bir kimse) hakkında, diğer hususların yanı sıra kölelik, insan ticareti ya da sınır-ötesi fuhuş ticareti suçundan kesinleşmiş bir hüküm bulunması durumunda, ihale makamı veya kurumunun o işletmeyi ihale sürecinden men etmesi gerekmektedir. İhaleden men etmeye dair bu zorunlu gerekçe tüm taşeronlar için de geçerlidir. Bir taşeronun yukarıda belirtilen suçlardan herhangi birinden hüküm giymiş olması durumunda, bu işletme ihaleden men edilmeli veya ilgili taşeron reddedilmelidir (ve ihaleye katılan işletme tarafından başka bir taşeron aday gösterilmelidir).

- ✓ **Belçika**'da, üçüncü Ulusal Eylem Planında (2015-2019), başta ağırlama sektörü ve inşaat sektörü olmak üzere tarım, imalat ve balıkçılık gibi ekonomik istismarın söz konusu olabileceği sektörlerde insan ticareti konusunda farkındalık yaratmak için tedbirler öngörülmüştür. İnsan ticaretini önlemek için etkili bilgi aktarım yolları bulmak amacıyla, sendikalarla ortaklaşa geliştirilen projelere öncelik verilmiştir. Ayrıca, bankacılık sektörünü insan ticaretini gizleyebilecek işlemlere duyarlı hâle getirmek için hazırlık çalışmaları başlatılmıştır. Eşit Fırsatlar ve Irkçılıkla Mücadele Merkezi (mevcut ismi Belçika Federal Göç Merkezi - *MYRIA*), "İnsan Ticaretini Önlemek için Kurumsal Sosyal Sorumluluk" başlıklı bir Avrupa projesi kapsamında inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmeler için bilgilendirme araçları geliştirmiştir. Bu araçlar arasında, ekonomik istismar amaçlı insan ticareti konusunda içtihat örnekleri içeren bir broşür ve bu tür vakaları tespit etmek ve insan ticareti ve sömürüye yol açabilecek riskleri önlemek için çeşitli göstergeler bulunmaktadır.

²² Bkz. s. 45-50. Bkz.: <https://rm.coe.int/16805aa45d>

²³ <https://edoc.coe.int/en/fundamental-freedoms/7302-human-rights-and-business-recommendation-cmrec20163-of-the-committee-of-ministers-to-member-states.html>

- ✓ **Bulgaristan**'da, *NCCTHB*, 2010-2013 yıllarında insan ticaretiyle mücadele konusundaki bilinçlendirme kampanyalarına (*Post Bank* ve en büyük telekom şirketi *A1* de dâhil olmak üzere) özel sektörü aktif bir şekilde dâhil etmiş ve *Manpower Bulgaria*²⁴ ile birlikte iş etiği ve kurumsal sosyal sorumluluk alanlarında çalışmıştır. *Post Bank*, *NCCTHB*'nin Bulgaristan Yeni Üniversitesi ile ortaklaşa başlattığı ulusal kampanyaya mali destek sağlamıştır. *Manpower Bulgaria*, gençlere yönelik olarak emek sömürüsü konusunda çeşitli bilinçlendirme kampanyalarını desteklemiş ve insan ticareti mağdurlarına kendi merkezlerinde eğitim ve staj imkânı sağlayarak iş bulmalarına yardımcı olacak ufak çaplı bir program yürütmüştür. Eylül 2019'da Sofya'daki İngiliz Büyükelçiliği, *NCCTHB* ile ortaklaşa "İnsan Ticaretiyle Mücadelede Kamu-Özel Sektör Ortaklığı: Hükümet ve iş dünyası, tedarik zincirlerinde insan ticaretiyle nasıl mücadele etmeli" isminde bir konferans düzenlemiştir. Konferans, özellikle tekstil ve ağırlama sektörlerine yönelik olup iş dünyası, sendikalar ve Bulgaristan Ticaret ve Sanayi Odası temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Etkinlikte, emek sömürüsünü önleyecek davranış kuralları da dâhil olmak üzere, kullanılabilecek farklı mekanizmalar sunulmuştur.
- ✓ **Bulgaristan, Hollanda ve Polonya**'da, *La Strada* Vakfı ismindeki STK tarafından, özel şirketler ve tedarik zincirleri arasında emek sömürüsü amaçlı insan ticaretine sıfır toleransı vurgulayan, "STK'lar ve İşletmeler, İnsan Ticaretiyle Mücadelede Elele"²⁵ isimli bir proje yürütülmüştür. Projede aynı zamanda, işe alım ajanslarının bilinçlendirilmesi ve insan ticaretinin önlenmesinde sorumlu davranmaya yönlendirilmesi hedeflenmiştir.
- ✓ **Danimarka**'da *CMM* tarafından "Gizli Zorla Çalıştırma Riskiyle Mücadele – Şirketler ve İşverenler için Rehber" isimli ilkeler geliştirilmiştir.²⁶ Bu kurallar, risk faktörlerinin belirlenmesi ve işverenler ile görüşmeler neticesinde tespit edilerek, aralarında Danimarka İşgücü Piyasası ve İstihdam Ajansı, Çalışma Koşulları Kurumu, Göç İdaresi, Gümrük ve Vergi İdaresi, Emniyet Genel Müdürlüğü, Ticaret Kurumu ve Danimarka Birleşik İşçi Federasyonu bulunan bir dizi paydaşla diyalog içerisinde geliştirilmiştir. 2014 yılından bu yana *CMM*, Bakanlıklar-Arası Kurumsal Sosyal Sorumluluk Çalışma Grubu bünyesinde yer almış ve insan ticaretiyle mücadele konusunda sektöre özel kurumsal sosyal sorumluluk kılavuzları hazırlamıştır.
- ✓ **Finlandiya**'da, Avrupa Suç Önleme ve Denetim Enstitüsü (*HEUNI*), Nisan 2018'de, özellikle tedarik zincirlerinde, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti risk yönetimi ve insan ticaretinin önlenmesi konusunda işverenler ve şirketler için kılavuzlar yayınlamıştır.²⁷ *HEUNI* ayrıca, taşeron kullanan şirketler için bir rehber ve eğitim materyalleri de dâhil olmak üzere, kurumsal sosyal sorumluluk yoluyla emek sömürüsü ve insan ticaretinin önlenmesine yönelik bir proje başlatmıştır. Ayrıca, Uluslararası Göç Örgütü Finlandiya bürosu, meyve toplama ve seralarda geçici istihdam gibi mevsimlik işler bağlamında emek sömürüsü amaçlı insan ticaretinden kaçınma yolları hakkında işverenler ve işletmeler için kurallar yayınlamıştır.²⁸ 2014 yılında, Şirketler ve İnsan Haklarına dair BM İlkelerinin uygulanmasına yönelik Ulusal Eylem Planı onaylanmıştır. Bu çerçevede Finlandiya, iş dünyası temsilcileri ve kamu görevlilerine ticaret hayatı ve insan hakları konusunda eğitimler vermiş, hisselerinin çoğunluğu kamuya ait şirketlere sorumlu ticaret ve insan haklarıyla ilgili bildirim yükümlülükleri getirmiş, sosyal sorumlulukları gözetken kamu ihaleleri konusunda rehberlik sağlamış, sorumlu ticaret konusunda ülke bazında memorandumlar yayınlamış ve şirketler, STK'lar ve sendikalar

²⁴ Bkz.: Manpower Group's Supply Chain Business Partner Policy: <https://www.manpower-group.com/wcm/Supply+Chain+Policy.pdf> and Manpower Group's Sourcing And Supply Chain Perspective: https://www.manpowergroup.com/wcm/MPG_SupplyChain_2020.pdf

²⁵ Bkz.: <http://lastradainternational.org/about-lsi/projects/ngos+co>

²⁶ <http://www.centermodmenneskehandel.dk/materialer/instruktioner-til-fagpersoner/>

²⁷ Bkz.: https://www.heuni.fi/Kansallinen_opas_pohjoismaisen_CSR_B5_090418_WEB.pdf

²⁸ Bkz.: https://iom.fi/sites/default/files/leaflets/IOM_Pikaopas_Kausityö_FINAL_FI.pdf

arasında ticaret hayatı, insan hakları ve özenli çalışma konularında diyalog kurmuştur.²⁹

- ✓ **Almanya**, Şirketler ve İnsan Haklarına dair BM İlkelerinin uygulanmasına yönelik olarak 2016-2020 dönemi Şirketler ve İnsan Hakları Ulusal Eylem Planını kabul etmiştir. Planda, emek sömürsü amaçlı insan ticaretinin azaltılmasında katkı sağlayabilecek faaliyetler öngörülmektedir. Almanya ayrıca, hükümetlerin kamu alımlarında etik uygulamalara yönelmesini sağlamak ve tedarik zincirlerinin şeffaflığını teşvik etmek için ilkelere yer veren, "Kamu Uygulama ve Tedbirleri Yoluyla Tedarik Zincirlerinde İnsan Ticaretinin Önlenmesi" ismindeki *AGİT* projesini desteklemiştir.³⁰ 2015 yılında Almanya'nın G7 dönem başkanlığı sırasında, Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, Federal Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Bakanlığı ile birlikte, sürdürülebilir tedarik zincirleri aracılığıyla dünya çapında etik çalışmanın teşviki konusunu G7 gündemine dâhil etmiştir. Bu girişim neticesinde, *ILO* nezdinde "*Vision Zero Fund*" (Vizyon Sıfır Fonu) oluşturularak küresel tedarik zincirlerinde işyeri ölümleri, yaralanmaları ve hastalıklarının önlenmesi hedeflenmiştir. Sürdürülebilir tedarik zincirleri konusu, Almanya'nın 2017 yılında G20 dönem başkanlığı sırasında da ele alınmıştır.

Alman federal bakanlıkları, Almanya dışında sürdürülebilir tedarik zincirlerini teşvik etmek üzere hassas ekonomik sektörlerde, özel sektör, STK'lar ve ilgili ülkelerdeki ortaklarla birlikte çeşitli girişimler başlatmıştır. Örneğin, "Sürdürülebilir Tekstil için Ortaklık" girişimi, Alman tekstil piyasasının yaklaşık yarısını kapsayan 130 üyeden oluşmaktadır. Ayrıca, "Turizmde İnsan Hakları Yuvarlak Masa Toplantısı", turizm sektöründeki şirketleri, özellikle tur operatörlerini; müşterileri, çalışanları (taşeronlar dâhil) ve turistik destinasyonlardaki yerel halkla ilgili olarak insan hakları sorumluluğunu güçlendirme çabalarında desteklemeyi amaçlamaktadır. Başka bir örnek, Federal Hükümet, Alman tatlı ve şekerleme sanayii, Alman perakende gıda sektörü ve sivil toplumun ortak girişimi olan Alman Sürdürülebilir Kakao Girişimidir (*GISCO*).³¹ Bu proje, kakao üreticilerinin ve ailelerinin gelir düzeyini yükseltmeyi ve sürdürülebilir kakao üretimini arttırmayı amaçlamaktadır. Bu hedeflere ulaşmak için *GISCO* üyeleri, kakao üreticisi ülkelerin hükümetleri ile yakın iş birliği yapmaktadır.

- ✓ **Yunanistan**'da, emek sömürsünden arı tedarik zincirlerini teşvik etmek amacıyla Ulusal Raportör, Yunanistan Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ağı ile bir İş birliği Zaptı imzalamıştır. İş birliği Zaptında, eğitim, atölye çalışmaları ve etkinlikler düzenleyerek ve daha geniş kitlelere ulaşmak için sosyal medya araçlarını kullanarak işletmeler, tüketiciler ve çalışanlar arasında farkındalık yaratma faaliyetleri öngörülmektedir. Ayrıca, Ulusal Raportör ve Atina Toplu Taşıma Örgütü, 2017-2020 yıllarında toplu taşıma personeli için eğitimler ve yolcular için bilinçlendirme kampanyaları gerçekleştirmeye karar vermiştir. 2016 yılında Atina'da Merkez Hal Örgütü ile birlikte, tarım alanında emek sömürsü konusunda benzer faaliyetler düzenlenmiştir.
- ✓ 2013 yılında **Hollanda**, şirketlerin tedarik zincirlerindeki olumsuz etkileri ve kurumsal sosyal sorumluluk konularını ele alan, Ticaret ve İnsan Haklarına dair Ulusal bir Eylem Planı kabul etmiştir. Ayrıca, 2014 yılında Hollanda Sosyal Ekonomik Konseyi, Sorumlu Ticaret (*RBC*) konusunda sektör anlaşmalarının gelişimini desteklemek, şirketlerin, kamu kurumlarının, sendikaların ve sivil toplum temsilcilerinin birlikte çalışarak çocuk işçiliği veya tedarik zincirinde zorla çalıştırma riskleriyle mücadele etmesine yönelik olarak Hükümete tavsiyelerde bulunmuştur. Sektör anlaşmaları, Çok-uluslu İşletmeler için *OECD* İlkeleri ile Şirketler ve İnsan Haklarına dair BM İlkelerine dayanmaktadır. Bu bağlamda Hollanda Hükümeti, tedarik zincirlerinde insan veya işçi hakları ihlalleri riski yüksek sektörleri tespit etmek için bir çalışma başlatmıştır. Riskli olduğu belirlenen

²⁹ Daha fazla bilgi için bkz: <https://tem.fi/en/enterprises-and-human-rights>

³⁰ <https://www.osce.org/secretariat/237571>

³¹ Bkz. <https://www.kakaoforum.de/en/about-us/german-initiative-on-sustainable-cocoa/>

sektörler arasında tekstil, inşaat, metalürji, elektronik, petrol ve gaz, tarım ve gıda sanayii bulunmaktadır. Tekstil sektörü Temmuz 2016'da, bankacılık sektörü Aralık 2016'da ve altın, bitkisel protein ve ormancılık sektörleri de 2017 yılında *RBC* sektör anlaşmaları imzalamıştır.

- ✓ **Birleşik Krallık'ta**, 2013 yılında *GLA* ve büyük gıda perakendeci ve tedarikçileri, işçiler için güvenlik ve refah standartlarının korunması ve işçi sömürsünün engellenmesine yönelik olarak Tedarikçi/Perakendeci Protokolünü ('Süpermarket Protokolü' olarak bilinir) imzalamıştır. Emek Kullananlar ve Tedarikçiler için İyi Uygulamalar Kılavuzunda, yasal gereklilikler ile tedarikçilerin ruhsatlı bir işçi bulma kuruluşuyla çalıştıklarından nasıl emin olacakları açıklanmaktadır. *GLA* ayrıca, işverenlerin yükümlülükleri ve destek için irtibata geçilecek kurumların yer aldığı bir broşür hazırlamıştır. Broşür, 18 dilde hazırlanmıştır. Bir süpermarket zinciri (*Sainsbury's*) ile başarılı bir pilot eğitim paketi çalışması gerçekleştirdikten sonra *GLAA* (2016 yılında *GLA* yerine kurulmuştur), Derby Üniversitesi ve Etik Ticaret inisiyatifiyle yakın iş birliği içinde çalışarak süpermarket ve gıda sanayinde temel tedarikçilerin personel ve denetçilerine akredite eğitimler vermiş ve tedarik zincirlerinde zorla çalıştırma konusunda farkındalık yaratarak bu olguların tespiti ve önlenmesine yönelik faaliyetler yürütmüştür.

ODAK: Tedarik zincirlerinde insan ticaretinin önlenmesi

Birleşik Krallık'ta, 2015 tarihli Modern Kölelik Yasası (*MSA* 2015) Bölüm 54 (Tedarik Zincirlerinde Şeffaflık vb.) uyarınca, Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren veya faaliyetlerinin bir bölümünü gerçekleştiren, mal ve hizmet sağlayan ve yıllık cirosu £36 milyon ve üstü olan ticari işletmelerin, operasyonlarında ya da tedarik zincirlerinde modern kölelik olgusunun yaşanmaması için ne tür tedbirler aldıklarını belirten bir yıllık beyan vermeleri gerekmektedir. Bu hüküm, Birleşik Krallık'ta yaklaşık 12.000 işletmeyi kapsamaktadır. 2019 yılında İçişleri Bakanlığı, "Her yıl modern kölelik beyannamenizi verin" konulu bir rehber hazırlamıştır.³² Hükümet, modern kölelikle mücadelede ilerlemeyi hızlandırmak için Köleliğe Karşı İş Forumu oluşturmuştur. Modern Kölelik Yasasının 2019 yılında bağımsız bir incelemesinin ardından, tüketicilerin, STK'ların ve yatırımcıların ticari işletmelerin tedarik zincirlerinde modern köleliği önlemek için aldıkları tedbirleri kolayca incelemelerini sağlayacak, işletmelerin modern kölelik beyanları için çevrimiçi bir merkezi bildirim sistemi kurmaya karar vermiştir.

Fransa'da, 21 Şubat 2017 tarihinde, ana şirket ve taşeronlarla çalışan şirketler için özenli çalışma ilkeleri konusunda bir yasa kabul edilmiştir. Bu yasaya göre, belli bazı şirketler için "kendi faaliyetleri ya da doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettikleri şirketler, taşeronları ya da üzerlerinde belirleyici bir etkiye sahip oldukları tedarikçilerinin faaliyetleri neticesinde, insan hak ve özgürlükleri ihlallerinin ortaya çıktığının tespit edilmesi ve ihlal neticesinde ortaya çıkabilecek ciddi fiziksel zarar veya çevresel zarar veya sağlık tehlikesinin bertaraf edilmesine" yönelik olarak bir acil durum planı hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir. Bu hüküm, üst üste iki mali yıl boyunca kendi bünyesinde ve doğrudan ya da dolaylı iştiraklerinde en az 5.000 çalışanı olan ve merkezi Fransa'da bulunan şirketler ile kendi bünyesinde ve doğrudan veya dolaylı iştiraklerinde en az 10.000 çalışanı olan ve merkezi Fransa'da veya Fransa dışında bulunan şirketleri kapsamaktadır. Yeni getirilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda şirketin hukuki sorumluluğu doğacaktır.

³² Bkz.: <https://www.gov.uk/guidance/publish-an-annual-modern-slavery-statement>

Mağdurların tespiti

Sözleşmenin 10. maddesine göre, sömürüye maruz kalmış mağdurlarının tespiti için Tarafların tedbir alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu doğrultuda Taraflar, yetkili makamları nezdinde mağdurları tespit etme ve mağdurlara yardım sağlama konusunda eğitilmiş kişileri görevlendirmeli ve cezai soruşturmaya tabi olmayan bir tespit usulü geliştirmelidir.

Emek sömürüsü amaçlı insan ticareti vakaları, en çok bu tür vaka görülen örneğin Belçika, Finlandiya, Portekiz ve Birleşik Krallık da dâhil olmak üzere, Sözleşmeye Taraf birçok Devlette giderek daha fazla tespit edilmektedir. Bununla birlikte, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağdurlarının tespit edilmesi son derece zordur. Bir yandan, bu tür insan ticareti olgularının tespitine dair bilgi eksikliği olmasının yanı sıra, mağdurların tespitinden sorumlu görevliler ve yetkili makamlar açısından genellikle yeterli personel, eğitim veya mali kaynak mevcut değildir. Öte yandan, ilgili bireyler kendilerini mağdur olarak tanımlamayabilmekte veya sömürdüklerini düşünmeyebilmektedirler. Bu algı genellikle, geçerli çalışma standartları ve ilgili haklara dair yeterli bilgi sahibi olmamak ya da belirli kategorilerdeki mağdurları öne çıkarmaktan caydırarak ya da bu mağdurların tespit edilme ihtimalini azaltacak şekilde, çaresizlik ve mağduriyete ilişkin basmakalıp ve cinsiyete dayalı varsayımların mevcudiyetiyle pekişmektedir.

Ayrıca, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağdurları, göçmenlik statüleri veya çalışma koşulları ile ilgili olarak düzensiz bir durumda oldukları için yetkililere güvenemeyebilmektedir. Mağdurların savunmasız göçmen toplumun üyesi olduğu durumlarda, özellikle iş müfettişleri başta olmak üzere yetkililerle güven ilişkisi tesis edilmeli ve mağdurlardan bilgi alan ve mağdurlara yardım sağlayan yetkililer ve aktörler ile göç idaresi arasında görev sınırları belirlenmelidir.

Uluslararası örgütlerin desteği ve sivil toplum aktörlerinin katılımı ile birçok Taraf Devlette emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağdurlarının tespitine ilişkin göstergeler geliştirilmiş olup bunlar periyodik olarak güncellenmektedir. Birkaç istisna dışında, Sözleşmeye Taraf Devletler, insan ticareti mağdurlarının tespiti ve mağdurların destek ve korumaya yönlendirme için Ulusal Yönlendirme Mekanizması (*NRM*) oluşturmuşlardır. Ulusal Yönlendirme Mekanizması, kolluk kuvvetlerine ilaveten aralarında genellikle iş müfettişleri, göç idaresi yetkilileri, sağlık çalışanları, yerel yönetimler ve STK temsilcileri de bulunan, mağdurları tespit edebilecek paydaşların görev ve sorumluluklarını belirlemektedir.

- ✓ **Avusturya**'da, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle mücadele Görev Gücü bünyesinde oluşturulan çalışma grubu, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağdurlarının tespitine dair göstergelerin bir listesini hazırlamıştır. Bu liste aslen, olası mağdurlarla ilk temas kurabilecek makamlar, özellikle de Mali Polis, iş müfettişleri ve gümrük yetkililerine yönelik olarak tasarlanmıştır. Gözlenen bulguların nasıl kolayca ve süratle polise aktarılacağı hususu ile mağdur koruma hizmeti sunan kurumlara dair bilgiler de bu listeye birlikte temin edilmektedir.
- ✓ **Belçika**'da, insan ticareti mağdurlarının tespit ve teşhis edilmesi ile mağdurlara yardım sağlanmasına ilişkin çerçeve, insan ticareti ve bazı ağır insan ticareti mağdurlarına yönelik çok-disiplinli iş birliği yapılmasına dair 26 Eylül 2008 tarihli Genelge ile belirlenmiştir. Federal Adalet Bakanlığı tarafından Aralık 2016'da genelgenin yeniden düzenlenmiş versiyonu kabul edilerek 30 Mart 2017 tarihinde yayınlanmıştır. Genelgede, her bir paydaşın görev ve sorumlulukları açıklanmakta ve mağdurların tespit usulü, mağdurlara verilecek bilgiler ve uzman merkezler tarafından temin edilecek yardımlar ile mağdurlara sağlanacak iyileşme ve düşünme süresi ve oturma izni konusunda bilgiler bulunmaktadır. Yeniden düzenlenmiş genelgede, diplomatik konutlarda ev hizmetlerinde çalıştırılmak amacıyla olası insan ticareti mağdurlarının

yanı sıra çocuk insan ticareti mağdurlarının tespitine ilişkin alt bölümler bulunmaktadır. Polis veya iş müfettişliği tarafından insan ticareti mağduru olduğu düşünülen bir kişinin tespit edilmesi durumunda, bu makamlar savcılığa ihbarda bulunmalı, üç kabul merkezinden birini haberdar etmeli ve kişi yabancı uyrukluysa Yabancılar Şubesine bilgi vermelidir. Ayrıca, mağdur olduğu düşünülen kişiye de izlenen usul ve mevcut yardım ve koruma imkânları hakkında bilgi verilmelidir. Bu bilgiler, 28 dilde hazırlanmış bir broşürde yer almaktadır.³³ Mağdur olduğu düşünülen bir kişinin tespit edilmesi durumunda, yetkili savcılık tarafından resmi kimlik tespiti gerçekleştirilir. Savcılar, mağdurların yardım için yönlendirildiği merkezlerdeki personeller, polis ve iş müfettişliği ile istişare ederek kimlik tespitini gerçekleştirir.

- ✓ **Bulgaristan'da**, Ulusal Yönlendirme Mekanizması Ek 1'de emek sömürsü amaçlı insan ticareti mağdurlarının tespitinde kullanılacak resmi göstergelerin bir listesi bulunmaktadır. *NRM*, insan ticareti mağdurlarının kimliğini gayri resmi olarak tespit edebilir, ancak resmi tespit yalnızca polis ve savcılık tarafından gerçekleştirilmektedir. *NRM* bünyesinde yer almamakla birlikte, ülkedeki iki büyük sendika da son yıllarda insan ticaretiyle mücadele konusunda faal çalışmakta ve emek sömürsü mağdurlarını *NRM*ye bildirebilmektedir.
- ✓ **Letonya'da**, iş müfettişleri, sınır muhafızları, emniyet mensupları ve STK'ların kullanımına yönelik olarak emek sömürsü amaçlı insan ticaretinin tespitine ilişkin kılavuzlar mevcuttur. Nisan 2019'da Emniyet Teşkilatı Organize Suçla Mücadele Dairesi, İş Müfettişliği ve Sınır Muhafaza ile birlikte, *Europol EMPACT* İnsan Ticaretiyle Mücadele tarafından düzenlenen Ortak Eylem Günleri ("*Joint Action Days*" - *JAD*) çerçevesinde emek sömürsü amaçlı insan ticaretiyle mücadeleye yönelik faaliyetler gerçekleştirmiştir. *JAD* etkinliği neticesinde, 16 kişi potansiyel insan ticareti mağduru olarak tespit edilmiş ve bir sosyal hizmet sağlayıcısına yönlendirilerek mağdurlara düşünme süresi verilmiştir. Aralık 2019 ila Ocak 2020 tarihleri arasında Organize Suçla Mücadele Dairesi, tarım ve inşaat sektörlerinde olası mağdurlara dair istihbarat almış ve emek sömürsü amaçlı insan ticareti mağduru olabilecek dokuz kişi tespit etmiştir.
- ✓ **Malta'da** Ulusal Yönlendirme Mekanizması (*NRM*), dokuz Vietnamlı ve bir Çinli işçinin yer aldığı "spor giyim fabrikası davası" olarak bilinen olayda devreye girmiştir. Bu davada, işçilerin Malta'ya girebilmeleri için sahte bir fabrika adresine istinaden işçilere vize ve çalışma izinleri temin edilmişti. İşçiler sıkış tepiş, kötü şartlarda ve geceleri üstlerinden kilitlenerek barındırılmış, pasaportlarına el konulmuş ve şikâyetçi olurlarsa geldikleri ülkeye geri gönderilmekte tehdit edilmiştir. Bu olay, bir STK tarafından tespit edilmiş, daha sonra polis tercüman aracılığıyla bu kişileri resmi olarak insan ticareti mağduru olarak tespit etmiştir. Ayrıca, 2016 yılında, devlet hastanelerinde temizlik hizmetleri ihalesini kazanan işverenleri tarafından bu hizmetleri sağlamak üzere işe alınan 31 Filipinli mağdurun yer aldığı bir emek sömürsü amaçlı insan ticareti vakası tespit edilmiştir. Mağdurlar, iş akitleri ihlal edilerek başka mekânlarda, örneğin fabrikalarda, ofis binalarında ve özel konutlarda da temizlik yapmaya zorlanmıştır. Bu sömürü vakası, müfettişlerin mağdurlarla görüştüğü bir *DIER* işyeri denetiminde ortaya çıkarılmıştır. Müfettişler olayı polise bildirmiş, 31 mağdurun tamamına avukat yardımı sağlanmış ve mağdurlar polisle iş birliği içinde hareket etmiştir.
- ✓ **Birleşik Krallık'ta**, insan ticareti mağdurlarının tespitinde kullanılan çerçeve Ulusal Yönlendirme Mekanizması tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca, polis ve *GLAA* gibi kamu makamlarının yanı sıra STK'lar da İlk Müdahaleyi Gerçekleştiren Kurum olarak sevk talebinde bulunabilmektedir. Ulusal Yönlendirme Mekanizmasının 2009 yılında devreye girmesinden sonra, emek sömürsü amaçlı insan ticareti mağdurlarının yönlendirilme sayılarında bir artış gözlenmektedir (2018 ve 2019 yıllarında yönlendirilen vakaların

³³ Bkz.: <http://www.myria.be/fr/publications/victimes-de-la-traite-des-etres-humains-brochure-en-28-langues>

%55'ten fazlası emek sömürsü vakalarıdır). 2019 yılında Hükümet, İçişleri Bakanlığı bünyesinde, göç sisteminden ayrı olarak, insan ticareti mağdurlarının tespitiyle ilgili kesinleşmiş kararlardan sorumlu bir Tek Yetkili Makam ("*Single Competent Authority*" - *SCA*) oluşturmuştur. Hükümet ayrıca, insan ticaretiyle ilgili menfi karar verilmesiyle ilgili tüm koşulları değerlendirerek bu olguların önemli ölçüde denetlenmesine imkân sağlayacak bağımsız uzman gruplar oluşturmuştur.

Bir kişinin insan ticareti mağduru olduğuna inanmak için makul gerekçelerin bulunması hâlinde, Sözleşmenin 13. maddesi uyarınca Taraf Devletlerin, iç hukuklarında bu kişiye en az 30 günlük bir iyileşme ve düşünme süresi sağlayan bir düzenleme getirme yükümlülüğü bulunmaktadır. İyileşme ve düşünme süresi, soruşturma veya kovuşturma makamlarıyla iş birliği yapma şartına bağlanamaz. Mağdurlar ve olası mağdurlar bakımından önemli bir güvence oluşturan ve mağdurların iyileşmesi ve insan tacirlerinin etkisinden kurtulabilmesi, ayrıca yetkili makamlarla iş birliği yapma kararı verebilmesi gibi pek çok amaca hizmet eden bu süre boyunca yetkili makamlar, ilgili kişiye ülke sınırları dâhilinde kalma yetkisi tanımalı ve sınır dışı etme kararları uygulanmamalıdır.

- ✓ **Lüksemburg**'da, Kişilerin Serbest Dolaşımı ve Göç Yasasının değiştirilmiş versiyonunun 93. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, insan ticareti mağdurlarına, insan tacirlerinin etkisinden kurtulmak, toparlanmak ve şikâyetçi olup olmamak ya da insan ticaretiyle ilgili şahıslar ya da şebekelere dair ifade verip vermemek konusunda bilgilendirilmiş bir şekilde karar verebilmeleri için 90 günlük bir düşünme süresi verilir. Bu süre zarfında sınır dışı etme tedbirinin uygulanması mümkün değildir ve kendisine bu süre tanınan kişiler güvenlik, koruma ve yardım tedbirlerine erişebilir.
- ✓ **Hollanda**'da, yasal ikametgâhı olmayan ve insan ticareti mağduru olabileceğine dair "en ufak bir işaret" taşıyan bir kişiye, kendisinin resmen ifade verip vermediğinden bağımsız olarak üç aylık bir iyileşme ve düşünme süresi tanınmaktadır. Yabancılar Yasasında bir iyileşme ve düşünme dönemi kararı vermeye yetkili kurumlar arasında *SZW*'den bahsedilmese de *SZW* müfettişleri, uygulamada bu tür kararlar almakta ve bu kararlarını resmileştirmek için polise veya *KMar*'a iletmektedir.
- ✓ **Norveç**'te, göçmenlik mevzuatı uyarınca insan ticareti mağdurlarına, oturma izni, güvenli barınma imkânı, hukuki yardım, tıbbi bakım ve gönüllü geri dönüş yardımı temin edilerek altı aylık bir düşünme süresi tanınmaktadır. Oturma izni, üçüncü ülke vatandaşlarının yanı sıra AB/Avrupa Ekonomik Alanı vatandaşları için de verilmektedir. Göçmenlik Dairesi, mağdurun polise ilettiği başvuruda belirtilen gerçeklere dayanarak düşünme süresi verilip verilmeyeceğine karar verir. Bir kişinin insan ticareti mağduru olduğuna kanaat getirmek için sebeplerin mevcudiyetinde ve kişinin yardım ve koruma talebi olduğu durumlarda, kişiye düşünme süresi verilir. Olumsuz kararlara Göçmenlik Temyiz Kurulunda itiraz edilebilir.

Emek sömürsü amaçlı insan ticareti mağduru olan kişilere yardım

Sözleşmenin 12. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında, insan ticareti mağduriyetine "kanaat getirmek için makul gerekçeler" olan kişilere, yani mağdurun resmi tespit süreci tamamlanmadan önce, Taraf Devletlerce alınması gereken yardım tedbirleri belirtilmektedir. Bu tedbirler, kişiye oturma izni verilmesinden önce en az 30 günlük iyileşme ve düşünme süresi tanınmasını düzenleyen Sözleşmenin 13. Madde hükümleri uyarınca, kayıtsız yabancı uyruklu mağdurlar için de geçerlidir. Sözleşmenin 12. maddesinde yasalara göre sağlanması gereken asgari yardım tedbirleri sıralanmıştır; bu tedbirler, mağdurun yaşamını idame ettirmesini (uygun ve güvenli barınma, psikolojik ve maddi destek de dâhil olmak üzere) sağlayacak asgari standartların gözetilmesi, acil tıbbi tedavi, yazılı ve sözlü tercüme hizmetleri, danışmanlık hizmetleri ve bilgiye erişim, faille açılacak ceza davalarında mağdurların temsil edilmesi ve

çocukların eğitime erişimini mümkün kılmalıdır. Taraflar ek yardım tedbirleri sağlayabilirler.

Taraf Devletlerin çoğunda, sığınma evleri de dâhil olmak üzere çoğu yardım hizmeti, özellikle cinsel istismara maruz kalmış kadın mağdurların ihtiyaçlarına uyarlanmıştır. Bununla birlikte, sadece kadın ve kız çocukları cinsel istismar dışındaki amaçlar için de insan ticareti mağduru olmakla kalmamakta, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti vakalarının artışına bağlı olarak Taraf Devletlerde erkek mağdur sayılarında da artış gözlenmektedir. Emek sömürüsü vakalarında, örneğin bir baskın neticesinde veya eylem günü vesilesiyle çok sayıda mağdur aynı anda tespit edilebilmektedir. Bununla birlikte, insan ticaretinin erkek mağdurları için hâlihazırda sığınma evleri ve yardım projelerinde belirgin bir yetersizlik söz konusudur. Mağdurların anlayabileceği lisanda haklarına dair bilgi edinmeleri, ayrıca nitelikli bir tercüme hizmeti ile hukuki yardım alabilmeleri, mağdurların güvenini kazanmak, durumlarını anlamalarına yardımcı olmak ve soruşturma ve kovuşturmanın başarısını arttırmak bakımından büyük önem taşımaktadır.

- ✓ **Avusturya**'da, Çalışma, Sosyal İşler ve Tüketici Koruma Bakanlığının mali desteği ile 2013 yılında kurulan *MEN VIA* isimindeki STK, insan ticareti mağduru yetişkin erkeklerle yardım ve destek sağlamaktadır. 2015 yılında, erkek insan ticareti mağdurları için bir sığınma evi açılmış, ancak sığınma evinin finansmanı 2017 yılında durdurulmuştur. 2018 yılı ortalarında İçişleri Bakanlığının finansmanı sayesinde *MEN VIA*, 12 kişi kapasiteli erkek insan ticareti mağdurları için özel sığınma evini yeniden açmıştır.
- ✓ **Belçika**'da, *Pag-Asa*, *Payoke* ve *Sürya* isimli STK'lar tarafından işletilen, cinsiyet veya sömürü türünden bağımsız olarak yetişkin insan ticareti mağdurları için tasarlanmış üç özel mağdur kabul merkezi bulunmaktadır. 2015 yılında Sürya tarafından işletilen sığınma evinde, 27 ekonomik istismar amacıyla insan ticareti mağduru, yedi cinsel istismar mağduru ve bir zorla dilencilik yaptırılan mağdur barınmıştır. Bu özel merkezlerde barınmanın yanı sıra, mağdurlara hukuki yardım, psikolojik destek, tıbbi yardım ve takip gibi birkaç yıl boyunca ihtiyaç duyabilecekleri hizmetler sağlanmaktadır. Ayrıca mağdurlara sığınma evi dışında da yardım temin edilmektedir. Söz konusu merkezler, Yabancılar Bürosuna müracaat ederek mağdurlara oturma izni talep edebilmektedir.
- ✓ **İtalya**'da, Bakanlar Kurulu Başkanlığı Fırsat Eşitliği Dairesinin (*DEO*) açtığı ihaleyi kazanan STK'lar tarafından insan ticareti mağdurlarına yardım temin edilmektedir. 2018 yılında DEO tarafından mağdur yardım projeleri için ödenen fon, 24 milyon avro tutarında olmuştur; 2016 (14,5 milyon avro) ve 2015 (8 milyon avro) ile karşılaştırıldığında önemli bir artış söz konusudur. Bölgesel ve yerel yönetimler de insan ticaretiyle mücadele projeleri için ek finansman sağlamaktadır. 2019 ve 2020 arasında, ülke genelinde 21 faal proje yürütülmüştür. Bu projeler arasında, Sicilya'daki *Cooperativa Proxima* liderliğindeki *Fari 3* projesi de dâhil olmak üzere, özel sığınma evlerinde konaklama da dâhil olmak üzere, cinsiyet ve sömürü türünden bağımsız olarak insan ticareti mağdurlarına yardım sağlamaya yönelik projeler bulunmaktaydı.³⁴ COVID-19 neticesinde yaşanan acil durum sebebiyle, *DEO* yeni teklif çağrısını ertelemeye karar vermiş ve tüm projelerin süresini 31 Aralık 2020 tarihine kadar uzatarak 11 milyon avro'luk ek fon sağlamıştır.
- ✓ **Letonya**'da, Nisan 2019'da 15 Tacikistan vatandaşı ve iki Özbekistan vatandaşı, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağduru olarak tespit edilmiştir. Bu kişilere Letonca dilinde yazılmış bir iş akdi imzalatılmış ve ücret almadan (düzensiz olarak ödenen oldukça küçük miktarlarda para hariç) çalıştırılmışlardır. Üç mağdur, Uluslararası Göç Örgütü *IOM* tarafından sağlanan gönüllü geri dönüş seçeneğinden yararlanmaya karar vermiş, diğer 14 mağdura ise devlet tarafından finanse edilen sosyal rehabilitasyon hizmetleri sağlanmış ve yeni bir iş bulmalarına yardımcı olmak için bir sosyal hizmet

³⁴ Bkz.: <https://www.proximarg.org/en/projects/fari-3-project-16>

uzmanı tahsis edilmiştir. Dokuz mağdur başarılı olarak yeni iş akitleri imzalamış ve bir taraftan rehabilitasyon hizmetinden yararlanırlarken iş akitlerine istinaden kendilerine geçici oturma izni verilmiştir. İş bulamayan diğer beş mağdur ise gönüllü geri dönüş imkânından yararlanmıştır. İşverenin, İş Müfettişliğinin işçilere ücretin hesaplanarak ödenmesi talimatına uymaması sebebiyle, görevlendirilen sosyal hizmetler avukatı mağdurlar adına, ödenmemiş ücretler ve zararların tazminine ilişkin 10 adet başvuru hazırlayarak Kasım 2019'te ibraz etmiştir.

- ✓ **Lüksemburg**'da, Fırsat Eşitliği Bakanlığı 2017 yılında, erkek insan ticareti mağdurlarına bakım sağlamak üzere InfoMann ile sözleşme imzalamıştır. *InfoMann*, erkek insan ticareti mağdurları için iki apartman dairesi tahsis etmiştir. Yardım hizmetleri tarafından psikolojik destek de dâhil olmak üzere diğer yardım tedbirleri de sağlanmaktadır.
- ✓ **Malta**'da, 2018 yılında yetkili makamlar, insan ticareti mağdurları için ilk oturma izni ve çalışma izni başvurularında herhangi bir ücret alınmamasına karar vererek bu izinlerle ilgili süreci hızlandırmak için farklı kurumlar arasında iş birliğini arttırmıştır.
- ✓ **Hollanda**'da, Güvenlik ve Adalet, Sağlık, Refah ve Spor, Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlıkları, *CoMensha* isimli STK ile birlikte, genellikle emek sömürüsü mağduru geniş gruplara yönelik olarak, bir ihtiyaç olduğunda herhangi bir önemli tedbir alınması öncesinde CoMensha ile temas kurulması şartını getiren bir strateji benimsemişlerdir. Hollanda makamları, en azından soruşturma süresi boyunca emek sömürüsü mağdurlarına geçici barınma temin edilebilmesi için *CoMensha*'ya kaynak sağlamıştır. İnsan ticareti mağdurlarının, yetkili makamlarla ilk temas kurdukları andan işlemlerin tamamlanmasına kadar ücretsiz adli yardım alma hakkı vardır.
- ✓ **Norveç**'te, rehabilitasyonu kolaylaştırmak ve yeniden insan ticareti mağduriyetinden kaçınabilmek için, ülkede yasal olarak ikamet eden insan ticareti mağdurlarına yönelik olarak eğitim, mesleki eğitim ve işgücü piyasasına erişim de dâhil olmak üzere bir dizi kapasite geliştirici faaliyet sağlanmaktadır. Norveç Parlamentosu 2015 yılında, insan ticaretini önleme ve mağdurları desteklemeye yönelik tedbirler için Adalet ve Kamu Güvenliği Bakanlığı tarafından yönetilen, 7 milyon Norveç kronu (yaklaşık 763.000 avro) tutarında yeni bir Hibe Programı hazırlamıştır. Norveç Kızıl Haçı, insan ticareti mağdurlarına yardım ve destek faaliyetleri hazırlamak, geliştirmek ve yürütmek için "*Right to be Seen*" (Beni de Görün) isminde bir proje yürütmektedir. Bu projenin yararlanıcıları, çoğunlukla au pair olarak çalışan kişiler, ev işçileri, sürücüler veya zorla suç işletilen kişiler gibi cinsel istismar dışındaki istismar/sömürü türleri kapsamında insan ticareti mağduru olmuş kişilerdir. Yararlanıcılara avukat, polis ve diğer ilgili makamlarla irtibata geçebilmeleri için danışmanlık ve destek sağlanmaktadır. Proje kapsamında, Kızıl Haç ve Choice otel zinciri, insan ticareti mağdurlarının bu otel zincirinde yer alan bir otelde üç ay boyunca çalışabilecekleri bir program başlatmıştır. 2015 yılında, insan ticareti mağduru sekiz kişi bu programa katılmıştır; dört kişiye üç aylık çalışma süresini tamamladıktan sonra bu otellerde çalışmaya devam etmek üzere iş teklif edilmiştir.
- ✓ **Portekiz**'de, GRETA'nın ilk değerlendirme ziyareti sonrasında, insan ticaretinin erkek mağdurları için *Saúde em Português* isimli STK tarafından yönetilen bir sığınma evi açılmıştır. Sığınma evi sekiz kişiliktir (acil durumlar için bir kişilik ilave yer sağlanabilmektedir). 2013 yılında açılmasından Nisan 2016'da GRETA heyetinin ziyaretine kadar, sığınma evinde 31 erkek mağdur ağırlanmıştır. Sığınma evinde günün her saatinde personel bulunmaktadır; personel sosyal hizmet uzmanları ve avukatlardan oluşmaktadır. Mağdurlara dil kursları, mesleki eğitim ve iş bulma konusunda yardım sağlanmıştır.
- ✓ **İspanya**'da, İstihdam ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2014 yılından bu yana savunmasız

konumda veya sosyal dışlanma riski altındaki dört erkek bireyi ağırlamak üzere Huesca'da (Aragon) bir sığınma evi için *Cruz Blanca* isimli sivil toplum vakfına finansman sağlamıştır. Sığınma evinde insan ticareti mağduru erkekler de ağırlanmaktadır. Yönlendirme sayıları yüksek olup sığınma evi genellikle dolu durumdadır. Mağdurların büyük bir bölümü tarım sektöründe, genellikle ücra, tecrit edilmiş çiftliklerde sömürüye maruz kalmıştır; cinsel istismara maruz kalmış erkek mağdurlar da mevcuttur. Ayrıca, Madrid'de, *Cruz Blanca* Vakfı erkek mağdurlara destek (yasal, psikolojik, sosyal, iş bulma yardımı) hizmetleri sağlamaktadır.

Tazminat ve diğer yollar

Sözleşmenin 15(3) maddesinde, mağdurların tazminat hakkı tesis edilmiştir. Her ne kadar mağdurun insan taciri tarafından tazmin edilmesi gerekse de ya insan taciri bulunamadığından veya ortadan kaybolduğundan ya da kendisinin müflis olduğunu beyan etmesinden dolayı, pratikte nadiren mağdur tamamen tazmin edilebilmektedir. Bu nedenle Sözleşmenin 15(4) maddesi uyarınca Taraflar, mağdurların tazmin edilmesi için gerekli adımları atmalıdır; örneğin, el konulan suç gelirleriyle finanse etmek üzere bir tazminat fonu oluşturmak ya da mağdurların sosyal entegrasyonunu sağlamak üzere çeşitli tedbirler ya da sosyal yardım programları yoluyla. Tazminat, yalnızca potansiyel kazanç kayıplarını – en sık görülen zorla iş yaptırma ya da hizmet ettirme şekli, o iş ya da hizmet karşılığı ücret ödememe tehdidi ya da hiçbir ücret ödenmemesidir – gidermek bakımından değil, aynı zamanda mağduriyetin giderilmesine büyük katkı sağlaması açısından da önemlidir.

Bazı Taraf Devletler, insan ticareti mağdurlarının tazmin edilebilmesini teminen suç gelirlerine el konulması ve bu gelirlerin dondurulması da dâhil olmak üzere, çeşitli yasal ve diğer tedbirler almıştır. Emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağdurlarına ödenen tazminata ilişkin yeterli bilgi bulunmasa da bazı ülkeler bu konuya ilişkin önemli örnekler sunmuştur.

- ✓ **Avusturya**'da, 2013 yılında Suç Mağdurları Yasasında yapılan değişiklikle, suçun işlendiği tarih itibarıyla Avusturya'da yasal ikameti bulunmayan insan ticareti mağdurları da tazminat kapsamına alınmıştır. Ayrıca, Viyana, Graz, Linz ve Innsbruck Savcılıkları ile Ekonomik Suçlar ve Yolsuzlukla Mücadele Dairesi Başsavcılığı bünyesinde özel birimler kurulmuştur; bu birimler, suç gelirlerine el konulması ve insan ticareti mağdurlarının netice itibarıyla failler tarafından tazmin edilebilmesine yönelik talimatları yerine getirmektedir. Herkes, ikamet durumu ne olursa olsun, İş ve Sosyal İşler Mahkemesine başvurarak ödenmemiş ücretlerinin kendisine ödenmesini talep edebilir. İlk derece mahkemede kişinin bir avukatı olması gerekmez; yine de İş ve Sosyal İşler Mahkemelerini kuran yasanın 40. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, taraflar nitelikli kişilerce/kurumlarca temsil edilebilmektedir. Avukatların yanı sıra, ilgili hukuk kurulu çalışanları veya *ÖGB* gibi toplu sözleşme ruhsatı olan gönüllü bir dernek de nitelikli kurum olarak kabul edilebilmektedir. *LEFÖ-IBF* tarafından desteklenen insan ticareti mağdurlarına, iş ve sosyal işler mahkemesinde dava açarak ödenmemiş ücretlerini talep etme konusunda psiko-sosyal yardım sağlanmaktadır.
- ✓ **Belarus**'ta, Cinsiyet Perspektifleri / *La Strada* Programı isimli STK tarafından ücretleri hiç ödenmemiş veya kısmen ödenmiş göçmen işçilere yardım sağlanmaktadır. STK avukatları, göçmen işçilere Polonya ve Rusya Federasyonu'ndaki iş müfettişlerine ve kolluk kuvvetlerine müracaatlarında yardımcı olmaktadır. 2017-2019 yıllarında, usulsüzlük yaşayan 200 kadar göçmen işçi bu kuruluşa müracaat etmiş, bu işçilerin 179'unun başvurusu kuruluşun desteğiyle sonuçlandırılmıştır. Bunun neticesinde, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti hakkında Polonya'da ceza davası açılmıştır.
- ✓ **Belçika**'da, ekonomik istismar durumunda işçilerin işverenlerinden ödenmemiş ücretlerini almalarını sağlayan mekanizmalar bulunmaktadır. Belçika'da kayıt dışı olarak bulunan üçüncü ülke vatandaşlarını bir iş akdiyle çalıştıran bir işverenin, yasal olarak

istihdam etmiş olabileceği bir kişiye ne ücret ödemesi gerekiyorsa aynı ücreti o kişilere de ödemesi gerekmektedir. İşçinin adres ve banka/posta detayları bilinmiyorsa işverenin ödenecek ücretleri Mevduat ve Emanet Fonuna yatırması istenebilir ve daha sonra buradan işçiye ödeme yapılması gerekebilir. MYRIA'nın hazırladığı raporda, otelcilik ve yiyecek içecek sektöründe bir emek sömürsü davasında Namur Ceza Mahkemesi tarafından, mağdura 5.000 avro manevi tazminat ve 37.763,73 avro tutarında maddi tazminat ödenmesine karar verildiğinden söz edilmektedir.³⁵ 2017 yılında, Liège Ceza Mahkemesi, mağdurlara anormal derecede düşük ücretlerin ödendiği, gıda için dışarıdan yardıma muhtaç olunan ve iş kazası durumunda hiçbir tıbbi tedavi sağlanmayan, inşaat sektöründeki bir emek sömürsü davasını karara bağlamıştır. Mahkeme, bir binanın müsadere edilerek davalının yaklaşık 24.000 avro tutarındaki malvarlığına el konulmasına hükmetmiştir. Davalının, 10.120 avro maddi ve 1.250 avro manevi tazminat ödemesine karar verilmiştir.³⁶ Mayıs 2019'da Temyiz Mahkemesi "pelet davası" olarak bilinen bu davayı kesin karara bağlamıştır. Yargılama aşamasında, üç Bulgaristan vatandaşı mağdur, tazminat davası açmıştır. Bulgaristan vatandaşları mağdur olarak kabul edilmişler ve ülkelerine dönüşleri sonrasında avukatları aracılığıyla davayı takip etmişlerdir. Mahkeme, iki mağdura 4.000 avro maddi ve 750 avro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

Üçüncü mağdura 2.199 avro maddi ve 500 avro manevi tazminat ödenmiştir.³⁷ Ayrıca, ev hizmetçiliği için insan ticareti mağduru Kongolu bir kadınla ilgili davayı 2 Ekim 2018 tarihinde karara bağlayan Valonya Brabant Ceza Mahkemesi, davalı tarafından mağdura 1.500 avro maddi ve 62.625 avro manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.³⁸

- ✓ **Almanya**, müsadere usulü ile müsadere edilen malvarlığının insan ticareti mağdurları da dâhil olmak üzere mağdurların tazmin edilmesinde kullanılmasını kolaylaştıran yasa değişiklikleri getirmiştir. Malvarlığına el konulmasına ilişkin ceza kovuşturması mevzuatı değişiklikleri 1 Temmuz 2017 itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Bu değişikliklere göre, kişisel zarara yol açan suç fiili neticesinde elde edilen gelirlere devletin el koyması ve failin el konulan malvarlığı ile mağdurların tazmin edilmesi basitleştirilmiş bir usule göre gerçekleştirilmektedir; bu usule göre artık mağdurun doğrudan failden böyle bir talepte bulunması gerekmemekte, mağduriyet beyanı yeterli olmaktadır. Birden fazla mağdur söz konusu olduğu durumlarda, bütün mağdurlar aynı tazminatı alabilmektedir; hâlbuki değişiklik öncesinde ilk talepte bulunan mağdur tazmin edilebilmekteydi. Yasa uyarınca mağdurların tazminat seçenekleri hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Yıllık ulusal istatistiklere göre, 2017 yılında insan ticareti hakkındaki 20 davada 417.090 avro tutarında malvarlığına el konulduğu yetkili makamlarca bildirilmiştir.
- ✓ **İrlanda**'da, Göçmen Hakları Merkezi İrlanda (*MRCI*) gibi STK'lar, mağdurlara, insan ticareti mağduriyeti sebebiyle tazminat almaktan ayrı olarak, çalışma mevzuatı uyarınca hak kazanmış oldukları alacaklarını tahsil edebilmek üzere iş mahkemesine müracaat konusunda destek olmuştur. İrlanda makamlarının verdiği bilgilere göre, Kasım 2014'te, Birleşik Arap Emirlikleri İrlanda Büyükelçisi ve eşine karşı haksız işten çıkarma sebebiyle açılan davada İş Uyuşmazlıkları Mahkemesi, üç Filipinli ev hizmetlisinin her birine 80.000 avro ödenmesine karar vermiştir.³⁹

³⁵ Namur Ceza Mahkemesi, Namur birimi, 22 Kasım 2017 (temyiz). Bkz. MYRIA, 2018 "Annual Report Trafficking and Smuggling of Human Beings, Minors at major risk", s. 142. Bkz.: <https://www.myria.be/files/RATEH-EN-2018-DEF.pdf>

³⁶ Liège Ceza Mahkemesi, Liège Birimi, 2 Ekim 2017, 18. daire (temyiz).

³⁷ Antwerp Ceza Mahkemesi, Turnhout birimi, 18 Ocak 2017, ch. TC1; Antwerp Temyiz Mahkemesi, 24 Ocak 2019, ch. C6. Bkz. MYRIA, 2019 "Annual report trafficking and smuggling of human beings, Empowering Victims", s. 77-80, 125-126. Bkz.: <https://www.myria.be/files/2019-Annual-report-Trafficking-of-human-beings.pdf>

³⁸ Valonya Brabant Ceza Mahkemesi, 2 Ekim 2018, 6. daire (temyiz).

³⁹ Calderon & Ors v. Nasser Rashed Lootah and Metad Alghubaisi, UD1219/2013, UD1220/2013, UD1221/2013, İş Temyiz Mahkemesi. Kadınlar günde 15 saat, haftada yedi gün boyunca aylık 170 avro karşılığı (saatlik yaklaşık

- ✓ **Letonya**'da, 2018 yılında, iki yetişkin Letonya vatandaşı emek sömürüsü amaçlı iki insan ticareti mağduru olarak kısmen devlet tarafından, kısmen failin malvarlığından karşılanarak tazminat ödenmiştir. Devlet tarafından karşılanan tazminat tutarı, mağdur başına 1.330 avro olmuş, failden tahsil edilen tazminat miktarı bir mağdur için 500 avro ve diğeri için 1.000 avro olmuştur.
- ✓ **Lüksemburg**'da, bir işverenin ülkede yasal olarak bulunmayan bir üçüncü ülke vatandaşını istihdam etmesi durumunda Madenler ve İş Müfettişliği (*ITM*), aksi işveren ya da çalışan tarafından kanıtlanmadığı sürece, işverenin üç ay sürdüğü varsayılan istihdam süresi için bir ücret ödeyip ödemediğini denetlemektedir. Ayrıca *ITM* tarafından, geri dönüş kararının uygulanmasından önce çalışanlara, ücretsiz hukuki yardım imkânı da dâhil olmak üzere ücret konusundaki haklarına dair bilgi verilmektedir. İşverenin, çalışanın döndüğü ülkeye ödenmemiş ücretlerin ödenmesine ve varsa idari para cezaları, dava masrafları ve avukat ücretleri de dâhil olmak üzere ödenmemiş tüm sosyal güvenlik primlerinin ödenmesine ait tüm masrafları karşılama yükümlülüğü bulunmaktadır. Son olarak, geri dönüş prosedürü başlatılan durumlarda işverenin geri dönüşü ait tüm masrafları karşılama yükümlülüğü bulunmaktadır.
- ✓ **Hollanda**'da insan ticareti mağdurları, ceza davası kapsamında tazminat talebinde bulunabilmekte veya zararlarının karşılanması için failden tazminat talep etmek üzere hukuk davası açabilmektedir. Fail belirli bir süre içinde tazminat ödememişse, devlet mağdura tazminat öder. Ciddi psikolojik veya fiziksel yaralanmalara maruz kalan ve başka bir şekilde tazmin edilmemiş ciddi şiddet suçu mağdurları, Şiddet Suçları için Tazminat Fonundan tazminat alabilirler. 2016 yılında, 120 insan ticareti mağdurunun başvurusu içinden 107'sine tazminat ödenmiştir. Bu fondan karşılanabilecek azami tazminat tutarı 35.000 avrodur. Ayrıca, *SZW* İş Müfettişliği, Asgari Ücret Yasasını ihlal eden işverenlere para cezası verebilmektedir. İşveren tazminat ödemezse, *SZW* Müfettişliği işverene çalışan başına 40.000 avro'ya kadar para cezası verebilir.

Ceza yargısının rolü

Madde 23 uyarınca, Tarafların suçun derecesine göre tedbir alması ve "etkili, orantılı ve caydırıcı" cezalar vermesi gerekmektedir. Ayrıca, Madde 23, paragraf 3 hükümleri uyarınca Tarafların, insan ticareti suçu faillerinin imkân ve gelirlerinin kesilmesi ya da bunlara el konulması için gerekli yasal düzenlemeleri getirme biçiminde genel bir yükümlülüğü bulunmaktadır. İnsan ticareti hemen hemen her zaman maddi kâr elde etmek için yapıldığından, suçluları suçla bağlantılı ya da suçtan kaynaklanan gelirlerden mahrum etmek suçla mücadelede etkili bir silahtır. Suç gelirlerine el konulması cezanın etkisini pekiştirmek bakımından olduğu kadar mağdura tazminat ödenmesini sağlamak bakımından da önemlidir.

Sözleşmeye Taraf Devletlerin büyük bölümünde, insan ticareti davalarında soruşturma, kovuşturma ve mahkûmiyet kararlarına ilişkin istatistikler, sömürü türü bazında ayrıştırılmamıştır. Bununla birlikte, çoğu Taraf Devlette, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretinden mahkûmiyet sayısının hâlâ düşük olduğu ve delillerin toplanması ve bu tür davaların kovuşturulması konusunda zorluklar olduğu açıktır.

- ✓ **Belçika**, farklı sömürü türlerine dair ayrıştırılmış istatistiklerin mevcut olduğu birkaç ülkeden biridir; buna göre, 2012-2015 yılları arasında ekonomik istismar maksadıyla 548 insan ticareti soruşturması (insan ticareti suçlarıyla ilgili açılan tüm soruşturmaların %40'ı) yürütülmüştür. 2018 ila 2019 yılı başına kadar, yargı makamları tarafından, farklı ekonomik sektörlerde (inşaat, otelcilik ve yiyecek-içecek, gece kulüpleri, oto yıkama, fırın, kasap, temizlik, ev işleri) emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle ilgili 18 davada (dokuz temyiz kararı dâhil) karar verildiği *MYRIA* tarafından bildirilmektedir. Belçika'da,

2€) çalışıklarını ve sürekli hazır durumda tutulduklarını, pasaportlarına el konulduğunu ve bir gün bile izin kullanmadıklarını iddia etmişlerdir.

ekonomik istismar maksadıyla insan ticareti davalarının soruşturulması ve kovuşturulması konusunda uzmanlaşmış savcılar bulunmaktadır; bu da insan ticaretinin bu türüyle mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Finansal İstihbarat Değerlendirme Biriminin (CTIF) Daireler-Arası Birime dâhil edilmesinin ardından, mali soruşturmalar artmış ve insan ticareti ağlarının mali boyutu daha fazla netlik kazanmıştır. Belçika, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretiyle ilgili bir dizi Ortak Soruşturma Ekibine (JIT) katılmıştır.

- ✓ 2015-2018 döneminde, **Kıbrıs** makamları, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti ve/veya diğer ilgili suçlardan 15 dava açıldığını ve bu davalarda 28 kişinin mağduriyetlerinin tespit edildiğini, iki davada hem cinsel istismar hem de emek sömürüsü amaçlı insan ticareti suçu işlendiğini ve üç mağdur tespit edildiğini bildirmişlerdir. 2015-2018 döneminde, 60(I)2014 sayılı, İnsan Ticareti ve Sömürüsünün Önlenmesi ve Mağdurların Korunmasına dair Yasa uyarınca verilen dokuz kesin mahkûmiyet kararından biri, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti vakasıdır. Beş sanık 12 aydan beş yıla kadar hapis cezasına çarptırılmıştır.
- ✓ **İtalya**'da, Aralık 2019'da Katanya Mahkemesi, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti suçu isnat edilen üç kişiyi Ceza Kanunu 601. maddesi uyarınca mahkûm etmiştir. Bir erkek ve iki kadın 20 yıl, 17 yıl 8 ay ve 10 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Erkek ve kadın mağdurlar, Romanya'da işe alınmışlar ve Sicilya'nın Ragusa vilayetinde seralarda zorla çalıştırılmışlardır.
- ✓ **Moldova Cumhuriyeti**'nde, Şubat 2018'de, Rusya Federasyonu topraklarında inşaat ve tarım sektöründe işçi sömürüsü maksatlı suç örgütü kuran bir erkek, mahkûm edilmiştir. Savunmasız durumlarından istifade ederek mağdurları kandıran suç örgütü, Ukrayna vatandaşlarının işe alımları, ulaşım, konaklama ve karşılama işlemlerini organize etmekteydi. Belgelerine el konulan mağdurlar, fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmışlardı. Davalı, insan ticaretinden suçlu bulunmuş ve 11 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.
- ✓ **Hollanda**'da hem ulusal düzeyde hem de her savcılık bünyesinde insan ticareti konusunda uzmanlaşmış en az bir kıdemli savcı görev yapmaktadır. Temyiz mahkemesinde üç uzman savcı bulunmaktadır. İnsan ticareti vakalarını değerlendirmek üzere düzenli olarak bir araya gelen toplam 20 kadar uzman savcı görev yapmaktadır. Savcıların operasyonel bilgi ve görüş alışverişinde bulunabilmesi için bir elektronik iletişim platformu kurulmuştur. Ayrıca, insan ticareti davalarında uzmanlaşmış yargıçlar da bulunmaktadır. Bu tür davalara bakan 20 kadar yargıcın görev yaptığı Amsterdam Mahkemesi gibi bazı mahkemeler, insan ticareti suçlarında uzmanlaşmıştır. İnsan Ticareti Konusunda Savcılık Talimatı uyarınca, her insan ticareti davasında mali soruşturma da açılması gerekmektedir. *SZW* ceza soruşturmacıları, savcılık ile iş birliği içinde emek sömürüsü amaçlı insan ticaretine ilişkin ceza soruşturmaları yürütebilmektedir. *SZW* tarafından 2015 yılında, insan ticareti mağduru olduğundan şüphelenilen 44 kişiyle ilgili olarak 10 adet, 2016 yılında ise 41 mağdurla ilgili 17 adet ceza soruşturması yürütülmüştür. Hollanda, 2015-2018 döneminde, biri emek sömürüsü amaçlı olmak üzere, insan ticaretiyle ilgili dokuz adet Ortak Soruşturma Ekibinde (JIT) yer almıştır.
- ✓ **Norveç**'te, en büyük beş polis bölgesinde, insan ticaretiyle mücadelede uzmanlaşmış birimlerin kurulması sonrasında bildirilen ve soruşturulan insan ticareti vakalarında artış görülmüştür. 2016 yılında, Romanya vatandaşı bir erkek, Romanyalı sekiz kişiyi (iki kadın ve altı erkek) hırsızlık, dilencilik yaptırma ve depozitolu şişe satışı gibi işlerde, tehdit ve şiddete başvurarak zorla çalıştırma şeklinde istismar etmekten iki yıl altı ay hapis cezasına çarptırılmıştır.⁴⁰ Aynı yıl, Temyiz Mahkemesi iki davalıyı ağırlaştırılmış

⁴⁰ Borgarting Temyiz Mahkemesi (LB-2015-64887, 6 Nisan 2016).

insan ticaretinden suçlu bulmuştur.⁴¹ Davalılar, seralarında mevsimlik işçi olarak çalıştırmak üzere Hindistan vatandaşlarını Norveç'e getirmişlerdi. Mağdurlar uzun saatler çalıştırılmış ve kendilerine çok düşük ücretler ödenmişti. Davalılardan biri üç yıl 10 ay, diğeri beş yıl üç ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Karar Yargıtay tarafından onanmıştır.⁴²

- ✓ **Portekiz**'de, emek sömürsü amaçlı insan ticareti hakkında iki soruşturmada uluslararası iş birliği mekanizmalarından yararlanılmıştır. İlk soruşturmada, insan ticareti de dâhil olmak üzere çeşitli suçlardan mahkûm edilen ve beş ila 16 yıl arasında hapis cezasına çarptırılmış 14 Romanya vatandaşı bulunmaktaydı.⁴³ Nepal, Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Tayland ve Filipinler'den tarım sektöründe çalıştırmak üzere işçi getiren failerin olduğu ikinci soruşturmada 22 kişi beş ila on yıl arasında hapis cezasına mahkûm edilmiş, ayrıca 13 tüzel kişi için de tasfiye cezası verilmiştir.⁴⁴ Ayrıca 2017 yılında, Portekiz ve Nepal vatandaşlarının bulunduğu bir örgütlü suç çetesi hakkında tarım sektöründe emek sömürsü amaçlı insan ticaretinden mahkûmiyet kararı verilmiştir. Nepal uyruklu olan mağdurlar koruma altına alınmış ve tümüne Portekiz'de oturma izni verilmiştir. Yakalanan üç kişi 14, 13 ve 14'er yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Cezalar temyiz mahkemesi tarafından onanmıştır. İnsan ticareti mağduru addedilmeleri hasebiyle mağdurlara tazminat ödenmiştir.⁴⁵
- ✓ **Birleşik Krallık**'ta, *Benkharbouche* ve *Janah* isimli iki bağlantılı davada, daha önce Sudan ve Libya Büyükelçiliklerinde çalıştırılan iki Faslı ev işçisi, haksız bir şekilde işten çıkartılmalarından şikâyetçi olmuştur. Yüksek Mahkeme, İngiliz hukukunda dokunulmazlık sağlayan 1978 tarihli Devlet Dokunulmazlık Yasasının 4(2)(b) ve 16(1)(a) bölümlerinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6.maddesi ve AB Şartının 47. maddesine aykırı olduğuna karar vermiştir. Yüksek Mahkeme, her iki davanın da AB mevzuatı uyarınca esastan görüşülmek üzere İş Mahkemesine tevdi edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁴⁶ Ayrıca 2018 yılında, Doğu Midlands bölgesi ve **Letonya**'da bulunan bir organize suç çetesine mensup dokuz kişi, 28 erkek mağdura karşı insan ticareti suçundan bir yıl ve beş buçuk yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Çete, Birleşik Krallık'ta çalıştırma vaadinde bulunarak savunmasız kişileri hedef almaktaydı. Derby şehrine ulaştıklarında mağdurların ellerinden belgeleri alınmakta ve mağdurlar sefil koşullarda konaklatılarak el işlerinde çalıştırılmaktaydı. Kraliyet Savcılık Bürosu (*CPS*), çeteyi adalete teslim etmek ve Ortak Soruşturma Ekibi (*JIT*) oluşturmak amacıyla, Derbyshire Emniyeti ve Letonya Emniyet Müdürlüğü ekipleriyle yakın bir şekilde çalışmıştır.⁴⁷ Etkin bir mali soruşturma neticesinde, Letonya Emniyeti sanıklara ve akrabalarına ait, toplam değeri 301.500 avro tutarındaki taşınır ve taşınmaz malvarlıklarına başarılı bir şekilde el koymuştur. Birleşik Krallık'taki davaya ek olarak, Letonya Emniyeti tarafından toplanan delillere dayanarak, 2019 yılında Letonya vatandaşı bir erkeğe emek sömürsü amaçlı insan ticareti suçundan dava açılmış ve ceza davasında iki kadın, mağdur olarak tespit edilmiştir.

Kurumsal sorumluluk

⁴¹ Borgarting Temyiz Mahkemesi (LB-2015-137689, 25 Kasım 2016), "Planteland" davası olarak da bilinmektedir.

⁴² Yüksek Mahkeme (HR-2017-1124-A, 7 Haziran 2017).

⁴³ Dava dosyası 1496/15.1T9SNT: "Corda Bamba" Operasyonu.

⁴⁴ Dava dosyası 576/14. 5GEALR: "Katmandu" Operasyonu.

⁴⁵ Dava dosyası 14/16. 9ZCLSB: "Pokhara" Operasyonu.

⁴⁶ Benkharbouche and Janah [2017] UKSC 62, GRETA'nın Birleşik Krallık hakkındaki ikinci raporunda belirtilen; paragraf 102. Diplomatik bir konutta ev hizmetleriyle ilgili yakın tarihli bir davada (Reyes - Al-Malki ve diğerleri [2017] UKSC 61), Yüksek Mahkeme, diplomatik görev ifa eden kişinin hâlihazırda görevde bulunmaması ve Birleşik Krallık'tan ayrılmış olması sebebiyle diplomatik dokunulmazlığın geçerli olamayacağını ve Bayan Reyes'in istihdam ve emek yönünden sömürülmesinin, bu görevlinin diplomatik işlevleri kapsamında değerlendirilemeyeceğini tespit etmiştir.

⁴⁷ Bkz. <https://www.cps.gov.uk/east-midlands/news/latvian-human-trafficking-gang-jailed-east-midlands>

Sözleşmenin 22. maddesi uyarınca Tarafların, münferiden ya da yönetici pozisyonunda, tüzel kişinin bir kurulu namına tasarrufta bulunan bir gerçek kişi tarafından, tüzel kişinin menfaati için işlenen insan ticareti suçlarında tüzel kişilerin de sorumlu tutulmasını sağlaması gerekmektedir. Bu madde kapsamındaki sorumluluk cezai, hukuki veya idari olabilir.

Şirketler, özellikle sömürüye açık işe alım uygulamalarının yaygın olduğu yerlerde, tedarik zincirlerinde zorla çalıştırma ve insan ticaretiyle ilgili risklerin giderek daha fazla bilincine varmaktadır. Bununla birlikte, zorla çalıştırma ve insan ticareti sadece tedarik zinciri meselesi değildir; zira her tür doğrudan zorla çalıştırma veya insan ticaretine karışma durumunda şirketler için cezai sorumluluk riski söz konusudur.

Bazı Taraf Devletler, kurumsal sorumluluk doğuran insan ticareti olguları bildirmiştir; bazı Taraf Devletler ise her ne kadar herhangi bir olgu bildirilmemişse de kurumsal sorumlulukla ilgili bir hüküm getirmek üzere mevzuat değişikliği yoluna gitmişlerdir.

- ✓ **Belçika**'da, *MYRIA*'nın 2019 raporunda, tüzel kişilere yaptırım uygulanan, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretine ilişkin çeşitli olgulara yer verilmiştir. Kasım 2018'de Gent Temyiz Mahkemesi, davalıların mağdurları sahte serbest meslek erbabı olarak istihdam ettikleri çeşitli şirketler, gece kulüpleri açmış oldukları bir davayı karara bağlamıştır. Davalılar, diğer suçların yanı sıra, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretinden mahkûm edilmiş ve bir ila dört yıl arasında değişen hapis cezalarına ve 24.000 avro ila 76.000 avro tutarında para cezalarına çarptırılmıştır. Şirketlere 600 avro ila 612.000 avro arasında para cezası verilmiştir. Söz konusu limited şirketlerin kapatılması emri verilmiştir.⁴⁸ Ayrıca, Dendermonde Ceza Mahkemesi, 1 Aralık 2017 tarihinde Ninove bölgesinde bir oto yıkama firması ile ilgili bir insan ticareti davasına bakmıştır. Firma yöneticisi bir yıl hapis ve 24.000 avro para cezasına çarptırılmış, 10 yıl boyunca medeni haklarından mahrum edilmesine karar verilmiştir. Şirket, üç yıl faaliyetten menedilmiş ve 72.000 avro para cezasına çarptırılmıştır.⁴⁹ Gent Ceza Mahkemesi'nin 27 Haziran 2018 tarihinde karara bağladığı bir başka davada, bir fırın ve iki yöneticisi insan ticareti, yasa dışı işçi çalıştırma, Sosyal Ceza Kanunu uyarınca çeşitli suçlar ve sosyal refah mevzuatı ihlalleri sebebiyle yargılanmıştır. Davalılara kısmen ertelenen 30 Ay ve 9 ay hapis cezalarının yanı sıra 20.800 avro para cezası verilmiştir. Ayrıca üç yıl boyunca ticari faaliyetten menedilmişlerdir. Şirket, sorumlu bulunmuş ve bir bölümü ertelenen 96.000 avro'luk bir para cezasına çarptırılmıştır. Ayrıca, şirketin kapatılması talimatı verilmiştir.⁵⁰
- ✓ **Kıbrıs**'ta, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti suçundan bir şirkete 2015 yılında 126.000 avro para cezası verilmiştir. Dava, Kıbrıs'ta bir kuluçkahanede çalışmak üzere Hindistan'dan yüksek meblağda ödeme alınarak getirilen ve savunmasız duruma düşen beş mağdurun sömürüye maruz kalmasıyla ilgiliydi. İşveren, mağdurları kontrolü altına almak için vizelerinin yenilenmeyeceğini söylemiştir.
- ✓ **Finlandiya**'da 2016 yılında, Pohjois-Savo Bölge Mahkemesi, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti mağdurlarını istihdam eden bir Nepal restoranına kurumsal para cezası vermiştir.⁵¹ Ceza mahkemesi, mağdurlara tazminat ödenmesine karar vermiştir. Bir Hint lokantasında emek sömürüsü ile ilgili diğer bir davada, savcı tüzel kişi olarak restorana insan ticareti suçu isnat etmiş ancak Helsinki Temyiz Mahkemesi, işletmenin küçük ölçekli olduğu göz önüne alındığında restoran sahibinin hem gerçek kişi hem de tüzel kişi olarak hüküm giymesinin çifte cezalandırma olacağını değerlendirmiştir.⁵² Bu

⁴⁸ Batı Flanders Ceza Mahkemesi, Ypres bölümü, 8 Ocak 2018, 19. daire; Gent Temyiz Mahkemesi, 28 Kasım 2018, 3. daire.

⁴⁹ Doğu Flanders Ceza Mahkemesi, Dendermonde bölümü, 1 Aralık 2017, daire 13V (kesinleşmiş).

⁵⁰ Doğu Flanders Ceza Mahkemesi, Gent bölümü, 27 Haziran 2018 daire G29W (kesinleşmiş).

⁵¹ Dava R17 / 888, 14 Aralık 2018 tarihli Pohjois-Savo Bölge Mahkemesi kararı.

⁵² Dava R16/1280, Helsinki Temyiz Mahkemesinin 3 Nisan 2017 tarihli kararı. Bazı davalılar insan ticaretiyle, bazıları ise ağırlaştırılmış insan ticareti ile suçlanmıştır. Helsinki Temyiz Mahkemesi, Vantaa Bölge Mahkemesinin

davada tüm davalılara ticari faaliyetten men cezası verilmiştir.

- ✓ **Malta**'da, kurumsal sorumluluk hususu, Ceza Kanunu 121D maddesi ile 248e(3) maddesi hükümlerince düzenlenmiştir; *Polis-Han Bin* davasında ("Spor Giyim Fabrikası davası" olarak bilinmektedir) bu madde hükümleri işletilmiştir. Dava, pasaportları ellerinden alınarak çok kötü koşullarda, bir spor giyim fabrikasında çalıştırılan yabancı işçilerle ilgiliydi.
- ✓ **Hollanda**'da, zorla çalıştırma veya hizmet sağlatma amaçlı insan ticareti, Ceza Kanunu 273f maddesi uyarınca bir suç fiili oluşturduğundan, tüzel kişiler bu tür insan ticaretinden sorumlu tutulabilmektedir. Bir şirket, bir taşeronunun emek sömürüsü amaçlı insan ticaretine karıştığını fark etmesine rağmen yine de bu taşeronla çalışmaya devam ederse kasıtlı olarak başkalarının sömürülmesinden istifade ettiği için sorumlu tutulabilmektedir. Şartlara bağlı olarak, şirket hem suça iştirakten (Ceza Kanunu 47. madde) hem de suç ortaklığından (Ceza Kanunu 48. madde) kovuşturmayla uğrayabilir. 10 Kasım 2016 tarihinde Limburg Bölge Mahkemesi, *Prime Champ Production B.V.* isimli bir mantar çiftliğine karşı 2009-2012 yılları arasında vuku bulan suiistimallerle ilgili olarak açılan davayı karara bağlamıştır. Şirket ve şirket müdürü, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti ve ücret bordroları ile şirket evrakında sahtecilik suçlarından hüküm giymişlerdir. Mahkeme, toplamda kaç Polonyalı çalışanın sömürüye maruz kaldığını değerlendirememiş, ancak şirketin Prime Champ Grup bünyesindeki başka bir şirketle bağlantılı olarak en az altı Polonyalı mantar toplayıcısıyla ilgili olarak emek sömürüsü amaçlı insan ticaretinden suçlu olduğunun kanıtlandığına kanaat getirmiştir. Etkin bir şekilde bu süreci yönettiğine hükmedilen şirket müdürü iki yıl hapis cezasına çarptırılmış ve *Prime Champ Production B.V.* isimli şirkete de 75.000 avro para cezası verilmiştir. Mahkeme ayrıca, şirketin finans müdürü ile evrakta sahtecilik için şirket tarafından işe alınan bilgi işlem teknolojisi uzmanını da mahkûm etmiştir (finans müdürü altı ay hapis cezasına çarptırılmış, bilgi işlem uzmanına da 100 saat kamu hizmeti cezası verilmiştir).
- ✓ **Portekiz**'de, Ceza Kanunu 11. madde, 2. fıkra hükümleri uyarınca, tüzel kişiler ve bu tür kuruluşlar, şayet bu suçlar (a) yönetim yetkisini haiz kişilerin kendi adlarına ve toplu menfaatleri için işlenmişse; (b) bir önceki (a) bendinde belirtilen kişilere bağlı olan bir kişi tarafından, kendisine verilen yetkinin gerektirdiği gözetim ve denetim yükümlülüklerini yerine getirmemek suretiyle işlenmiş ise Ceza Kanunu 160. Madde hükümlerinde tanımlanan suçlardan (insan ticareti) sorumlu tutulabilmektedir. Tüzel kişilere verilen temel cezalar, para cezaları ve şirket kapatma cezasıdır. Yetkililer, Beja İlçe Mahkemesi tarafından emek sömürüsü amaçlı insan ticareti sebebiyle açılan en az iki davada küçük işletmelerin mahkûm edildiğini ve haklarında kapatma kararı verildiğini belirtmişlerdir.⁵³
- ✓ **Birleşik Krallık**'ta, *MSA 2015*'e göre insan ticareti, kölelik, kulluk ve zorla veya zorunlu çalıştırma suçları, mutlak kurumsal cezai sorumluluk geçerli olduğu sürece tüzel kişiler tarafından da işlenebilir. Şubat 2016'da yapılan bir kovuşturmada, *MSA 2015* kapsamında ilk defa bir şirket müdürü mahkûm edilmiştir; zorla çalıştırmak için insan ticareti tuzağı kurma konulu bu davada iki yatak fabrikasının müdürünün istihdam ettiği işçilerin insan ticareti mağduru olduğunu biliyor olması veya bilmesi gerektiği tespit edilmiştir.⁵⁴

Cezalandırmama hükmü

insan ticareti suçu hükmünü onamıştır.

⁵³ Dava no. 150/12.0 Beja JAFAR İlçe Mahkemesi – 1. daire; Dava No 22-13.1 ZCLSB BEJA – I - J2 – Beja İlçe Mahkemesi.

⁵⁴ R v "R", "P" & "D" [2015] EWCA Crim 2079.

Sözleşmenin 26. maddesi uyarınca, Taraflar, insan ticareti mağdurlarına yasa dışı faaliyetlerde bulunmaları nedeniyle, bu tür faaliyetlere zorlanmış olmalarından ötürü ceza verilmemesi imkânı sağlamalıdır. Taraf Devletlerin yaklaşık üçte biri, insan ticareti mağdurlarının cezalandırılmamasına ilişkin özel yasal hükümler kabul etmiştir. Ayrıca, pek çok ülkede, savcılık ve kolluğa cezalandırmama hükmünün uygulanmasına ilişkin rehberlik sağlanmıştır. Bazı ülkelerde, kayıt dışı çalışma sebebiyle mağdurların cezalandırılmadığı örnekler mevcuttur.

- ✓ **Hırvatistan**'da, insan ticareti mağdurlarının cezalandırılmamasına ilişkin özel bir yasal hüküm bulunmamakla birlikte, kişinin statüsüyle alakalı suçlar sebebiyle insan ticareti mağdurlarının cezalandırılmamasına ilişkin savcılık talimatları kabul edilmiştir. Yetkililerden alınan bilgilere göre, yasa dışı bir şekilde mezbahada çalıştırılan emek sömürsü amaçlı insan ticareti mağdurları, bu suçtan ceza almamıştır.
- ✓ **Kıbrıs**'ta, 60(I)/2014 Sayılı Kanun'un 29. maddesine göre, insan ticareti mağdurları, insan ticareti mağduriyetinin doğrudan bir sonucu olarak suç faaliyetlerine katılmaları durumunda kovuşturmayla uğramaz ve yaptırımlara maruz kalmazlar. İnsan ticareti mağduru olan üçüncü ülke vatandaşları, ülkeye yasa dışı giriş, yasa dışı ikamet, yasa dışı istihdam veya istihdam koşullarına aykırı çalışma suçlarından yargılanmazlar. Yargılama sırasında bu fiillerin mağduriyet durumuyla ilgili olduğunun ortaya konması hâlinde ya dava sona erer ya da mağdur suçlu bulunsa bile mağdura herhangi bir ceza verilmeden dava sonuçlandırılır. İnsan ticaretine maruz kalmanın doğrudan bir sonucu olarak yasa dışı eylemlerde yer alan mağdurların tazminat da dâhil olmak üzere tüm hakları bakidir. Yetkililer, çalıştırmak üzere Kıbrıs'a getirilen bir üçüncü ülke vatandaşı örneğini vermiştir. İşveren bu kişi için çalışma vizesi ayarlamamış ve kendisine bir iş akdi imzalatmamıştır. Üçüncü ülke vatandaşı, Emniyet Yabancılar ve Göçmenler Şubesine müracaat ederek işvereni hakkında şikâyetçi olmuş, ilk kontroller neticesinde ülkeye giriş vizesinin süresinin dolmuş olduğu ve herhangi bir oturma ve çalışma izni olmadan ülkede bulunduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kişi, bu suçlardan dolayı yakalanmamış, insan ticareti mağduru kabul edilmiş ve işvereni hakkında resmi şikayette bulunmuştur.
- ✓ **Polonya**'da 2014 yılında, üçüncü ülke vatandaşı altı kişiye vergi suçları ve kaçak sigara üretimi suçu isnat edilmiş, ancak, bu kişilerin yasal olarak çalıştırma vaadiyle işe alındıkları, yasa dışı sigara üretilen kapalı bir mekâna yerleştirildikleri ve sürekli gözetim altında tutuldukları ve şiddete maruz kaldıklarının anlaşılmasından sonra savcı tarafından takipsizlik kararı verilmiştir.

Veri toplama

İnsan ticaretiyle hedefe yönelik mücadele tedbirleri geliştirmenin ve bu tedbirlerin etkilerini ölçmenin en büyük zorluklarından biri, insan ticaretinin ölçeği ve mağdurların profili ile ilgili güvenilir, yüksek kaliteli verilerin bulunamayışdır. Sözleşme'de bu şekilde veri toplanmasına ilişkin bir hüküm bulunmasa da insan ticaretinin çeşitli yönleriyle ilgili veri toplamak önemlidir, zira bu sayede insan ticaretiyle mücadele politikalarını öğrenmek, uyarlamak ve değerlendirmek ve risk değerlendirmesi yapabilmek mümkün olabilir. İnsan ticareti ile ilgili verilerin ana kaynağı genellikle tespit edilen mağdurlar tarafından verilen bilgilerdir. Bu veriler genellikle kolluk kuvvetleri, yargı ve mağdurlara yardım sağlayan sivil toplum kuruluşları da dâhil olmak üzere bir dizi farklı aktör tarafından toplanmaktadır.

- ✓ **Kıbrıs**'ta, Emniyet İnsan Ticaretiyle Mücadele Şubesinin görevlerinden biri, insan ticareti ve bağlantılı suçlarla ilgili bilgileri toplamak, işlemek, değerlendirmek ve analiz etmektir. Bu amaçla Şube, olası insan ticareti mağdurları, tespit edilen mağdurlar ve insan tacirleri hakkında bilgiler bulunan ve düzenli olarak güncellenen bir veri tabanı kullanmaktadır. Veriler, diğer kriterlerin yanı sıra, sömürü türüne göre de sınıflandırılmaktadır. Veri tabanı, insan ticareti türlerinin tespit edilmesi ve önleyici

tedbirlerin alınmasını sağlamaktadır.

- ✓ **Danimarka**'da, *CMM*, tespit edilen insan ticareti mağdurları hakkında cinsiyet, yaş, menşe ülkesi (veya mağdurun geçerli bir oturma iznine sahip olduğu ülke) ve sömürü türüne göre sınıflandırılan verileri toplamak, derlemek ve analiz etmekten sorumludur. *CMM* tarafından toplanan bilgiler, tespit sürecinin farklı boyutlarını ve mağdurlara sağlanan yardımı kapsamaktadır.
- ✓ **Gürcistan**'da, 2015 Ağustos ayından bu yana insan ticareti ile ilgili istatistiksel bilgiler, mağdurlara ilişkin tabiiyet, cinsiyet, yaş, sömürü türü ve sömürünün vuku bulduğu ülke bilgileri ile failer hakkında tabiiyet, yaş ve cinsiyet, soruşturma, kovuşturma bilgileri, dava açma ve insan ticaretinden mahkûmiyet kararları ve sömürü türüne göre bilgilerin bulunduğu tek bir veri tabanında muhafaza edilmektedir. Bu veri tabanında ayrıca, hukuki yardım ve geri gönderme konularında gelen ve giden talepler hakkında bilgiler de bulunmaktadır.
- ✓ **Portekiz**'de, İnsan Ticareti Gözlemevi (*OTSH*) hakkında, insan ticareti hakkında bilgi üretmek, toplamak, analiz etmek ve yaymak üzere özel bir talimat bulunmaktadır. *OTSH*, 33'ten fazla kamu kurumu ve sivil toplum örgütü ile iş birliği protokolleri ve memorandumlar imzalamıştır. *OTSH* ile yapılan bu protokoller ya da İnsan Ticareti Mağdurlarının Desteklenmesi ve Korunması Ağını (*RAPVT*) oluşturan protokol çerçevesinde sisteme veri girişi sağlanmaktadır. Toplanan verilere dayanarak *OTSH*, dörder aylık dönemlerle üç adet gizli rapor ve bir adet yıllık halka açık rapor hazırlar.⁵⁵
- ✓ **Birleşik Krallık**'ta yetkili makamlar, olası mağdurların Ulusal Yönlendirme Mekanizmasına yönlendirilmesi konusunda bir veri toplama sistemi kurmuşlardır; İçişleri Bakanlığı da dört aylık ve yıllık raporlar yayınlamaktadır. Bu raporlarda, menşe ülke, cinsiyet, yaş ve sömürü türüne göre sınıflandırılmış veriler mevcuttur. Her ne kadar sömürü türü ve cinsiyet bazında ayrıştırılmış olmasa da makul ve kesin gerekçeye dayanan kararlara ilişkin veriler de belirtilmektedir.

Araştırma

Sözleşmenin insan ticaretinin önlenmesi bağlamında, 5(2) ve 6. maddelerinde araştırma konusu ele alınmaktadır; araştırma, insan ticaretiyle mücadelenin diğer veçheleri bakımından da gereklidir ve gelecekteki politika tedbirlerini şekillendirmek açısından önem taşımaktadır. İlk değerlendirme turunda GRETA, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti ile ilgili araştırma eksikliğine ve bu olguyla mücadele etmek için bilgi kaynaklarının sınırlı olduğuna dikkat çekmiştir. Yine de son yıllarda, emek sömürüsü amaçlı insan ticareti konusunda yapılan araştırma sayısında bir artış söz konusudur.

- ✓ *HEUNI* tarafından yürütülen ve AB tarafından finanse edilen "*ADSTRINGO: Addressing Trafficking in Human Beings for Labour Exploitation through Improved Partnerships, Enhanced Diagnostics and Intensified Organisational Approaches*" (*ADSTRINGO: Geliştirilmiş Ortaklıklar, Gelişmiş Teshis ve Yoğunlaştırılmış Kurumsal Yaklaşımlar* Yoluyla Emek Sömürüsü Amaçlı İnsan Ticaretiyle Mücadele) Projesi çerçevesinde, **Litvanya, Estonya, İsveç ve Finlandiya**'da zorla çalıştırma mağdurlarının işe alınma yöntemleri ile istihdam ajanslarının rolünü inceleyen bir rapor yayınlanmıştır. Aynı proje kapsamında, Varşova Üniversitesi İnsan Ticareti Çalışmaları Merkezi tarafından 2014 yılında "Zorla Çalıştırma için İnsan Ticareti: Ortaya Çıkma Şekilleri ve Etkili Önleme Mekanizmaları" başlıklı bir çalışma yayınlanmıştır.

⁵⁵ Bkz.: <http://www.otsh.mai.gov.pt/Pages/default.aspx>

- ✓ 2019 yılında, AB finansmanı ile 11 organizasyondan oluşan bir konsorsiyum tarafından "*FLOW - Shady Business – uncovering the business model of labour exploitation*" (Karanlık İşler - emek sömürüsü iş modelini ortaya çıkarmak)⁵⁶ adlı bir araştırma projesi başlatılmıştır. Projede insan ticareti ve emek sömürüsü iş modeli ile farklı meşru işletmelerin emek sömürüsünü gizlemek ve gerçekleştirmekte nasıl kullanılabileceği açıklanmaktadır. Projede ayrıca emek sömürüsü, insan ticareti ve ekonomik suçlar arasındaki bağlantılar da vurgulanmaktadır. Bu model, **Bulgaristan, Estonya, Finlandiya ve Letonya**'da toplanan verilere dayanarak, ilgili literatürün incelenmesi, son vakaların ve medya makalelerinin değerlendirilmesi, kolluk kuvvetleri, iş müfettişlikleri, savcılık, vergi idaresi, sendikalar ve STK temsilcileri gibi paydaşlar ile kriminal şirketlerle görüşmeler neticesinde oluşturulmuştur. Değerlendirme sürecinde, tedarik zincirinin farklı bölümlerinde emek sömürüsüne maruz kalan mağdurların göçmenlik statüleri ve cinsiyetleri de dâhil olmak üzere savunmasızlık durumları özellikle dikkate alınmıştır.
- ✓ **Hollanda'da** Tilburg Üniversitesi, **İspanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Birleşik Krallık ve İtalya**'daki ortaklarla birlikte, "İnsan Ticareti Konusunda Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Yaygınlaştırılması" isimli AB projesi çerçevesinde emek sömürüsü ile ilgili araştırmalar gerçekleştirmiştir. Projenin temel amacı, emek sömürüsü amaçlı insan ticaretinin önlenmesi için Şirketler ve İnsan Haklarına dair BM İlkelerinin tercüme edilerek uygulanmasıdır. Tarım, inşaat ve turizm olmak üzere üç sektör hedeflenmiştir.⁵⁷
- ✓ 2018 yılında *La Strada International*, **Bulgaristan, Romanya ve Polonya**'da işçi hakları ve emek sömürüsü konusunda bir araştırma gerçekleştirmiştir.⁵⁸ Çalışma Hakları projesi kapsamında gerçekleştirilen araştırmada yasal koruma ve uygulama çerçevesindeki boşlukların tespit edilmesi hedeflenmiştir.
- ✓ **Almanya**'da, *KOK* isimli STK tarafından 2016 yılında, emek sömürüsü için insan ticareti mağduru kadınların durumu, kamuoyunda bu tür kadın mağdurların farklı algılanıp algılanmadığının tespit edilmesi ile eğer farklı algılanıyorlarsa bunun sebeplerinin neler olduğuna dair bir çalışma yürütülmüştür. Çalışmada aslen uzmanlarla görüşmelere yer verilmiş ve kadınların neden daha az emek sömürüsü mağduru olarak algılandıklarına ilişkin dört temel faktöre işaret edilmiştir: medyada yer alma, toplumsal cinsiyete dayalı basmakalıp beklentiler, işgücü piyasasına erişim ve çıkarlarını koruyabilme kabiliyeti.⁵⁹

Ayrıca, Avrupa Sosyal Fonu ve Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı tarafından finanse edilen "Emek Sömürüsü için İnsan Ticaretiyle Mücadele İttifakı" projesi çerçevesinde, savcılık soruşturma dosyaları ile yargı kararlarının değerlendirildiği, "Emek sömürüsü amaçlı insan ticareti" başlıklı çalışma 2015 yılında yayınlanmıştır.⁶⁰

⁵⁶ Bkz.: https://csd.bg/fileadmin/user_upload/publications_library/files/2019_12/FLOW/FLOW_D2.4_final_EN.pdf

⁵⁷ Projenin özeti için bkz.: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-projects/facilitating-corporate-social-responsibility-field-human-trafficking_en. Birleşik Krallık otelcilik sektöründe sömürü ve zorla çalışma ile mücadele konulu Birleşik Krallık tarafından hazırlanan rapor için bkz.: <https://www.gla.gov.uk/media/1587/tackling-exploitation-and-forced-labour-in-the-uk-hotel-sector.pdf>. Hollanda tarım sektörüne ilişkin değerlendirme kitap olarak yayınlanmıştır: Rijken, C. R. J. J., & de Volder, E. J. A., CSR to Prevent THB: Mapping of the Agricultural Sector in the Netherlands (Wolf Legal Publishers, 2014).

⁵⁸ Suzanne Hoff (La Strada International), Tackling labour exploitation in Poland, Bulgaria and Romania, Mart 2019, bkz.: <http://lastradainternational.org/Isidocs/3286-RaW%20Tackling%20labour%20exploitation%20%20final.pdf>

⁵⁹ Almanca dilinde raporun tamamı için bkz.: https://www.kok-gegen-menschenhandel.de/fileadmin/user_upload/medien/Publikationen_KOK/KOK_MH-A_Frauen.pdf. Tercüme edilmiş özet için bkz.: https://www.kok-gegen-menschenhandel.de/fileadmin/user_upload/medien/Downloads/Excerpt_from_KOK_study_trafficking_for_labour_exploitation_of_women_web.pdf

⁶⁰ Bkz.: <https://www.servicestelle-gegen-zwangsarbeit.de/wp-content/uploads/2019/01/FES-Hu-man-trafficking->

Araştırmacılar tarafından bu çalışmada, 2005 ile 2015 yılları arasında Rhineland-Palatinate, Kuzey Ren Vestfalya, Aşağı Saksonya ve Branderburg eyaletlerinde açılmış 91 ceza soruşturması incelenmiştir. Ayrıca, 2005 ile 2012 yılları arasında emek sömürüsü amaçlı insan ticareti davalarında Alman mahkemelerince verilen 14 karar da incelenmiştir.

- ✓ **İrlanda**'da, *University College Dublin Applied Research Centre* (Dublin Üniversitesi Uygulamalı Araştırma Merkezi) (ARC), Fundamental Rights Agency (Temel Haklar Ajansı) (FRA) adına "Ağır Emek Sömürüsü Türlerine İlişkin Katılımcı Eylem Araştırması" projesini gerçekleştirmiştir. Bu araştırmanın amacı hem AB hem de ulusal düzeyde politika belirleyenler, uygulamacılar ve sivil toplum için diğer hususların yanı sıra, emek sömürüsü olguları tür ve sıklığı, etkilenen ekonomik sektörler, ortak risk faktörleri, emek sömürüsünü azaltmaya yönelik önleme tedbirleri ve bu alanda spesifik kurumların yükümlülükleri gibi ülke bazında bilgi ve veri temin etmektir.⁶¹ Trinity College Dublin tarafından AB Komisyonu adına bir başka emek sömürüsü için insan ticareti çalışması daha gerçekleştirilmiş, bu çalışmada AB üyesi ülkelerde zorla çalıştırmak üzere emek sömürüsü amaçlı insan ticareti konusu, bu tür olgularda insan tacirlerinin kovuşturulması bazında incelenmiştir. 2014 yılında, *Anti-Slavery International* (Uluslararası Kölelik Karşıtı Örgüt) tarafından gerçekleştirilen "*RACE in Europe*" isimli çalışmada zorla suç işletme amaçlı insan ticaretiyle mücadele tedbirleri değerlendirilmiş ve *MCRI* tarafından kenevir yetiştiriciliğinde zorla çalıştırma amaçlı insan ticareti hakkında bir rapor hazırlanmıştır.⁶²
- ✓ **İtalya**'da, üniversiteler arası araştırma merkezi *L'Altro diritto* ve *FLAI-CGIL* sendikası, emek sömürüsü ile mücadele için İtalyan ceza hukuku hükümlerinin uygulanmasına ilişkin veri toplamak üzere bir emek sömürüsü laboratuvarı kurmuştur.⁶³ Laboratuvar, emek sömürüsü ile ilgili suçların kovuşturulması hakkında akademik yayınlar ve medya haberlerini derlemekte, mahkemelerle iletişim kurmakta ve davaları analiz etmektedir. 2018 ve 2020 yılları arasında laboratuvar üç rapor yayınlamış ve İtalya bağlamında emek sömürüsü üzerine akademik çalışmalar ve araştırmalardan oluşan bir veri tabanı kurarak kullanıma açmıştır.
- ✓ **Portekiz**'de *OTSH*, insan ticareti ile ilgili araştırmaları teşvik etmek ve bilgiyi artırmak için üniversite araştırma merkezleri ve uluslararası kuruluşlarla protokoller imzalamıştır. Lizbon Nova Üniversitesi ile imzalanan protokol çerçevesinde, Alentejo bölgesinde emek sömürüsü konulu bir çalışma gerçekleştirilmiştir; Lizbon Üniversite Enstitüsü Sosyoloji Araştırmaları ve Çalışmaları Merkezi ile imzalanan bir diğer protokol çerçevesinde de Portekiz'de insan ticareti konusunda araştırmalar için bir veri tabanı kurulması öngörülmektedir. 2013-2014 yıllarında Coimbra Üniversitesi, "Güney Avrupa'da sömürü maksatlı aracılıkla mücadele etmek için sosyal denetim uygulamalarının gözden geçirilmesi" (*Re-SAURSE*) konulu 18 aylık bir program yürütmüştür.⁶⁴
- ✓ 2014 yılında **Slovenya** Hükümet İletişim Ofisi, "Emek Sömürüsü Amaçlı İnsan Ticareti, Çocuk Ticareti, Zorla Dilencilik Yaptırma ve Zorla Suç İşlettirme Konularında Analiz" başlıklı bir araştırma projesini finanse etmiştir. Ayrıca, Slovenya Çalışma, Aile, Sosyal İşler ve Fırsat Eşitliği Bakanlığı, 2017 yılında yayınlanan "Slovenya'da çocuk işçiliği" üzerine bir çalışma yaptırmıştır.

for-the-purpose-of-labour-exploitation-%E2%80%93An-evaluation-of-prosecutorial-investigation-files-and-judicial-decisions-2015.pdf

⁶¹ Nihai rapor için bkz.: https://fra.europa.eu/severe-labour-exploitation-country_ie.pdf

⁶² Bkz.: <https://www.mrci.ie/Full-Report-Trafficking-for-Forced-Labour-in-Cannabis-Production.pdf>

⁶³ Bkz. <http://www.adir.unifi.it/laboratorio/index.htm>

⁶⁴ Bkz. <http://www.uc.pt/fpce/investigacao/projetos/resaurse>

Sonuç

2008 yılında Sözleşmenin imzaya açılmasından bu yana, Taraf Devletler, insan ticaretinin önlenmesi, mağdurlara yardım ve koruma sağlanması, insan tacirlerinin kovuşturulması ve cezalandırılması ve insan ticaretiyle mücadelede ulusal koordinasyon ile uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi için önemli ölçüde çaba sarf etmiştir. GRETA'nın 7. Raporunda da işaret edildiği üzere, emek sömürsü amaçlı insan ticareti meselesi, Sözleşmenin uygulanması bakımından en büyük zorluk olmaya devam etmektedir. Bu derlemede, Sözleşmeye Taraf Devletlerin emek sömürsü amaçlı insan ticaretini önlemeye yönelik olarak aldıkları etkili tedbirleri vurgulamak ve gelecekte bu doğrultudaki çabaları için fikir ve istikamet sağlamak amaçlanmıştır.

Emek sömürsü amaçlı insan ticaretinin kriminalizasyonu (suç hâline getirilmesi) konusunda Taraf Devletler, iş hukuklarında sömürünün tanımına dair örnekler temin ederek bu olgunun kapsamını netleştirmek ve tespitini kolaylaştırmak için uygulamacılara rehberlik sağlamışlardır.

Politika ve kurumsal çerçeve açısından, verilen örneklerde, emek sömürsü amaçlı insan ticaretiyle mücadelede tutarlı, bilinçli ve uyumlu bir yaklaşım sağlamak için iş müfettişleri, sivil toplum ve sosyal ortakları içeren çok-disiplinli iş birliğinin faydaları vurgulanmaktadır.

Derlemede, emek sömürsü amaçlı insan ticaretiyle mücadele etmek için **iş müfettişliklerinin** görev, kaynak ve eğitim açısından uygun şekilde donatılmasının önemi vurgulanmıştır. Bazı ülkelerde, iş müfettişlikleri Ulusal Yönlendirme Mekanizması (*NRM*) bünyesinde yer almakta ve insan ticareti mağdurlarının tespitinde önemli bir rol oynamaktadır. İş müfettişlerinin görev tanımlarına, kolluk ve aynı zamanda sendikalar ve STK'lar ile iş birliği içinde ve çalışma ve göç makamları arasında görev sınırlarının belirlenmesi kaydıyla, **iş yasalarının uygulanması** sorumluluğu ile soruşturma yetkilerinin de dâhil edilmesi, iş müfettişlerinin savcılık makamına kovuşturmanın sonuçlanmasında daha fazla yardımcı olabilmelerini sağlayarak sömürüye maruz kalan işçilerin haklarının güvence altına alınmasını temin etmiştir.

Önleme konusunda bu derlemede hem genel kamuoyuna hem de **çeşitli bağlamlara özgü kırılğanlıklar çerçevesinde risk altındaki gruplara** yönelik olarak **farkındalık yaratmaya ilişkin tedbirlere** yer verilmiştir. Önlemeye yönelik uygulamalar arasında, göçmen işçilere hem yola çıkmadan önce hem de yola çıkışları sonrasında bilgi verilmesi ile danışmanlık bürolarının kurulması da bulunmaktadır.

Kamu tedarik politikalarında insan ticaretinin önlenmesi, tedarik zincirlerinde şeffaflığın teşviki ve sömürüyü önlemek için şirketlere yönelik kılavuzların yayınlanmasına dair mevzuat şeklinde **talebi azaltıcı tedbirler** alan Taraf Devletlerden örnekler verilmiştir.

Emek sömürsü amaçlı insan ticareti mağdurları hâlihazırda bazı ülkelerde **tespit edilmiş mağdurların** büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Emek sömürsü bağlamına özgü göstergelerin benimsenmesi ve işletilmesi, Ulusal Yönlendirme Mekanizmalarının (*NRM*) kurulması ve yönlendirme usullerine iş müfettişleri, sendikalar ve STK'ların dâhil edilmesi, tespit edilen mağdur sayısının artmasını sağlamıştır. Kişinin şahsi durumunu baz alarak ve kollukla iş birliği yapmak bakımından oturma izni temin eden ve bu izinle işgücü piyasasına erişimi mümkün kılan Taraf Devletlerde, oturma izni ile ilgili iyi uygulama örnekleri mevcuttur.

Mağdur yardım tedbirleriyle ilgili olarak, büyük bölümü emek sömürsü mağduru olan erkek mağdurlar için sığınma evi temin eden ve devlet finansmanıya sosyal rehabilitasyon hizmetleri ve yeni bir iş bulmak için destek sağlayan Taraf Devletlere dair örnekler verilmiştir.

Tazminat ve diğer çareler ile ilgili olarak, insan ticareti mağdurları için tazminata erişimi kolaylaştırmak ve güvence altına almak için suç gelirlerinin dondurulması ve müsadere edilmesi de dâhil olmak üzere yasal ve diğer adımların atıldığı ülkelerden iyi uygulama örnekleri verilmiştir. Ücretsiz adli yardımın etkin bir şekilde sağlandığı ülkelerde, tazminata erişim

oranları daha yüksektir.

Ceza yargısı tedbirleri bakımından, soruşturmacı, savcı ve hâkimlerinin insan ticareti konusunda uzmanlaşması için yatırım yapan ve bunun sonucunda daha etkili ceza kovuşturması gerçekleştirerek insan tacirlerinin daha yüksek oranda mahkûm edilmesini sağlayan ülkelerdeki iyi uygulamalara işaret edilmiştir. Rutin olarak mali soruşturmalar yürüten ve Ortak Soruşturma Ekiplerinin kurulması da dâhil olmak üzere, diğer ülkelerdeki yetkililerle iş birliği yapan Taraf Devletlerde de iyi uygulama örnekleri görülmektedir. Bir dizi vakada **kurumsal sorumluluk** işletilmiş ve tüzel kişilere para cezası, faaliyetten men ya da kapatma cezası verilmiştir.

Emek sömürüsü bağlamında **cezalandırmama** hükmünün uygulanmasında tutarsızlıklar olmasına rağmen, bazı ülkeler tarafından mağdurların kendi sınırlarında kayıt dışı çalışmalarından ötürü cezalandırılmadığı durumlara örnekler verilmiştir.

Veri toplama ve araştırma, etkili önleme ve gelecekteki politika tedbirlerini yeterince planlamak bakımından hayati önem taşımaktadır. Derlemede, insan ticareti hakkında kapsamlı istatistiksel bilgi toplayan ülkelere örnekler verilmiştir. Ayrıca, farkındalık yaratmak ve diğer çabaların etkilerini değerlendirmek için adımlar atan ve bu bulguları spesifik araştırma bulgularıyla birlikte gelecekteki projelerin geliştirilmesi için kullanan ülkelere de örnekler verilmiştir.

Bu çeviri, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi arasındaki ortak bir programın fonları kullanılarak hazırlanmıştır. Burada ifade edilen görüşler hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin resmi görüşünü yansıtmaz.

TUR

Avrupa Birliği üye ülkeleri bilgi, kaynak ve geleceklerini birleştirmeye karar vermiştir. Bu ülkeler, birlikte, kültürel çeşitlilik, hoşgörü ve bireysel özgürlükleri korurken, istikrar, demokrasi ve sürdürülebilir kalkınma bölgesi oluşturmuşlardır. Avrupa Birliği, bu kazanımlarını ve değerlerini sınırları ötesindeki ülkeler ve insanlarla da paylaşmaya kararlıdır.

www.europa.eu

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluş, Avrupa Birliği'ne üye tüm ülkeler dahil olmak üzere 47 üye ülkeden oluşmaktadır. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

www.coe.int

Bu çeviri Avrupa Birliği ile ortaklaşa finanse edilmiştir

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE